Poštnina plačana v gotovini

Leto XI., št. 1 („JUTRO“ XXI., št. 1) Ljubljana, torek 2. januarja 1940 Cena 2 Din

Upravništvo: Ljubljana, Knaflijeva 5 — Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125, 3126.
Inseratni oddelek: Ljubljana, Selenburgova ul. — Tel. 3492 in 2492.
Podružnica Maribor: Grajski trg 7, Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica 2 — Telefon št. 190.
Podružnica Jesenice: Pri kolodvoru št. 100.
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42.
Podružnica Trbovlje: v hiši dr. Baumgartnerja.

Univerzitetna knjižnica v Ljubljani IV 44510

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:
Ljubljana, Knaflijeva ul. 5. Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126. Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja vsak ponedeljek zjutraj. — Naroča se posebej in velja po pošti prejemana Din 4.- po raznašalcih dostavljena Din 5.- mesečno.
Maribor: Grajski trg št. 7, Telefon št. 2455.
Celje: Strossmayerjeva ul. 1, Tel. 65.
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Sovjetski poraz v srednji Finski

Preprečen prodor sovjetske vojske k Botniškemu zalivu — Finci porazili celo sovjetsko divizijo — Ogromen plen — Pečenga zopet v finski posesti

London, 1. jan. br. Finci so dočakali novo leto z novim ogromnim uspehom, z zmago nad sovjetsko vojsko, ki je operirala ob jezeru Kianti, kjer je južno od Suomusalmija skušala prodreti mimo Kajnunskega gorovja proti Uleborgu in Finsko razdeliti v dva dela. Fronta je dolga tam okrog 240 km. Tudi na treh drugih odsekih fronte so Finci dosegli nekaj uspehov.

Snočnje finsko uradno poročilo pravi, da je bila zmaga pri Kiantijaerviju dosežena po enem tednu ogorčenih borb. Finski vojski je uspelo uničiti skoraj celo sovjetsko divizijo, ki je štela 18.000 mož. Finci so dobili ogromen plen, med drugim 27 topov, 11 tankov, 150 drugih oklopnih voz, 400 do 500 avtomobilov in motornih vozil, mnogo streljiva ter drugih vojnih potrebščin. Sovjetske izgube so znašale v tej bitki več tisoč mož.

Kakor sedaj vse kaže, so Finci že na štirih krajih prekoračili vzhodno mejo in vdrli na sovjetska tla. Poleg smučarskih oddelkov, ki so vdrli v Sovjetsko Rusijo pri Lieksi in v smeri proti Kantalakši, so sedaj novi oddelki prodrli, kakor trdijo vesti iz Helsinkov, v Sovjetsko Rusijo na dveh krajih tudi jugozapadno od Suomusalmija v smeri proti južnim obrežjem srednjega Kundskega jezera. Ti oddelki prodirajo južno od Vuokinjemina proti vzhodu.

Iz Norveške pa je prispela vest, da so Finci na skrajnem severu po hudih bojih pregnali sovjetske čete iz Pečenge. Če se pokaže, da je ta vest resnična, so sovjetske čete, ki so jim Finci že pretrgali zvezo z zaledjem na železniški progi Murmansk—Leningrad sedaj odrezane od zaledja tudi po morski poti, ker so prejemale ojačenja in vse potrebščine v glavnem iz Murmanska z ladjami, ki so pristajale v luki Pečengi.

Medtem so napad sovjetskih čet na Karelijski ožini severozapadno od Leningrada prenehali, vse pa kaže, da bodo svojo ofenzivo proti Viborgu nadaljevale. Priprave za nadaljevanje ofenzive so v polnem teku.

Nekaj podrobnosti o zadnjih bojih

Pariz, 1. jan. AA. (Havas). Sovjetske čete so se umaknile na novih točkah čez mejo. Finska zmaga, ki je sedaj še bolj popolna, je v veliki meri izpremenila položaj na bojišču, kakor ugotavljajo tudi vojni opazovalci na bojišču. Na podlagi poročil, ki jih objavljajo, je sovjetska vojska doživela nov poraz. Na Karelijski ožini so 29. decembra med topniško borbo ugotovili, da uporablja sedaj daljnostrelne topove kalibra 110 mm. Opazovalci, ki so gledali bombardiranje malega pristanišča Sv. Ivana so izjavili, da ni niti ena izmed izstreljenih granat eksplodirala. Istega dne so severno od Ladoškega jezera finske čete vodile pravo vojno v ozadju sovjetskih oddelkov, katerim so pretrgale prometne zveze in ogrozile preskrbo. Vzhodno od Kuomonehija so se morale sovjetske čete umakniti čez mejo, kar potrjuje umik na širini kakih 40 km na tem delu bojišča. To je posledica velike zmage pri Suomusalmiju, kjer so Finci po krvavih bitkah dobili velik plen, v katerem je tudi 6 protitankovskih topov, 4 protiletalski topovi in 50 avtomobilov. Dne 30. in 31. decembra so se sovjetske čete umaknile na Karelijski ožini na nove postojanke, kjer sedaj ojačujejo svojo obrambo. Tako se lahko vidi, kako razpenjajo sovjetski vojaki bodečo žico, grade utrjena gnezda za strojnice ter kopljejo rove, ne ve se pa, če gre tu samo za izhodno točko za novo ofenzivo. Istočasno finske čete v Laponiji še naprej vznemirjajo sovjetsko zaledje. Te čete so uničile 160. sovjetsko diviziji in se trudijo sedaj, da bi izkoristile svoj uspeh. Pri svojem naglem umiku so pustile sovjetske čete na terenu še 10 možnarjev, 2 oklopna avtomobila in 11 tankov. Sovjetska letala še naprej bombardirajo pristanišča, zlasti pa Hango. Čete na kopnem se umikajo skoro na vsej meji. Dejansko se sovjetska vojska ne nahaja več na finskem ozemlju, razen okrog Pečenge kjer pa je prišlo do jasno ugotovljenega umika, ter na Karelijski ožini, kjer si kopljejo sovjetske čete jarke, da bi se izognile protinapadom. Zmaga pri Suomusalmiju je odstranila vsako nevarnost, da bi bila Finska presekana ter s tem pretrgane prometne zveze med severnimi in južnimi divizijami. Splošen umik sovjetskih čet je dal finskim vojakom novega poguma, kar pride zelo prav po enomesečnih hudih borbah, med katerimi je bilo težko izvršiti zmenjavo čet. Sedaj upajo, da se bo dal izkoristiti umik sovjetskih čet in da bo mogoče zamenjati izrabljeni material s potrebščinami, ki jih pričakujejo iz tujine.

129 sovjetskih letal sestreljenih

Helsinki, 1. jan. br. Davi je bil objavljen kratek komunike, ki pravi, da so finska letala in protiletalsko topništvo doslej sestrelili 129 sovjetskih letal. Všteta niso sovjetska letala, ki so padla v zaledju sovjetskih front.

Sovjetsko vojno poročilo

Moskva, 1. jan. br. Štab leningrajskega vojaškega okrožja je snoči objavil naslednje vojno poročilo:

V teku včerajšnjega dne ni bilo nikjer važnejšega dogodka. Sovjetska letala so uspešno bombardirala vojaške in druge pomembne objekte v mnogih finskih pokrajinah.

Angleška pomoč Finski

London, 1. jan. br. Angleško zunanje ministrstvo je danes odgovorilo na kolektivni poziv generalnega tajništva Društva narodov, ki je bil poslan vsem vladam držav, članicam Društva narodov, po zadnjem zasedanju skupščine in sveta Društva narodov in ki se tiče pomoči, ki naj jo posamezne države po svoji uvidevnosti in sredstvih pošljejo Finski. Angleška nota pravi, da je angleška vlada takoj sklenila v smislu sklepov Društva narodov priskočiti Finski na pomoč in pripravljeni so že ukrepi, po katerih bo Anglija dala Fincem na razpolago letala in druge vojne potrebščine. Delno so se ti ukrepi tudi pričeli že izvajati.

Kakor znano, je že min. predsednik Chamberlain v svojem zadnjem govoru v spodnji zbornici omenil te ukrepe. Kakor pravijo nocojšnji listi v svojih poročilih o angleški noti, bo šla angleška pomoč Finski tako daleč, kakor to le dopuščajo angleška varnost ter zavezniške potrebe.

Kakor po božiču dobijo tudi današnjo ponedeljsko izdajo vsi naročniki »Jutra«, čeprav na njo niso naročeni. Iz poslanih jim dveh zaporednih številk, božične in današnje, lahko razvidijo, koliko zanimive in važne vsebine ima naše ponedeljsko »Jutro« in kako tvori po svojih poročilih o nedeljskih dogodkih nujno potrebno dopolnilo rednega »Jutra«. Zato smo prepričani, da bodo mnogi onih »Jutrovih« naročnikov, ki doslej niso bili naročeni na ponedeljsko »Jutro«, sedaj ko obnavljajo svojo naročnino, naročili tudi še ponedeljsko »Jutro«.

Naročnina znaša samo 4 din na mesec za one, ki prejemajo list po pošti, in 5 din za one, ki ga jim prinašajo na dom naši raznašalci. Znesek pošljite kar skupaj z naročnino za redno »Jutro«, na zadnji strani položnice pa pripišite, da se naročate tudi na ponedeljsko izdajo.

Švedski Rdeči križ za Fince

Stockholm, 1. jan. AA. (Stefani) Druga velika pošiljka ambulantnih voz, ki jih je poslal švedski Rdeči križ na Finsko, obstoji iz več avtokarov z materialom in strokovnim osebjem. Med njimi je 20 zdravnikov.

Stockholm, 1. jan. br. Snoči in davi so odpotovali novi oddelki švedskih prostovoljcev. Z njimi je krenil na pot tudi general Ernest Linden, ki je prevzel vodstvo švedskih prostovoljskih formacij.

Odlikovanje sovjetskega generala

Moskva, 1. jan. br. Vrhovni sovjet je odlikoval šefa sovjetskega generalnega štaba generala Zapožnikova z najvišjim sovjetskim odlikovanjem, Leninovim redom, za zasluge, ki si jih je pridobil na področju vodstva in organizacije sovjetske vojske.

NOVOLETNE ŽELJE DRŽAVNIKOV

Ob vstopu v novo leto izražajo povsod željo po pravičnem miru

Pariz, 1. jan. AA. (Havas) Pariški tisk poudarja, da je bilo preteklo leto zelo usodepolno. Izbruhnila je nova vojna v času, ko se še niso zacelile vse rane, ki jih je povzročilo l. 1914. Prvi dan novega leta je 120. dan vojne, v kateri so zavezniki prisiljeni zastaviti vse svoje sile. »Petit Parisien« poudarja v zvezi s tem, da more sleherni Francoz in sleherni Anglež reči: »Nikdar si nisem želel te vojne.« List poudarja nato na podlagi objavljenih dokumentov napore Daladiera in Chamberlaina, da bi se preprečila vojna. »Figaro« obžaluje žrtve, ki jih je vojna vsilila tolikim državam. Leon Blum želi v »Populairu«, da bi še to leto prineslo svetu stalen in trajen mir. Francija je v vsej svoji zgodovini stalno dajala dokaze, da si želi miru v vsem svetu. Francija in njeni zavezniki ne žele niti v tej vojni nobenih novih ozemelj in se ne bore za imperialistične cilje.

Prezident Lebrun francoski vojski

Pariz, 1. jan. br. V Elizejski palači so bili danes običajni novoletni sprejemi. Dopoldne ob 10.30 je prezident republike sprejel min. predsednika Daladiera in ostale člane vlade, ki so mu izrazili svoja novoletna voščila. Deset minut nato je prispela v Elizejsko palačo delegacija senata in še nekaj minut kasneje delegacija poslanske zbornice pod vodstvom predsednika Herriota. Po starem običaju je prezident Lebrun v spremstvu min. predsednika Daladiera v dopoldanskih urah senatu in zbornici vrnil obisk. Ob 12. se je vrnil v Elizejsko palačo. Priredil je kosilo, ki so se ga udeležili vsi člani vlade, veliki kancelar častne legije, vrhovni poveljnik zavezniške vojske v Franciji general Gamelin, policijski prefekt v Parizu ter prefekt selnskega departementa.

Prezident Lebrun je danes poslal vrhovnemu poveljniku zavezniške vojske generalu Gamelinu pismo, ki vsebuje novoletno poslanico za vojsko. V njej pravi:

Ob pričetku leta, ki je našlo Francijo v težki borbi, so moje misli posvečene vojski, ki izpolnjuje najvišjo državljansko dolžnost. Naša vojska se bori za sveto stvar, za neodvisnost domovine, svobodo narodov, za civilizacijo in pravo. Ob strani angleških tovarišev bodo naše čete premagale vse težave in nadaljevale borbo do popolne zmage. Francoski narod vidi vse to in ne krije simpatij ter zaupanja v svojo vojsko, ki brani njegovo čast. Naj bo francoska vojska prepričana, da vsak v Franciji izpolnjuje svojo dolžnost kakor ona ob francoskih mejah. Vsakdo doprinaša velike žrtve, z dobro voljo in s trdnim zaupanjem, da se bo vojna končala s pričakovanim uspehom.

Francois Poncet o razočaranju po Monakovu

Rim, 1. jan. AA. (Havas). O priliki sprejema francoske kolonije v Rimu je imel veleposlanik Francois Poncet govor, v katerem je med drugim dejal:

Vse naše misli so namenjene tistim, ki se mude v rovih in nimajo danes posamičnih radosti ali tegob, temveč imajo samo skupno veselje ali trpljenje vseh Francozov.

Nato je govoril o globokem edinstvu vsega francoskega naroda in potem razložil mednarodni položaj, zlasti predzgodovino sedanje vojne, in poudaril, da so prinesli nekateri sklepi v Monakovu le razočaranje nad pričakovanjem, da se bo mogoče izogniti vojni. Francois Poncet je poudaril, da se z Nemčijo ni bilo mogoče sporazumeti.

Francoski odgovor na Hitlerjevo poslanico

Pariz, 1. januarja br. Snoči je bila objavljena poluradna nota, s katero francoska vlada odgovarja na Hitlerjevo poslanico narodno-socialistični stranki. V tej poslanici je Hitler, pravi ta komunike, jasno dokazal, da hoče Nemčija preosnovati države v Evropi na osnovi načel svojega režima. Hitler pravi, da so le mladi narodi sposobni dati Evropi nove zakone. Torej ne gre samo za svobodo, nego za obrambo proti novemu sistemu v Evropi, ki bo povem nemškega značaja. Hitler je nadalje v svoji poslanici govoril o nedolžnosti Nemčije, ki ni hotela nikomur prizadeti zla, malo pozneje pa prav našteva v svoji poslanici, kaj je Nemčija vse izvršila v začnjem letu in našteva tudi aneksijo Češke in Moravske, Klajpede in razdejanje Poljske. Najbolj presnetljiva je v Hitlerjevi poslanici trditev, da hočejo zavezniki uničiti Nemčijo in jo razkosati. Da bi se spoznala nesmiselnost take trditve, je dovolj opozoriti na zadnje Daladierove in Chamberlainove govore ter na odgovora prezidenta Lebruna in kralja Jurija na poslednjo ponudbo belgijskega kralja Leopolda ter nizozemske kraljice Viljemine za mirovno posredovanje. Jasno je, da je hotel Hitler samo zavesti svetovno javno mnenje, da bi v smislu nemških želj zahtevalo v novem letu obnovo miru.

Novo leto v Nemčiji

Berlin, 1. jan. br. Novoletni diplomatski sprejemi v kancelarski palači so letos izostali. Mesto tega so se ljudje danes vpisovali v kancelarske knjige. Tudi silvestrska noč je v Berlinu kakor drugod potekla brez večjih prireditev in veselic. Po odredbi policije so bili vsi lokali ob 1. ponoči že zaprti. Mesta so ostala zatemnjena. V ostalem pa ljudje niti niso imeli najmanjšega namena, da bi uporabili svoj denar za zabave, ker se zavedajo resnosti tokratnega prehoda iz starega v novo leto. Tudi novoletne poslanice so imele v prvi vrsti namen ojačiti odpornost naroda in utrditi njegovo voljo za nadaljnjo borbo ter zaupanje v zmago.

Danske simpatije za Finsko

Kodanj, 1. jan. br. Danski ministrski predsednik je za novo leto dal izjavo, v kateri je dejal, da si Danska nič bolj ne želi, kakor da bi še nadalje živela v miru. Izrazil je tudi simpatije za Finsko in naglasil, da v imenu vseh Dancev obžaluje, da Danska ne more vplivati na razvoj dogodkov v prid Fincem.

Izjava švedskega zunanjega ministra

Stockholm, 1. jan. AA. (Reuter). Švedski zunanji minister Gusther je izjavil v svoji novoletni poslanici med drugim:

Srca vseh Švedov so polna skrbi za bodočnost Švedske. Prepričani smo, da je švedski narod enodušen in da pomeni ta enodušnost velik korak naprej. To edinstvo naroda nudi jamstvo, da bomo še naprej živeli kot svoboden narod. Preživljamo težke trenutke, polne nevarnosti, toda nihče nam ne odreka pravice, da sami odločamo o svoji usodi. Mislimo, da morejo velike sile napredovati samo takrat, če se ne vtikajo v pravice malih narodov.

Cordell Hull za kolektivno obrambo

Washington, 1. jan. br. Državni tajnik Cordell Hull je snoči izdal novoletno poslanico, v kateri izrecno naglaša:

Upamo, da bodo v novem letu zmagale sile, ki so na braniku svobode in napredka. Zedinjene države prihajajo čim dalje bolj do prepričanja, da bodo morali vsi narodi zgrabiti za orožje in se braniti, če bo kakšen narod zopet kdaj nastopil z orožjem in silo, da bi zavojeval sosedne dežele ali pa svet ogražal z vojnimi grožnjami.

Japonski cilji

Tokio, **1. jan. br.** Min. predsednik Nomura je izdal novoletno poslanico, v kateri naglaša, da bo moral japonski narod podvojiti svoje napore, ako hoče pospešeno urediti vsa svoja življenjska vprašanja. Prvi pogoj za obnovo miru in ustvaritev novega reda na Daljnem vzhodu je, da se preneha vse sovraštvo proti Japonski na Kitajskem. Japonska vztraja na svojem stališču, da morajo vsi dejansko priznati in spoštovati japonske interese na Daljnem vzhodu. Le v tem primeru je pripravljena sodelovati z drugimi narodi za obnovo gospodarstva na Kitajskem. Pokret, ki ga je sprožil novi režim na Kitajskem, se širi. Nova centralna vlada na Kitajskem bo v kratkem ustanovljena. Japonska jo bo z vsemi silami podpirala. Če bodo druge sile prav tako priznale novi režim in ga podpirale, jim Japonska ne bo odrekla priznanja njihovih pravic na Daljnem vzhodu. Japonska je v tem pogledu že storila prvi korak, ko je obnovila promet na velikem delu Jangceja in Čukijanga.

Rumunija bo odločno branila svoje meje

Novoletne želje kralja Karola

Bukarešta, 1. januarja. br. Kralj Karol je za novo leto prišel v Konstanco. Z njim so prispeli tja tudi prestolonaslednik princ Mihael, člani rumunske vlade in diplomatski zbor. Kralj je obiskal rumunske mornarje. Ob njegovem prihodu se je zbrala v Konstanci velika množica ljudi tudi s podeželja. Med njimi je bilo tudi mnogo Bolgarov in Turkov. Množice so kralju priredile viharne ovacije.

V mestnem domu je bil dopoldne sprejem, pri katerem je min. predsednik Tatarescu izrazil kralju novoletne čestitke v imenu vlade in rumunskega naroda. V svojem govoru je naglasil, da Rumunija z vso skrbjo zasleduje razvoj dogodkov, pri čemer vztraja pri svoji trdni odločitvi, da ohrani nevtralnost in brani svoje meje, če bi jo kdo napadel.

Kralju je k novemu letu čestital tudi apostolski nuncij kot dojen diplomatskega zbora v Bukarešti.

Kralj se je zahvalil za čestitke v daljšem govoru, v katerem je dejal med drugim:

Moja najtoplejša želja za novo leto, ki se danes pričenja, je ta, da bi ostal rumunski narod še nadalje izven območja viharja, ki besni po svetu, in da bi še nadalje lahko posvečal svoje moči in svoje sposobnosti mirnemu razvoju svoje države. Globoko edinstvo rumunskega naroda nam daje potrebne moči, da branimo, kar je naše in kar so nam kot dediščino zapustili naši predniki. Dogodki po svetu so se razvili neodvisno od volje rumunskega naroda. Prisilili so ga, da je posvetil vse svoje napore že v preteklem letu ter da jih posveti tudi v novem razvoju svoje narodne obrambe. Organizacija naše narodne obrambe nam nikoli ni bila bolj potrebna kakor prav sedaj. Rumunija bo nadaljevala svojo miroljubno politiko. Branila bo svoje pravice, a podala bo roko vsakomur, ki bi to želel. Rumunija smatra Besarabijo, Transilvanijo in Bukovino enako za svoje bistvene teritorije kakor vse ostale pokrajine. Zato jih bo tudi branila z enako odločnostjo. Rumunski narod pa se zaveda, kakšne strašne posledice bi nastale, če bi bil prisiljen braniti svojo zemljo z orožjem v roki, čeprav bi to storil z uspehom. Zato prosimo Vsemogočnega, da nam še nadalje ohrani mir in nam omogoči, da zgradimo dobre odnošaje z vsemi narodi. Prav tako tudi prosimo Vsemogočnega, da bi povrnil mir vojskujočim se narodom na svetu.

Vse govore so prenašali po radiu.

Italijanski poslanik v Moskvi odpoklican

Rim, 1. jan. br. Med Italijo in Sovjetsko Rusijo bodo diplomatski odnošaji prekinjeni. Italijanska vlada je danes pozvala svojega poslanika v Moskvi, naj pride v Italijo na dopust.

Kakor znano, je šele pred kratkim imenovala sovjetska vlada Gorelkina za svojega novega poslanika v Rimu, čim pa je prišel v Rim, so se odnošaji med Italijo in sovjetsko Rusijo glede na sovjetsko-finsko vojno znatno poslabšali. Te dni bi moral Gorelkin italijanskemu kralju izročiti svoja akreditivna pisma, do česar pa ni prišlo. Sovjetska vlada je svojega poslanika nenadoma odpoklicala Gorelkin je že zapustil Rim.

Na ta ukrep je sedaj reagirala tudi italijanska vlada in vladni krogi pričakujejo, da se bo italijanski poslanik Augusto Rosso že v kratkem vrnil v Rim. Za sedaj še ni znano, ali se bo s tega svojega dopusta sploh še vrnil v Moskvo.

Polet iz Tokija v Rim v sedmih dneh

Rim, 1. jan. br. Včeraj je japonsko letalo tipa »Jamato« uspešno dovršilo veliki polet iz Tokija v Rim. Po 7 dneh poleta, ki je bil razdeljen na 7 etap, je srečno pristal na rimskem letališču, kjer so japonske letalce slovesno sprejeli zastopniki letalskega ministrstva in drugih oblasti, japonski poslanik ter množica ljudstva. Letalo je izvršilo svoj polet na progi Tokio—Tajoki—Bangkok—Kalkuta — Karaci—Bagdad—Alepo — Rodos—Brindisi—Rim. Japonski letalci bodo ostali dva ali tri dni v Rimu, nakar bodo z letalom krenili v Milan. Tam bodo ostali 10 dni, nakar se bodo vrnili v Rim.

Hudi viharji na Črnem morju

Sofija, 1. jan. br. V jugovzhodni Evropi se je mraz zadnja dva dneva še stopnjeval. V Bolgariji je temperatura padla povprečno na 25 stopinj pod ničlo. Zaradi velikih snežnih meteževov so nastale hude prometne ovire, posebno na železnici. Na Črnem morju divjajo strašni viharji, zaradi katerih je prekinjen ves pomorski promet. Mnogo ladij pogrešajo.

Žrtve železniške nesreče pri Neaplju

Neapelj, 1. jan. br. Kakor poroča agencija Stefani je sobotna železniška nesreča v bližini Neaplja zahtevala 29 smrtnih žrtev. Ranjenih je bilo okrog 100 potnikov in železničarjev.

Usadi v Madeiri

Madeira, **1. jan. br.** Nad Madeiro je nastalo silno neurje, ki je povzročilo tudi poplave ter zemeljske udore. Po dosedanjih podatkih je bilo 6 ljudi ubitih. Pri usadih je 30 hiš zdrknilo v morje.

Zavarovanje ameriške obale z minami

Washington, 1. jan. br. Ameriška admiraliteta je sklenila, da bo položila že v bližnjih dneh mine na najvažnejših ameriških pomorskih točkah. Kolikor je bilo mogoče zvedeti, bodo napravili minska polja pred newyorško luko ter še nekaterimi vzhodno-severno-ameriškimi lukami na obeh straneh Panamskega prekopa, na zapadu pa pred San Franciscom, San Pedrom in še nekaterimi drugimi strateško važnejšimi točkami ob Tihem oceanu.

Ameriški ukrepi proti vohunstvu

New York, **1. jan. br.** Ameriška vlada je sklenila pričeti z odločno borbo proti vohunstvu. Glede na to je državno tajništvo za zunanje zadeve sedaj pozvalo vse Američane, ki živijo v tujini, da se takoj prijavijo najbližjim konzulatom, kjer se bodo napravili njihovi prstni odtisi in zamenjali njihovi potni listi z novimi. Slike s starih potnih listov bodo odposlane v Washington, kjer se bodo primerjale s fotografskimi posnetki, ki jih ima državno tajništvo na razpolago, da se ugotovi, ali so vsi potni listi pristni.

Vremenska napoved

Zemunska: Toplejše bo. Pretežno oblačno v vsej državi, ponekod dež in sneg.

Po potresu poplave

Dočim je vzhodne turške pokrajine opustošil potres, uničujejo zapadne velike poplave

Ankara, 1. jan. br Pomožna in reševalna akcija v vzhodnih pokrajinah, ki jih je razdejala zadnja potresna katastrofa, je komaj prišla dobro v tok ko je spet Turčijo zadela nova nesreča. V zapadnih pokrajinah je v zadnjih dneh silno deževalo. Ponovno so se utrgali oblaki in so vse reke nenadno narasle in se razlile čez bregove. Pokrajine okrog Smirne, Bruse, Magnezije in še nekaterih drugih mest so poplavljene in strašno prizadete. Na desettisoče ljudi je ostalo brez strehe. Poškodovanih je bilo nešteto poslopij v 14 večjih krajih, na deželi pa je vodovje opustošilo cele kmetije. V prizadetih krajih je železniški promet skoraj popolnoma prekinjen, pretrgane pa so tudi vse telefonske in brzojavne zveze, tako da so poplavljeni kraji skoraj popolnoma odrezani od ostalega sveta.

Poplavna katastrofa je nedvomno zahteva.a večje število žrtev ker je prišla povsem nepričakovano. Oblasti si na vse načine prizadevajo, da bi olajšale bedo in gorje in pošiljajo nad poplavljene kraje letala z zdravili, živili, oblekami in obutvijo.

Tudi v evropski Turčiji so nastale poplave. posebno okrog Odrina. Vodovje je tam uničilo vse pridelke, ki so bili že nakopičeni po skednjih in silosih. Vode so odnesle mnogo živil in razdirale hiše ter druga poslopja. V vodah je utonilo večje število žena, otrok, pa tudi moških. Obsega poplavne katastrofe doslej še ni bilo mogoče ugotoviti in oceniti.

Carigrad, 1. jan. AA. (Reuter). Po neslužbenih podatkih so doslej ugotovili 150 človeških žrtev zaradi poplav, ki so nastale po nekaterih krajih zapadne Anatolije. Zdi se, da je zaradi poplave trpelo največ krajev okrog Karadjabeja in Smirnskega zaliva. V središču poplavljenih krajev je voda ponekod dosegla višino 6 čevljev. Doslej so oblasti izpraznile 20 vasi in so se prebivalci zatekli v planine.

150 žrtev

Carigrad, 1. jan. br. Pri poplavah, ki so napravile v zapadni Turčiji ogromno škodo, je po dosedanjih podatkih zgubilo življenje 150 ljudi. Hudo je prizadeta zlasti okolica oporišča turške vojne mornarice Ismid.

Predsednik republike na potresnem ozemlju

Ankara, 1. jan. AA.: Predsednik republike Ismet Ineni je prispel v Erzindžan. Predsednik republike bo obiskal vse kraje, ki so zlasti trpeli zaradi potresa.

Zahvala turške vlade

Beograd, 1. jan. AA. O priliki katastrofalnega potresa v Turčiji je predsednik vlade Cvetković poslal predsedniku turške vlade Refiku Saidamu naslednjo brzojavko:

Izvolite sprejeti v imenu kr. vlade in v mojem osebnem imenu izraze naših simpatij in našega iskrenega sočutja o priliki katastrofalnega potresa, ki je povzročil žalost in trpljenje v tolikih družinah prijateljskega turškega naroda.

Turški ministrski predsednik je odgovoril:

Najlepše se zahvaljujemo jugoslovenski vladi za sočutje zaradi žalosti, ki nas je doletela. Znali bomo ceniti čustva simpatij, ki prihahajo k nam iz prijateljske države.

Velik požar v Vatikanu

Poškodovane so mnoge umetnine v apostolski pisarni in cerkvi sv. Lovrenca

Rim, 1. jan br. V pretekli noči je nastal po nekaj dneh že drugi požar v Vatikanu. Goreti so pričeli apostolski uradi. Iz velikega poslopja so švigali ogromni plameni. Rimski gasilci so bili takoj pozvani na pomoč, na Petrovem trgu in v bližini gorečega poslopja pa se je zbrala velika množica ljudstva. Požar je skoraj docela uničil kancelarsko palačo in tudi nekaj velikih umetnin. Le malo arhiva in umetnin so rešili. Gasilci so gasili vso noč. Ob zori so v glavnem dovršili svoj posel. Škoda je ogromna. Davi sta si pogorišči ogledala tudi vatikanski državni tajnik Maglione in vatikanski guverner. Kardinal Maglione je pozneje poročal papežu o obsegu požara in škodi, ki jo je povzročil. Doslej še ni bilo objavljeno, kolika je približna škoda.

Rim, 1. jan. br. Požar, ki je v pretekli noči divjal v Vatikanu, je zavzel velike dimenzije. S kancelarske palače se je razširil tud na sosedno cerkev San Lorenzo in Damaso. Proti jutru se je streha cerkve vdrla. Še dopoldne so gasilci v cerkvi gasili ogenj, ki se je vedno znova pričel širiti. K sreči so iz cerkve rešili nekaj umetnin in cerkvenih posod ter drugih dragocenosti. Vse kaže, da so ostale nepoškodovane tudi velike freske na notranjih zidovih cerkve.

V vatikanskih krogih se širijo govorice, da je bil ogenj podtaknjen. Uvedena je bila preiskava, ki naj dožene vzroke požara.

Nemška pomožna križarka zajeta v Montevideu

Urugvajski ultimat nemški petrolejski ladji „Tacoma“

New York, 1. jan. br. Nemška petrolejska ladja »Tacoma«, o kateri so urugvajske oblasti dognale, da je v zadnjih mesecih v določenih presledkih dovažala nemški križarki »Admiral Graf Spee« gorivo in življenjske potreščine ter da je tako rekoč služila nemški vojni mornarici kot pomožna križarka, je bila, kakor znano, pozvana, naj v določenem roku zapusti montevidejsko luko, ker bo drugače internirana. Ta rok je potekel danes ob 12.30 srednjeevropskega časa.

Ladja je snoči res odplula iz Montevideja na široko morje, kjer pa sta jo že čakali angleški križarki »Alax« in »Achilles«. Ko je poveljnik nemškega parnika dognal, da zlepa ne bo mogel mimo njih, je odredil, naj se ladja vrne. Se zvečer se je »Tacoma« zasidrala v zunanji montevidejski luki. Se včeraj je kapitan nemškega parnika zagrozil, da bo svojo ladjo potopil, če mu ne bo uspelo zbežati na odprto morje. Urugvajske oblasti so se trdno odločile, da to preprečijo. ker bi potopljena »Tacoma« poleg razbitin križarke »Admiral Spee« v dokaj plitvem morju pri Montvideu mogla zares ogražati pomorski promet.

Montevideo, 1. jan. br. Tu so se razširile vesti, da bo angleška križarka »Alax« v kratkem priplula v montevidejsko luko. Kapitan ladje bo izvršil vljudnostne obiske pri pristaniških in drugih oblasteh. O tem vljudnostnem obisku angleške križarke so že v teku pogajanja z urugvajskimi oblastmi.

Urugvajska posadka na ladji

Montevideo, 1. jan z. Nemška 8268tonska petrolejska ladja »Tacoma« je bila danes popoldne internirana. Urugvajska torpedna ladja »La Valleja« se je približala nemški ladji v zunanji luki ter se je z nje 20 urugvajskih mornarjev in oficirjev prekrcalo na nemško ladjo ter prevzelo oblast na njej. Hkratu se je približala nemški ladji tudi obalna stražna ladja »Paisanda«, ki je proti »Tacomi« naperila topove, vendar ji ni bilo treba intervenirati.

Nove žrtve min

London, 1. jan. br. Na Severnem morju je naletel na mino 5.600 tonski parnik »Boxhill« ter se potopil. Od posadke pogrešajo 12 mož Nesreča se je zgodila včeraj pozno popoldne.

Danes pa je na Severnem morju naletel na mino 1.600 tonski parnik »Luna«. Tudi ta ladja se je v dobri uri potopila. Vsa njena posadka pa je bila rešena.

London, 1 jan. br. Včeraj je na Severnem morju angleška ladja »Barbara Roberthson« naletela na mino in se potopila. Posadka je bila rešena. Le en član posadke se pogreša Posadka se je rešila z rešilnimi čolni ter jo je šele po 12 urah opazilo angleško vojno letalo. ki je o tem takoj obvestilo neko angleško vojno ladjo. Rešeni mornarji so že prispeli v neko angleško luko.

Španski potniški parnik zgorel na južnem Atlantiku

Pariz, 1. jan. br. Francoska admiraliteta je danes popoldne objavila naslednje poročilo: Neki francoski rušilec je rešil posadko in 200 potnikov s španske potniške ladje »Cavo Sant Antonio«, ki je včeraj popoldne iz nepojasnjenih vzrokov na južnem Atlantskem oceanu pričela goreti. Pet ljudi s tega parnika pogrešajo. Med njimi sta tudi šef španskega štaba general Juan Viño de Rua ter poveljnik parnika. Ladja se je ponoči potopila.

Novi kanadski vojaki v Angliji

London, 1. jan. br. V neko zapadno angleško luko je prispel že drugi kontingent kanadske vojske, sestavljen iz topniških oddelkov z Winnipega in Montreala ter inženjerskih čet iz Koronta in Halifaxa, pešadijske brigade, sanitetskih signalnih in drugih oddelkov. Tako predstavljajo ti kontingenti v malem celo vojsko. Med njimi je tudi nekaj večjih oddelkov škotskih formacij iz Kanade.

Kanadska vojska je prispela z več potniškimi parniki ter je zanimivo, da so jih na zadnjem delu poti poleg angleških spremljale tudi francoske vojne ladje. V pristanišču mesta, ki je tudi znano letovišče, je Kanadce sprejela množica ljudstva, zastopnikov civilnih in vojaških oblasti z ministrom za dominijone Edenom na čelu. Med ladjami, s katerimi so se pripeljali, sta bil tudi dve poljski potniški ladji. Ves transport je bil organiziran prav tako tajno kakor transport prve divizije ki je prišla v Anglijo 17. decembra. Kanadci so bil ob prihodu sijajno razpoloženi in so prepevali. Vsi so izražali željo, da bi se čim prej vojaško izvežbali na angleških tleh in nato takoj krenil v Francijo na bojišče. Za njihovo razpoloženje je značilna izjava, ki jo je podal ogromen podčastnik iz kanadskih prerij, ki je dejal: Upamo, da bomo kmalu v Franciji in da bomo lahko pošteno obračunali s Hitlerjem.

V Angliji vpoklicanih milijon vojakov

London, 1. jan. br. Davi je bilo uradno potrjeno, da pripravljajo v Angliji nove vpoklice vojnih obveznikov v starosti 23 do 28 let. Dekret o tem je že pripravljen in bo v najkrajšem času predložen kralju Juriju VI. v podpis Vpoklicanih bo skupaj okrog milijon ljudi.

London, 1. jan. z. Kakor poročajo listi, bo kralj Jurij še nocoj podpisal dekret o novih vpoklicih vojaških obveznikov v starosti od 23 do 28 let.

Huda železniška nesreča

Karlovac, 1. jan. p. Davi ob 17.15 se je pripetila med postajama Generalski Stol in Zvečaj huda železniška nesreča. Potniški vlak. ki je prihajal iz Karlovca, je trčil skupaj s tovornim vlakom, ki je prihajal s Sušaka. Lokomotivi sta se zarili druga v drugo. Vagoni tovornega vlaka, polni blaga, so razbili službeni voz, ki je bil tik za lokomotivo. Razbili so se še trije vagoni tovornega vlaka, dočim so trije skočili s tira in se prevrnili na progo. V potniškem vlaku, ki je prišel iz Karlovca, je bilo več potnikov, vendar pa ni bil nihče huje ranjen. Pri nesreči sta izgubila življenje 35-letni zavirač Marko Denić iz Zvečaja ter 33-letni zavirač Mijo Šćab iz Generalskega Stola. Oba zapuščata ženi in po dva neoskrbljena otroka. Vlakovodja tovornega vlaka Budaković je dobil le manjše poškodbe na obrazu. Ranjena sta bila tudi neki železniški delavec in neki seljak Uvedena je bila preiskava, da se ugotovi vzrok nesreče.

Nov šef Centralnega presbiroja

Beograd, 1. jan. p. Za šefa Centralnega presbiroja pri predsedništvu ministrskega sveta je bil imenovan v 3. pol. skupini 1. stopnje Predrag Milojević, publicist v Beogradu.

Iz vojaške službe

Beograd, 1. jan. r. Napredoval je v čin podpolkovnika sanitetni major g dr. Mirko Ranković, šef kirurgičnega oddelka vojaške bolnišnice v Ljubljani. v čin kapetana 1 razreda pa sanitetni kapetan 2. razreda g. dr. Danilo Brezigar v Ljubljani.

Uvedba državne trošarine na vino in žganje

Z uvedbo državne trošarine se ukinejo banovinske trošarine na vino in žganje

Beograd, 1. jan. r. Včeraj je bilo izdano naslednje sporočilo: Zaradi izravnave trošarinskih stopenj na vino in žganje v vsej državi in zaradi enotnega pobiranja trošarine, je kr. vlada na svoji zadnji seji na predlog finančnega ministra predpisala **uredbo o spremembah in dopolnitvah zakona o državni trošarini, ki stopi v veljavo 1. januarja 1940.** Na osnovi te uredbe se spremenijo tudi določbe členov 103. in 109. trošarinskega pravilnika.

Z uredbo o izpremembah in dopolnitvah zakona o državni trošarini se ukinejo vse dosedanje banovinske trošarine na vino in žganje v kakršnikoli obliki in se uvede izključno državna trošarina, ki znaša: 1. na vino 1 din od litra, 2. na fino vino 3 din od litra. 3. na šampanjec 10 din od litra, 4. na žganje 10 din od ene hektolitrske stopnje alkohola (v dravski banovini je doslej znašala ban. trošarina na vino 1 din, na šampanjec 3 din od litra in na žganje 5 din od hl. stopnje.

Kot **običajno vino** se smatra vsako vino od grozdja, ki je prevrelo. Kot **fina fina** se smatrajo vsa vina, ki imajo 16 in več odstotkov alkohola ali 5 in več odstotkov vsebine sladkorja brez ozirov na ime vina in izvor vina. Pod **šampanjcem** je razumeti naravna in umetna peneča vina, v katerih je prišlo do ponovnega vrenja v steklenici ali pa je dodan ogljikov dvokis. Kot žganje se smatrajo vsi destilati napravljeni iz sadja, in siced taki destilati **ki ne vsebujejo več nego 50 odstotkov alkohola, ter destilati vina, vinskih tropin itd., ki ne vsebujejo več nego 55 odstotkov alkohola.** če imajo vse značilnosti sirovin, iz katerih so napravljeni (doslej so se po pravilniku o banovinskih trošarinah smatrali kot žganje destilati z več kakor 45 odn. 50% alkohola).

Trošarino plača kupec

Trošarina na vino in žganje se plača pri puščanju v promet in potrošnjo in jo plača kupec, odnosno prejemnik vina, ki je dolžan prijaviti vsak prejem vina in žganja najbližjemu oddelku finančne kontrole, ki takoj nato ugotovi količino in jakost in izda o tem uradno potrdilo. Na podlagi tega uradnega potrdila mora prejemnik ali kupec plačati ustrezajočo državno trošarino pri davčni upravi (če je v dotičnem kraju) sicer pa preko pošte ali Poštne hranilnice. Priznanico o vplačilu ima predložiti oddelku finančne kontrole. ki mu na osnovi te priznanice izda potrdilo o vplačani državni trošarini. Poleg tega potrdi oddelek finančne kontrole točno količino vina. odnosno žganja. ki se prenese. ime in priimek prejemnika in kraj, kamor se vino ali žganje prepelje. To potrdilo služi kupcu kot prevozni dokument.

Proizvajalci morajo prijaviti dobljene količine

Proizvajalci vina in žganja. ki ob enem ne trgujejo z alkoholnimi pijačami (kmetje-vinogradniki) **lahko proizvajajo za domačo potrebo in trošijo vino in žganje v neomejenih količinah brez kakšne predhodne prijave in brez plačila državne trošarine. Oni so le dolžni usmeno ali pismeno prijaviti količino proizvedenega vina in žganja,** in sicer količino vina do 20. novembra vsakega leta, količino žganja pa po končani proizvodnji. Te prijave sprejemajo organi finančne kontrole. Oddelki finančne kontrole bodo preko občin objavili čas, kadar bodo njegovi organi obiskali dotično občino zaradi sprejemanja prijav. Proizvajalci (kmetovalci-vinogradniki) **niso dolžni prijavljati prodajo ali odtujitev vina in žganja,** ker je to dolžnost prejemnikov, odnosno kupcev.

Spremnico za prenos vina in žganja

Vsi proizvajalci si morajo, kadar nosijo na trg vino in žganje zaradi prodaje, preskrbeti od pristojnega občinskega oblastva spremnice, na katerih mora biti poleg imena in kraja stanovanja proizvajalca navedena količina vina in žganja, ki se nosi na trg z označbo, da je dotično vino ali žganje lastni pridelek in da državna trošarina ni plačana.

Proizvajalci trgovci

Proizvajalci vina in žganja, ki se hkrati bavijo s trgovino ali s predelavo alkoholnih pijač ali točijo alkoholne pijače, na drobno ali na debelo, **so dolžni svoj lastni pridelek vina prijaviti najkasneje do 24. novembra vsakega leta in takoj plačati državno trošarino. Žganje pa smejo proizvajati samo na podlagi predhodne pismene prijave in pod kontrolo organov finančne kontrole.** Državno trošarino na tako proizvedeno žganje morajo taki proizvajalci plačati takoj, čim so žganje skuhali, in sicer na osnovi uradne ugotovitve kontrolnega organa. Če taki proizvajalci vnesejo vino ali žganje v trošarinsko skladišče, tedaj se odloži plačilo državne trošarine na vino in žganje do trenotka, ko se da v promet.

Proizvajalci, ki trgujejo tudi z vinom in žganjem, kakor tudi vsi prodajalci vina in žganja na debelo, **so dolžni voditi knjigo vnosa in iznosa,** v kateri morajo bit označene vse proizvedene, nabavljene in prodane količine. **Točilci** alkoholnih pijač na drobno pa morajo voditi **register o prejetih in prodanih količinah alkoholnih pijač.** Postavke vnosa morajo bit opremljene z dokazili o plačani državni trošarini, kar bodo od časa do časa kontrolirali organi finančne kontrole.

Zaradi lažje kontrole prometa z vinom in žganjem, zlasti pa, da se prepreči tihotapstvo alkoholnih pijač predpisuje uredba da morajo biti **količine vina preko 10 litrov in žganja preko 5 litrov v prometu opremljene s priznanicami o plačani državni trošarini, odnosno z računi, potrjenimi od kontrolnih organov.**

Popis zalog

Ker stopi uredba s pravilnikom v **veljavo 1. januarja** se s stanjem od 1. januarja popišejo vse zaloge vina in žganja pri vseh proizvajalcih brez ozira na to, ali se bavijo tudi s trgovino ali ne, odnosno s predelavo vina in žganja, kakor tudi pri vseh vinskih trgovcih in točilcih na drobno. Zaradi tega popisa je davčni oddelek finančnega ministrstva že izdal navodila.

Na popisane količine morajo trgovci in točilci ter oni proizvajalci, ki se bavijo tudi s predelavo vina in žganja, plačati predpisano državno trošarino. Znesek že plačane banovinske trošarine na popisane količine se prizna le tedaj, če lastnik predloži predpisane listine o vplačilu banovinske trošarine. Količine izpod 100 l vina in izpod 10 l žganja se ne popišejo. One količine vina in žganja, ki bodo na dan popisa, to je 1. januarja na potu, je prejemnik dolžan takoj prijaviti pristojnemu oddelku finančne kontrole zaradi plačila državne trošarine.

Popis pri proizvajalcih

Pri proizvajalcih vina in žganja (kmetovalcih-vinogradnikih), ki se ne bavijo s trgovino, se bo popis izvršil pozneje in to na osnovi ustmenih in pismenih prijav, ki jih bodo sprejemali organi finančne kontrole v krajih, kjer so sam proizvajalci. Na te zaloge vina in žganja se ne bo pobrala državna trošarina.

Nočni roparski napad na kmeta

Osumljen je neki sopivec

Javorje 1. januarja

Sredi preteklega tedna je doživel posestnik Bizjak Jurij iz Javorij roparski napad ki mu bo ostal vse žive dni v spominu. Bizjak je bil v sosednji vasi, na Muravi, in se tamkaj zadržal do večernih ur. V hiši Marije Možinove je bilo več ljudi in pili so žganje Ko se je že naredila trda noč, jo je Bizjak mahnil proti domu. Niti za streljaj od Možinove hiše pa se je na mah izluščila iz teme postava in navalila nanj.

Preden je Bizjak prišel do spoznanja, za kaj prav za prav gre, ga je neznanec pričel tepsti. Udarci od šermenja so padali na Bizjaka in ga lahno poškodovali. Napadalec je nato segel Bizjaku v žep in mu vzel denarnico z okrog 70 dinarji, žepni nož in električno svetilko ter zginil v noč. Nedvomno bi bil pobral napadalec Bizjaku še kaj, a ta česa drugega pri sebi ni imel. Bizjak je ob napadu pričel kričati a mu je tujec zagrozil, da mora molčati. Ko je bil kmet oropan, mu je neznanec velel, naj beži. Bizjak si ni dal dvakrat reči. Urnih nog jo je odkuril, a ne proti domu, marveč nazaj v hišo Možinove, kjer je povedal, kaj se mu je primerilo. Po Možinovih je dobil vodo, da si je izpral rane. Oblastva so uvedla obširno preiskavo, in vse se zdi, da ima napad na vesti neki delavec, ki je bil prav tačas kakor Bizjak pri Možinovi in pil žganje.

Celjsko novoletno pismo

Celje, 1. januarja

Vesel Silvester

Celjani so se v veselem razpoloženju poslovili od starega leta. Najbolj razgibano pa je bilo razpoloženje v Narodnem domu, kjer je priredil Sokol matica svoj tradicionalni Silvestrov večer Prireditev je bila izredno dobro obiskana Po silvestrskem sporedu in lepi polnočni alegoriji je društveni starosta br dr Milko Hrašovec orisal glavne dogodke v letu 1939. in želel vsem navzočnim srečno novo leto. Po splošnem čestitanju se je pričelo plesno vrvenje ob zvokih pomnoženega društvenega orkestra. Animirano razpoloženje je trajalo do jutrnjih ur.

Rojstvo in smrt

Lani se je rodilo v Celju 876 otrok (445 dečkov in 431 deklic) Več kakor polovica novorojenčkov je bila iz drugih župnij. Nasproti letu 1938 se je število rojstev povišalo za 70. Lani je umrlo v Celju 486 oseb, in sicer 271 iz celjske, 215 pa iz drugih župnij. Umrlo je 256 moških (med temi 141 iz Celja) in 230 žensk (130 iz Celja) in 230 žensk (130 iz Celja). Poročili so se 203 pari. V mescu decembru je umrlo v Celju 44 oseb. in sicer 12 v mestu in 32 v celjski bolnišnici.

Carinarnica že posluje

Carinarnica I. reda v Celju je začela danes poslovati. Pisarna carinarnice je v dvorani Mestne hranilnice nasproti postaje, skladišče pa začasno v bivših skladiščnih prostorih družbe »Sladkor« za celjsko postajo. Za upravitelja celjske carinarnice je imenovan g. Fabjan iz Maribora.

Brezposelno je okradla

Ko je brezposelna služkinja Marta Zupančeva prenočevala v noči od sobote na nedeljo v Delavskem domu na Vrazovem trgu, ji je neka ženska, ki je spala z njo v isti sobi, ponoči izmaknila izpod blazine 500 din gotovine in zjutraj izginila. Tako je ostala uboga služkinja o novem letu brez sredstev.

Mariborska kronika

Maribor 1. januarja

Kako se je Maribor poslovil od starega leta

V vseh mariborskih javnih lokalih je bilo živahno silvestrovanje. Ljudje so hoteli vsaj za nekaj ure pozabiti tegobe današnjega časa. V lepo okrašeni dvorani Sokolskega doma se je zbralo število nacionalno občinstvo, ki je z zanimanjem sledilo slikovitemu in prijetnemu silvestrskemu programu. Tudi v Narodnem domu je bilo zabavno silvestrovanje. Tukaj so se zbrali člani »Jadrana Nanosa« in številni prijatelji. V spodnji dvorani Kazine so se poslavljali od starega leta mariborski grafiki, v »Astoriji« so silvestrovali člani ISSK Maribora, na Pobrežju se je sokolsko in nacionalno občinstvo zbralo v Sokolskem domu, v Studencih pa je bilo silvestrovanje v Gasilskem domu.

Vneti planinci in smučarji pa so se odpeljali že v soboto in nedeljo na vrh Pohorja, kjer so obhajali na tamošnjih postojankah slovo od starega leta.

Tradicionalna silvestrska predstava je bila tudi v narodnem gledališču, ki je bilo polno občinstva. Uprizorili so Gorinškekovo opereto »Vse za šalo«, ki je precej primerna za silvestrsko razpoloženje. Po končani predstavi je zažarela ob polnoči nad odrom letnica 1940. Gledališko osebje se je zbralo na odru, naša diva Jelka Igličeva pa je v imenu gledališke uprave in gledališkega osebja izrazila zbranemu številnemu občinstvu prisrčna voščila k novemu letu 1940. Sledilo je nagradno žrebanje treh nagrad po 100 din. Prvi dve nagradi sta prejela dijaka, tretji nagrajenec pa se je odpovedal nagradi v prid mestnim ubožcem.

Vse silvestrske prireditve so potekle v lepem redu brez večjega incidenta. Policijska kronika ne beleži v noči od 31. decembra do 1. januarja nobene aretacije. Nedvomno je temu precej pripomogla okolnost, da so strežniki precej zatiskali svoje sicer budne oči.

Smrt najstarejšega slovenskega gasilca

Pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah je preminil v častitljivi starosti 84 let posestnik g. Anton Muhič. 65 let je sodeloval v svetolenarških gasilskih vrstah. Za svoje zasluge je bil odlikovan z redom sv. Save. Nestorju slovenskega gasilstva trajen spomin, njegovim svojcem naše sožalje!

Kronika

V Andrencih v Slovenskih goricah se je pojavil pri posestnici Tereziji Peklarjevi mešetar. Dopovedoval je Peklarjevi, naj pohiti s prodajo volov, ker se bodo cene živini znižale. Peklarjeva je nasedla in je prodala vola po 2.75 din za kg, med tem ko je tržna cena 5 din. Tako je bila Peklarjeva oškodovana za 2500 din. Mešetarja so prijeli. Pri zaslišanju je izpovedal, da je prodal oba vola nekemu ptujskemu mesarju in da je pri tem zaslužil 2400 din. Možak je prijavljen državnemu tožilstvu.

V nek gostilni na Aleksandrovi cesti je neki razgrajač razbil več steklenic in kozarcev. Nemirneža so nazadnje ukrotili. Imel bo še opravke s sodiščem. Škoda, ki jo je povzročil, je precejšnja.

V Ulici kneza Kocija pa si je privoščil v neki gostilni 24letni potnik Ivan D. obilno večerjo, pa tudi precej pijače. Nazadnje je hotel izginiti po vzgledu Micke Kovačeve, kar se mu ni posrečilo. Za njim je stekla natakarica in bo moral zdaj Ivan D. svojo precejšnjo ceho poravnati.

Novi grobovi

Umrl je na novega leta dan v Ljubljani g. Anton Gomišček iz Solkana. Rajnki je dosegel lepo starost 82 let in je bil ugleden mizarski mojster v Solkanu, kjer se je že od mladih let udejstvoval v narodnem pokretu in društvenem življenju. V zadnjih letih je prebival v Ljubljani, kot begunec med vojno pa v Trebnjem. Pogreb kremenitega moža bo danes ob 14. iz Mariborske ulice 21 za Bežigradom.

Pri Sv. Miklavžu pri Hočah je umrla ga. Marija Rakuščkova. Porebub bo danes ob 10. na domače pokopališče.

V Ljubljani je preminila ga. Rozalija Pezdičeva. Na zadnji poti jo bomo spremili v sredo ob 16. izpred mrliške veže splošne bolnice.

Dalje je umrla v Ljubljani ga. Marija Urhova, rojena Semrajčeva. Pogreb bo danes ob 16. iz hiše žalosti, Jegličeva cesta 10.

Na Silvestrovo je umrl v Ljubljani v bolnišnici g. ing. Viljem Babnik, višji tehnični svetnik tehničnega razdelka v Kranju. Pogreb uglednega pokojnika bo danes ob 16. izpred mrliške veže splošne bolnišnice na pokopališče k Sv. Križu.

Pokojnim blag spomin, žalujočim naše sožalje!

Huda zima po vsej Jugoslaviji

Mraz spet popušča — Veliki snežni zameti v Južni Srbiji — Vlaki so imeli povsod znatne zamude — Po več letih prvi sneg v Hercegnovem

Ljubljana, 1. januarja

Medtem ko je še včeraj zjutraj živo srebro kazalo 16 stopinj pod ničlo, je začel mraz proti večeru popuščati tako, da je okrog 19. temperatura znašala samo še —7. Silvestrska noč je bila v primeri z zadnjimi nočmi, ko je vladal prav strupen mraz, nekaj manj mraza. Le proti jutru je začela temperatura spet padati, da je rezalo do kosti. Davi je znašala temperatura v Ljubljani —14. V splošnem je opažati v primeri s prejšnjimi dnevi precejšen dvig temperature, le na Gorenjskem je še vedno zelo mrzlo. Tako je bilo v Bohinju —19, na Bledu —14, na Jesenicah —18, v Kranjski gori —13, v Kamniku —16, v Tržiču pa celo —20. Popustil pa je mraz na Notranjskem, na Dolenjskem in na Štajerskem. Na Rakeku so imeli samo —3, v Kočevju —13, v Novem mestu —10, v Mariboru pa —8 in v Brežicah tudi —18, v Celju pa —7.

Mraz še vedno povzroča precejšnje zamude vlakov. Današnji orient-ekspres je imel kar 390 minut zamude, beograjski brzi vlak pa 90 minut.

•

Novi Sad, 1. januarja.

Zaradi velikega mrazu in snežnih zametov so vlaki, ki vozijo na progi Beograd - Novi Sad - Subotica, imeli včeraj in danes velike zamude. To velja zlasti za mednarodne brzovlake, ki so prihajali z zamudami že iz tujine. Tako so znašale v noči na nedeljo in včeraj zamude pri potniškem vlaku iz Subotice, ki prihaja zvečer okoli 21. ure v Novi Sad, 46 minut, pri brzem vlaku iz Beograda 105 minute, pri potniškem vlaku iz Beograda, ki bi moral prispeti ob 2. uri zjutraj, 101 minuto. Brzi vlak iz Subotice za Beograd je prispel z zamudo 45 minut, a pri brzem vlaku iz Beograda za Budimpešto je bilo 170 minut zamude. Drugače pa je mraz včeraj in danes za malenkost popustil.

•

Sarajevo, 1. januarja

Zadnje dni je zavladal v Bosni in Hercegovini izredno hud mraz. Včeraj zjutraj je zaznamovalo živo srebro v Sarajevu — 20, v Tuzli — 24, v Bradini — 20 stopenj Celzija. V Mostarju pa je znašala temperatura — 4, medtem ko je v Dalmaciji mila zima, saj je v Dubrovniku zaznamoval toplomer le — 1 stopinjo Celzija. Podnevi je bilo v Bosni jasno in solnčno vreme.

•

Hercegnovi, 1. januarja.

Veliki val mrazu, ki je zavladal po vseh pokrajinah naše države, se je občutil tudi v Hercegnovem. Včeraj je po več letih spet padal sneg, ki pa ni obležal, temveč se je sproti tajal na tleh. Maksimalna temperatura je znašala +6, a minimalna +3 stopinje Celzija.

•

Resan, 1. januarja.

Zadnje dni so bili tu veliki snežni meteži. Padal je droben sneg, ki ga je spremljala huda burja. Na okoliških hribih je dosegel sneg višino preko enega metra. V nedeljo je bila burja tako močna, da se ljudje skoro niso upali na prosto. Včeraj je znašala temperatura — 11. Avtobusi, ki opravljajo promet med Resnom in Ohridom, so se z veliko težavo prebijali čez hrib Bjalat. Pošta je prišla včeraj in zadnje dni z več kakor triurno zamudo. Tudi promet med Resnom in Ohridom je otežkočen.

V nedeljo popoldne je avtobus, ki opravlja promet med Korčo v Albaniji in Biteljem, zaradi snežnega meteža obstal v snegu in so morali potniki celo noč prebiti v mrazu pri vasi Kozjaku. Dva majhna luksuzna avtomobila, polna potnikov sta se morala predsinočnjim vrniti v Resan.

Neobičajno mrzla in silna burja je v teku nedelje besnela s toliko silo, da je lomila drevje. Ker je bil v nedeljo v Resnu sejmski dan, so morali mnogi kmetje ostati v mestu, ker jim je bilo nemogoče vrniti se v vasi. 60 letni Risto Belić iz vasi Pormočana se je popoldne sam napotil iz Resna proti domu. Nedaleč od vasi Kozjaka je bil že toliko utrujen, da je sedel. Včeraj zjutraj so ga našli zmrzlega.

Poplota, kakršne še ni videl svet

Vlak, ki je pozabil svoje potnike na postaji

Beograd, 1. januarja

Kronika našega železniškega prometa najbrž še ne pomni tako nerodne nezgode, kakršna se je v soboto pripetila na glavnem kolodvoru v Beogradu — a zakrivil jo je ta prešmentani mraz. potniški vlak, ki odhaja ob 7.19 proti Zagrebu, je skoraj vse potnike pozabil na postaji, čeprav je precej njihove prtljage odpeljal s seboj. Zadeva je bila tale:

Zaradi silnega mraza imajo kurjači mnogo zamudnega dela z lokomotivami in vlaki dobivajo na ta način prvo mero zakasnitve že na odhodni postaji. Potniki imajo navado, da kupijo vozne listke si zagotovijo sedeže v kupejih, mnogokrat spravijo vanje tudi svojo prtljago, a ker so vagoni še nezakurjeni čakajo odhoda rajši v čakalnici. Vajeni so zamud, pa mirne duše ždijo na toplem, dokler jih klic iz megafona ne opozori na odhod.

Tako je nad sto potnikov tudi v soboto zjutraj potrpežljivo čakalo, da jih zvočnik pozove v vlak. Minute so tekle, minilo je četrt ure in pol — pa od nikoder nič. Potem se je eden izmed njih le drznil stopil je v strupeni mraz in pogledal po peronu, pa je na žalost dognal, da je vlak že zdavnaj odpeljal. Odpeljal je brez potnikov, a na postaji je pozabil celo enega izmed svojih sprevodnikov.

Med potniki je završalo razburjenje. Kdo je kriv? Kdo nam bo poravnal škodo in zamudo? Pa kmalu jih je načelnik postaje pomiril s pojasnilom. Zaradi ostrega mraza je kolodvorsko osebje tako preobremenjeno z delom, da je uradnik, ki mu je poverjena ta skrb, v splošni nervoznosti pozabil naročiti gospodični, ki preko zvočnikov javlja občinstvu odhod vlakov, naj stopi k mikrofonu. Po telefonu so iz Beograda obvestili postajo v Vinkovcih, naj zadrži prtljago, ki potuje brez gospodarjev, pozabljene potnike pa so odpremili s prvim naslednjim brzcem proti Zagrebu.

Ljubljanski Silvester je bil živahen

Ljubljana, 30 decembra

Kljub resnim časom se je Ljubljana precej hrupno poslovila od starega leta. Nihče ne ve, kaj nam prinese bodočnost, in zaradi tega ni čudno, da so si Ljubljančani privoščili prav prijeten večer. Letošnje Silvestrovo ni zaostajalo za lanskim; razlika je bila le v tem, da so ljudje rajali to pot bolj v lokalih, medtem ko je bilo v prejšnjih letih silno razgrano zlasti na ulicah. Lahko pa rečemo, da ni bilo prireditve, ki ne bi bila zelo obiskana.

Prav prijetno je bilo snoči v operi, kjer so dajali »Frasquito« z Gjungjenčevo in Francloni v glavnih vlogah. Gledališče je bilo natrpano do zadnjega kotička. Na stojiščih se je kar gnetlo mladine, a v parterju so morali še dodati sedeže. Spričo takšnega navala in vedrega razpoloženja publike je razumljivo, da je bila tudi predstava izvrstno odigrana. Vse gledališko osebje je bilo tudi izvrstno razpoloženo in razgrano ter je bilo ves večer v tesnem kontaktu s publiko, ki ni štedila s priznanjem in je igralce večkrat nagradila pri odprti sceni s toplim aplavzom, zlasti pa Gjungjenčevo in Francla, ki sta prejela tudi polna naročja cvetic. Ob polnoči je ga. Gjungjenčeva voščila svojemu partnerju in hkratu tudi vsemu občinstvu srečno in veselo novo leto.

Tudi v drami, kjer so dali večeru primeren program, in sicer »Tri komedije«, je bilo prav zabavno. Nabiti so bili tudi vsi kinematografi, zlasti je vlekla ljubke Jeanetta Macdonaldova v kinu Union, a v »Slogi« so se ljudje nakrohotali obema ameriškima šaljivcema Stanliu in Oliu. Velja še omeniti lep silvestrski spored Ljubljanskega Sokola z zaključno simbolično alegorijo zabavni večer na sokolskem Taboru, kjer skoraj še ne pomnijo takega navala, in sijajno obiskano prireditev v Kazini, kjer je v zgornjih prostorih silvestroval Sokol II. Običajni silvestrski praslavi sta bili tudi v kavarni »Zvezdi« in v kleti.

Kljub živahnemu silvestrovanju policija ni imela preveč opravka z razgrajači. Seveda je marsikateri stražnik večkrat tolerantno zamižal na eno oko. Šest prehudih in prenapetih ponočnjakov, ki jim nikakor ni bilo mogoče ugnati, pa je prenočevalo na pričnah. Med njimi je bil tudi krošnjar Matija Rački, ki je v Dajdamu razbijal šipe. V enem primeru so intervenirali tudi reševalci ki so morali zjutraj na Sv. Petra cesto, kjer je obležal kot žrtev pretepa brezposelni delavec France Bešte. Bil je ves krvav, vendar so pozneje v bolnici ugotovili, da njegove poškodbe niso tako hude.

Smrt zadnjega viškega župana

Ljubljana, 1. januarja

Danes je po daljšem bolehanju nenadno preminil v Rožni dolini mizarski mojster g. Jurij Petrovčič. Bil je zadnji župan viške občine, ki je bila pred leti priključena ljubljanski mestni občini, županoval je 10 let. Rajnki, ki je štel okoli 70 let, je bil za viško občino izredno zaslužen mož in zavoljo tega splošno priljubljen. Mnogo je deloval tudi v Olepševalnem društvu, ki ga je imenovalo zaradi njegovih zaslug za častnega predsednika. Za svoje splošne državljanske zasluge je bil pred leti odlikovan z redom sv. Save V. stopnje.

Zapušča dva sina in dve hčeri. Praznike je preživel s svojci še razmerno čil, zato je smrt kljub dolgoletnemu bolehanju za zavratno boleznijo prišla nenadno. Pogreb spoštovanega pokojnika bo v sredo ob 15. iz hiše žalosti v Rožni dolini, Cesta II.-5a. Bodi mu ohranjen časten spomin, žalujočim svojcem pa izrekamo sožalje!

Za zimsko pomoč

Beograd, 1. jan.

V soboto se je akcijski odbor za organizacijo zimske pomoči pod predsedstvom Nj. Vis. kneginje Olge v Starem dvoru zbral k seji, ki je živahno obravnavala vprašanje, kako s pomočjo javnih kuhinj prehraniti siromašno prebivalstvo čez zimo. Seji sta prisostvovala tudi beograjski župan Vojin Djuričić in pa predsednik vlade dr. Cvetković, ki je sporočil, da je ministrski svet pripravil uredbo o zimski pomoči in odobril v ta namen dva milijona din. Ta vsota, ki se bo po posebnem ključu razdelila na vse banovine, naj bi bila obnova za organizacijo zimske pomoči v vsej državi.

Pravda Vuka Dragovića

V procesu bivšega urednika „Politike“ proti šefu CP sta predlagana za priči tudi dr. Stojadinović in dr. Korošec

Beograd, 1. januarja

V soboto se je pri okrožnem sodišču v Beogradu nadaljevala razprava proti bivšemu šefu centralnega presbiroja dr. Kosti Lukoviću, ki ga bivši urednik »Politike« Vuk Dragović toži za odškodnino, ker je bil na njegovo zahtevo odpuščen iz službe.

Kot glavna priča je nastopil glavni urednik in solastnik »Politike« Jovan Tanović, ki je v svoji izjavi podal nekaj zanimivih podrobnosti o orazmerah, v katerih so živeli novinarji in dnevni tisk za časa Stojadinovićevega režima. Vuk Dragović je bil urednik »Politike« kakšnih 15 let in podjetje ga je cenilo kot odličnega, sposobnega sodelavca. Lani ga je uredništvo poslalo na vseslovanski sokolski zlet v Prago. Ko se je vrnil, je napisal članek o zletu, iz katerega je cenzura črtala nekaj stavkov. Še istega večera je šef centralnega presbiroja po telefonu poklical glavnega urednika »Politike« in mu sporočil, da mora Vuk Dragović iz uredništva, ker je tako sklenil dr. Stojadinović. Kot razlog je navedel, da je Dragović imel o priliki zleta na nekem banketu v Pragi govor, v katerem je govoril proti vladi in državi. Tanović je dr. Lukoviću odgovoril, da ne more nobenega urednika odpustiti kar tako, temveč da mora o stvari obvestiti upravni svet podjetja, obenem pa se mora pri predsedniku vlade in pri ministrstvu notranjih del prepričati, kako je z vso stvarjo. Upravni svet je Tanoviću naročil, naj vso zadevo uredi s presbirojem.

— Pa ste šli v Presbiro? ga je vprašal predsednik senata.

— Ne, tja ne zahajam, je odvrnil Tanović. V pismu sem zahteval od predsednika vlade, naj sproži sodno obravnavo proti Dragoviću, če je res govoril proti državi, naj ga aretirajo in obtožijo po zakonu o zaščiti države, ne pa da pričakujejo od nas, da ga bomo vrgli na cesto.

Dr. Stojadinović na to pismo ni odgovoril, pač pa je prišel šef njegovega kabineta dr. Protić v uredništvo »Politike« in glavnemu uredniku sporočil, da mora biti Dragović brezpogojno odpuščen. Prav tako je dr. Luković nekajkrat ponovil svojo zahtevo. Ves ta pritisk je moralo podjetje razumeti kot nevarno grožnjo, saj je bila »Politika« tisti mesec že dvakrat zapored zaplenjena in je bila na tem, da preneha izhajati.

— Plenili so nas brez formalnih sklepov in brez motivacije, je rekel Tanović. Prišli so enostavno pobirali vso naklado in za cel vagon papirja prepeljali na policijo.

Ta »pogajanja« so trajala kakšna dva meseca. Vuk Dragović ta čas ni objavil niti vrstice, čeprav je imel 10 člankov pripravljenih o praškem zletu. Na koncu ko je dr. Luković sporočil glavnemu uredniku, da je vse prizadevanje »Politike« zaman je upravni svet Dragovića odpustil.

Pravni zastopnik dr. Lukovića je nato predlagal, naj sodišče zasliši še nekaj novih prič, tako dr. Stojadinovića, takratnega ministra notranjih zadev dr. Korošca in glavnega urednika »Vremena« Grgura Kostića. Razprava se bo v torek nadaljevala.

Pismo iz Drage

Vas, ki je nanjo pozabil ves svet, čeprav se duši pod bremenom bede in nesreč

Draga pri Čabru, 1. januarja

Na tem koncu slovenske zemlje smo pa res pozabljeni od vsega sveta. Naj se zgodi pri nas kaj veselega ali kaj žalostnega nikoli, nič ne pride med ljudi. Da bi se nas kdo v listih spomnil nam še na misel ne pride. Pa naj danes povemo nekaj žalostnih zgodb, zraven pa upajmo, da nam bo sreča v novem letu vsaj za spoznanje bolj naklonjena.

Toča, ki nas je bila obiskala v juniju, nam je prizadejala škodo, da si še dolgo ne bomo opomogli. Pobila nam je prav vse, žito na polju in sadje, še opeka na strehi in šipe v oknih so pokale od njenih zrn. Bila je tako debela, da niti najstarejši ljudje v vasi ne pomnijo podobne. Podpore nismo dobili od nikoder — Ljubljana je daleč, Zagreb pa tudi skoraj ne ve za nas. Bilo je tako hudo, da mnogi kmetje jeseni niti semena niso imeli za ozimino.

Kako zapuščeni in zavrženi smo, pa najbolj zgovorno priča žalostna smrt našega župana Antona Knavsa, ki je bil v obžalovanja vrednih okoliščinah nedavno izvršil samomor. Doma je imel nekakšne razprtije — razumevanja ni bilo v hiši, kar pomnimo. V mraku je prišel domov in sezul čevlje, da se odpravi spat, pa se je nekaj spri z ženo. Razburjen je planil v svinjsko kuhinjo pobral sekiro in ženo parkrat udaril po glavi, da se je zgrudila v nezavesti. Prepričan, da jo je ubil, in v strahu pred sinovoma, ki bi se morala vsak trenutek vrniti iz gozda, je pograbil britev in zelenko petroleja, šel na podstrešje, pripravil drva polil in zažgal, nato pa si prerezal vrat. Očitno je bil njegov namen, da poleg svojega življenja uniči tudi domačijo.

Ko sta sinova prišla domov, sta našla mater vso v krvi, takoj nato pa sta že opazila tudi sumljivo svetlikanje izpod streh. Planila sta na cesto in sklicala sosede, da so začeli gasiti ogenj. Nihče pa ni vedel, kje je gospodar, in v bojazni, da si ne bo česa prizadejal, — že pred kakšnimi tremi leti si je bil s kuhinjskim nožem prerezal vrat, pa ga je rešila pravočasna zdravniška pomoč — so ga iskali na vse strani. Šele pozneje so ga našli na podstrešju s prerezanim vratom. Telefonirali so po zdravnika v Čabar, a ko je prišel, je lahko ugotovil samo smrt, medtem ko je Knavsova žena dobila pretres možganov in so jo prepeljali v Ljubljano. Mrtvega Knavsa so pustili, kakor so ga našli, do drugega dne, ko je prišla sodna komisija iz Čabra.

Strašen roparski umor pri Laškem

Zaradi dveh stotakov je umoril svojega tovariša

Laško, 1. januarja

Ko so v nedeljo zjutraj šli ljudje iz Maliča k maši v Laško, so našli v globoko zarezanem kolovozu na potu, ki vodi iz Laškega na Šmohor, nekaj sto korakov nad kapelo, kjer se načenja klanec, truplo mladega moškega. V mrtvem so prepoznali 17letnega Senico Ivana, posestnikovega brata in delavca v tekstilni tvornici v Laškem. Truplo je ležalo v krvi. Vest se je hitro raznesla po Laškem in takoj so odhiteli orožniki na kraj sam, kjer so ugotovili, da je bil Senica ustreljen v hrbet, da je imel prerezano grlo v širini 10 cm in razen tega več vbodljajev z nožem v prsa. Naši marljivi orožniki so šli nemudoma na delo in kmalu poizvedeli, da je bil umorjeni v soboto popoldne v družbi svojega tovariša in prijatelja iz tekstilne tvornice Fajfarja Antona, s katerim sta bila skupaj v nekaterih gostilnah po Laškem. Šli so iskat Fajfarja na njegov dom v Leskovci nad Tevčami pri Laškem in ga našli doma. Pri preiskovanju obleke so opazili na hlačah sveže krvave madeže, o katerih pa je Fajfar rekel, da jih je dobil od majhne rane na prstu, v katerega se je pred tednom urezal. Seveda so orožniki spoznali, da ni govoril resnice, ker je bila kri še kolikor toliko sveža in madeži nezaprašeni, kar bi na delovnih hlačah, rabljenih ves teden v tvornici, ne bilo možno. Na vprašanje po nožu je mladenič takoj potegnil in žepa nož, na katerem se je zavoljo rje videlo, da že ni bil dolgo rabljen. Fajfar je priznal, da je bil v družbi z umorjenim, rekel pa je, da sta se že na mostu v Laškem ločila in šla vsak na svojo stran.

Sodišče si je pod vodstvom sodnika g. Roša komisijonalno ogledalo kraj zločina in prišlo do istih ugotovitev kakor orožniki.

Kmalu je začel Fajfar počasi priznavati ter je naposled povedal, da mu je umorjeni posodil v Laškem 200 din, ki jih je potreboval za plačilo nove harmonike. Pozneje da ga je spremljal proti Mulenci, kjer sta šla drug za drugim. Fajfar da je imel v rokah revolver, ki se mu je po nesreči sprožil in zadel Senico v hrbet. Senica da se je takoj zgrudil ter začel prositi Fajfarja, naj ga, ker je smrtno ranjen, popolnoma umrsti, da se ne bo mučil. Nato mu je, kakor je morilec sam izpovedal, prerezal grlo, in ko še ni bil mrtev, ga je zabodel večkrat v prsa.

To je bilo prvo priznanje, kateremu je pa hitro sledilo nadaljnje. Fajfar je priznal, da je v roparskem namenu ustrelil svojega prijatelja od zadaj v hrbet, nato mu je, ker še ni bil mrtev, prizadejal ostale rane, da ga Senica ne bi mogel izdati. Po storjenem zločinu mu je izpraznil žepe ter si prilastil nekaj nad 200 din gotovine, ki jo je imel Senica pri sebi, ker sta oba tega dne imela plačilo. Denar da je potreboval za plačanje harmonike. Pozneje pa je rekel, da si je hotel kupiti kolo.

Zločinca so orožniki odvedli v zapore okrajnega sodišča v Laškem, od koder so ga danes spet odvedli na lice mesta, da pokaže, kam je skril samokres in nož. Prebivalstvo je zaradi umora silno ogorčeno in razburjeno, saj ni bilo v okolici Laškega že 20 let takega zločina.

Skoro pet tisočakov so ji ukradli

Tat mora biti iz bližine

Reteče, 1. januarja

Reteška šolska mladina je imela prejšnjo nedeljo popoldne v Prosvetnem domu božičnico. Med drugim je bila uprizorjena tudi igrica. To priložnost je izrabil neznanec, se prikradel v hišo Bičkove Marije in ji ukradel prihranek 4600 din. Tatvina je bila izvršena med 15. in 18. uro. Tatu so morale biti razmere pri Bičkovih dobro znane. Vzel je namreč najprej ključ od vežnih vrat, ki je bil spravljen pod desko pri hlevu, nato je vrata odklenil in vstopil. V hiši je dvignil pokrov, ki je zapiral pot v klet, kjer je vzel denar, ki je bil zavit v papir in spravljen v pločevinasti škatli. Drugega se ni dotaknil. Po tatvini je dal ključ nazaj pod desko, hišnih vrat pa ni bil zaklenil. Da se je bilo nekaj zgodilo, je prvi opazil domači sin Janez, ki je predčasno zapustil igro in prišel domov in ugotovil, da vrata niso bila zaklenjena. V zlitnji je mati takoj, ko se je vrnila domov, šla gledat v klet in tako ugotovila tatvino.

O tatvini so bili obveščeni tudi orožniki v Škofji Loki. Kaže, da ima tatvino na vesti človek iz neposredne bližine Bičkovih. Kdo izmed tujcev bi vedel, da je imela Marija Bičkova denar prav v kleti.

Orožniki so najprej osumili tatvine nekega soseda, ki pa je dokazal svoj alibi. Nadaljnja poizvedovanja so nujno osumila tatvine neko žensko, ki je po pripovedovanju ljudi zapustila po tretjem dejanju igro in šla v vas. Najusodnejše za žensko je, da jo je neki človek videl kar 50 korakov više od hiše, kakor je trdila ona. Pri osumljeni ženski je bila izvršena hišna preiskava, toda denarja niso našli. Kljub temu je bila osumljenka odvedena v zapore loškega sodišča. V škatli je bil sam papirnat denar: dva tisočaka, pet bankovcev po petsto dinarjev in en stotak.

Peklenščina

Naši kartalci mešajo slovenščino s strokovnimi izrazi, ki so našemu jeziku popolnoma tuji in jako zoprno zvenijo. Ker vemo iz pridig o štirih poslednjih rečeh, da je vsak »kvartopirec« hudičev oficir, se tak kartalski jezik upravičeno imenuje peklenski jezik ali peklenščina. Naslednji primeri niso zapisani za to, da se ta jezik ne pozabi, da se temveč čimprej iztrebi.

Primeri so vzeti iz navadnih iger, kot so marjaš, preferansa in šnops. Kart je 32 v štirih skupinah po 8 enakovrstnih. Skupine so križ, pik, karo in srce, po peklensko kraje ali tref, pik, karo in herc. Križ in pik sta črna, karo in srce rdeča, vendar razlikujejo kartalci štiri barve (farbe) in vsaka skupina je svoja farba. Karte vsake barve so po vrsti: sedmica, osmica, devetica, desetica, fant, dama, kralj in as, ki se po peklensko imenujejo: zibnar, ohtar, najnar, cenar, fant ali pob, dama ali baba, kenik in as.

Igrati se pravi špilati in igra je špil ali špiletl. Karte deliti (razdeliti) se pravi talati (raztalati), zadeliti se pravi zatalati ali fertalati, zadeljeno in razdeljeno je fertajlt. Kdor je prvi na igri (ima pravico izigranja), ima forhant, drugi ima nahant. Položiti ali založiti se pravi zalegati. Če kdo prepočasi zalaga, mu ponujajo škarje ali babco. Če hoče igralec izjaviti, da je pripravljen, da se igra lahko začne, pravi kanangen. Gledalci so komarji ali kibici. Če se kibic vmešava, ga igralec nahruli s kibic halcmavl. Če z opazkami izdaješ igro, je to špilferat.

Če imaš karte brez ene skupine, si te farbe škart, če pa imaš iz ene skupine eno karto samo, jo imaš plonk. Če imaš veljavnejšo karto podprto (zasedeno) s še manjšo iste skupine, jo imaš bezect, če jo imaš podprto z dvemi ali tremi da jo imaš v treh ali štirih jo imaš cudrit ali cufirt. Če imaš več kart iste barve zaporedno sklenjeno (zvezano), jih imaš gešlosen. Če ti iz zveze treh kart manjka sredinja, se ta vilka (vile ali precep) imenuje gabula.

Pri igranju moraš izigrano barvo priložiti (priznati jo), če jo imaš, to se pravi farbo bekenati. Če izigraš tako karto, da si sosedu podstavil past za njegovo vilko, si ga fuzlal, podfuzlal ali unterfuzlal. Paziti moraš, da kot pomagač ne izigraš napačne ali fovš karte, ker si drugače packa ali pacer. Igro dražiti (stopnjevati) se pravi licitirati. Če nimaš lista za to, praviš naprej (dalje) ali vajter ali forverc.

Klicati (kralja ali aduta) se pravi rufati, kupiti je kaufati, kup je kauf, napovedati se pravi anzagati. Zveza kralja in dame šteje 20 ozir. 40 in se anzaga kot cvancik oziroma fircik. Novo barvo odpreti se pravi jo auflezati. Izigrano karto preseči z višjo ali jo prevzeti se pravi štihati, preseg ali prevzetek (skratka vzetek) se imenuje štih. Igre se imenujejo po adutovi barvi, pri pik se lahko dostavi smadlisdik, pri karo rauhtcigaro, le pri preferanci se srčna igra lahko imenuje srčeva ali srčna kultura ali preferans. Igra brez aduta se imenuje sans ali sansadu ali tudi sanzibanzi. Igra »berač« se imenuje betl. Če je brez napake (brezhiben), da karte lahko takoj odpreš (položiš), je betl aufgelekt ali over ali plauder.

Pri marjašu se igra brez možnih ali pričakovanih vzetkov imenuje skoznica ali durhmarš. Če je skoznica z zvezo 20, da je v igri doseženo 100, se ji pravi hundertunddurhmarš. Če se skoznica igra s zadnjim vzetkom, se ji pravi midemlecten. Pri marjašu in šnopsu se tudi »šmira«, če namreč soigralcu po možnosti prilagaš (maže) desetke ali ase. Če si igro tako porazno izgubil, da so te tako rekoč v zraku raztrgali, si bil inderluftcerisen. In inderluftcerisen naj bo tudi peklenščina, da bodo naši kartalci tudi pri kartanju govorili čisti domači jezik.

J. R.

Javna tribuna

V „Javni tribuni" dajemo svobodo besede čitateljem našega lista — o vseh stvareh, ki utegnejo zanimati javnost. — Uredništvo

Ljubljanski prah, smeti in košarice

Nikdar ni Ljubljana tako zasmetena z različnimi odpadki, kakor okoli božiča in božičnih praznikov. Tako je bilo lani, letos pa še bolj. Kdor je hodil te dni po ljubljanskih ulicah posebno po glavnih in najbolj prometnih, je videl, da ležijo smeti vsevprek. Šelenburgova ulica je menda v tem predjačila. Ob trgovinah je bilo smeti na kupe in nikogar ni bilo, ki bi jih odstranil. Toliko prahu, kolikor smo gt požrli ljubljančani te praznike, ga menda nismo še izlepa. Dasi so bili božični prazniki sončni in prekrasni, kakršnih je le malo pri nas pozimi, je bilo ozračje od samega prahu vse zamegleno. Bog ne daj, če bi ne bil avtomobilski promet reduciran, saj se je še za otroškimi vozički kadilo. Komaj si napravil par korakov, že si imel čevlje pobeljene in prav tako obleko. Vsepovsod so ležali kosi papirja, še od miklavževega sejma dalje. Mnogokrat ko opazujem pometače, vidim, da pobero samo konjske odpadke, bog nedaj, da bi se sklonil in pobral še kako drugo smet. Okrog same drame je pravcato smetišče. Trata za in pred poslopjem je polna najrazličnejših odpadkov, včasih celo od kuhinjske zelenjave. Tu ležijo izpraznjene vrečice od kostanja, cukrčkov in vsega mogočega. Ali nima ljubljansko občinstvo prav res nikakega smisla za disciplino in snago?

Mestna občina je namestila na vseh koncih in krajih veliko število košaric za odpadke, ter ponovno apelirala na publiko, naj se poslužuje teh. Naj ne meče odpadke po ulici. Zapretila je tudi s kazenskim postopanjem proti kršilcem tega apela. Toda vse zaman. Kakor v posmeh so ljubljanske ulice od tedaj še bolj nasmetene. Vsepovsod ležijo kosi zamazanega papirja in drugih odpadkov, kakor da bi se godilo to namenoma. Sram nas mora biti pred tujci, a predvse msram pred samimi seboj. Ali naj mestna občina namesti k vsaki košarici še posebnega človeka, ki bo za nemarniki sproti pobiral smeti in jih nosil tja?

Če pade tekom noči nekaj centimetrov snega tedaj je kontrola stroga in kazen neizogibna če pločniki niso do 7 počiščeni. Ne vem ali ni bolj nerodno in grdo in nehigienično in zdravju škodljivo, če mešamo in dvigamo s hojo prah in nesnago po vseh mestnih ulicah, prah, ki je prenasičen bacilov od tisočev gnjusnih izpljunkov, kakor pa če gazimo par cm snega, ki ga je Bog dal, da potlači prah in pokrije nesnago. In če je že tako, da se moramo brezpogojno pokoriti ukazu kar se tiče snega, zakaj potem oblasti ne zahtevajo, da mora tudi sicer vsak pred svojo hišo pločnik očistiti vse nesnage. Po sredi ulice naj se nas pa za božjo vsejo usmilijo pometači. Kaj misli protituberkulozna liga o tem perečem vprašanju snage po naših najbolj prometnih ulicah. Ali je res nemogoče, da bi bila bela Ljubljana res bela po snagi in ne po razmetanih odpadkih in prahu. Ali jo snažimo samo kadar gre za »tujski promet«? Ali sebi nismo ničesar dolžni? Ali smo kakor zanikarna gospodinja ki posnaži domovanja samo takrat kadar pričakuje koga na obiske? Če gremo po kmetih, kaj hitro taksiramo gospodarja ali gospodinjo po zaslugi, če vidimo, da je okrog hiše in poslopja nered in nesnaga. Sami pa gazimo po gnjusobi, ki jo sami povzročimo, katera pa nima primere z kmečkim gnojem, ker je ta bolj higieničen.

Ne pomagajo ne košarice niti apeli, morda kazen proti kršitvi javnega reda in varnosti, predvsem moramo imeti sami v sebi občutek in smisel za snago našega sicer tako lepega mesta. Vsak po svoje moramo prispevati, da bo tako kakor mora biti, predvsem pa nam samim v zdravje in ponos!

Malo doslednosti v vzgojo!

»Spominjam se profesorja, ki se je včasih tako razjezil, da je še v tisti uri razdelil toliko cvekov, kolikor je bilo dijakov v razredu. Res je, bali smo se ga, toda tudi zaničevali smo ga iz dna srca...«

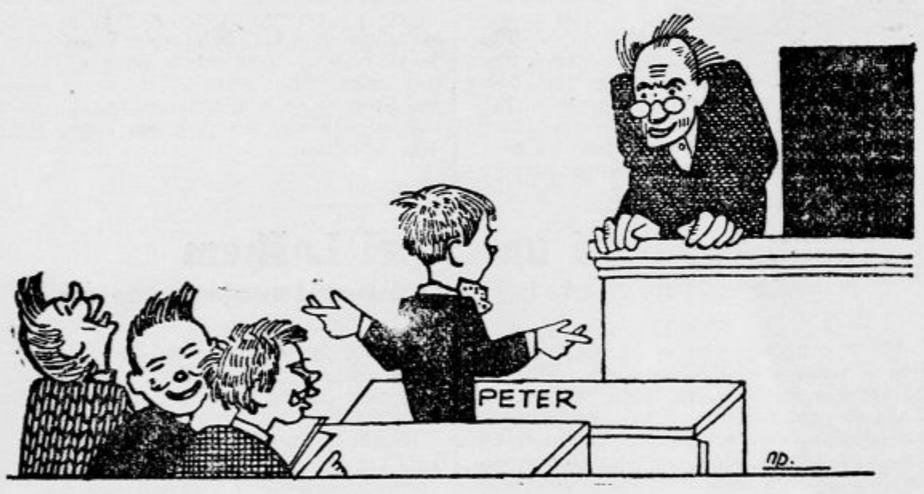

Razpoloženje ljudi se menja kakor vreme. Tudi vzgojitelji so ljudje in pri njih je prav tako. Zdaj sije sonce, dvigne se rahlen vetrič, burja razsaja in spet se vse sprosti v onemogel mir. Človek ni skala in podvržen je vremenskim izpremembam svojega razpoloženja. Tudi vzgojitelj.

Toda recite: s kakšno pravico otresamo svoje razpoloženje nad otrokom? Če se na primer ocetu, ko se mu mudi, utrga trak na čevlju, s kakšno pravico rentači nad otrokom? Če se občutljivi materi na cesti utrga podveza, s kakšno pravico se razburja nad živahnim otrokom in terja od njega, naj hodi mirno? Skratka: s kakšno pravico otresamo svojo sitnost, jezo in drugo slabo razpoloženje nad nedolžnim otrokom? Kaj neki nam je revež storil?

Če se nam je utrgal trak na čevlju, nam mokrota leze skozi raztrgan podplat, če smo se urezali v prst, nas boli glava ali zob, nas kurje oko ščipa ali ozeblina ščeni, če nam je nekdo zagodel slab dovtip, nas nekdo ni dovolj spoštljivo pozdravil, če naša beseda ni obveljala, nam delo ni šlo od rok, če smo se zmotili v računu, je suha denarnica, nas draginja tlači in politični nasprotnik izziva — ali naj res zaradi vsake take malenkosti tudi naš otrok trpi?

Vso svojo slabo voljo, pa naj se je prikradla od koder koli, stresamo nad svoje otroke! Nihče mi ne bo ugovarjal, da je krivično, če kdo po nedolžnem trpi in da je grdo, znesti svojo nevoljo nad otrokom. Kdor pa je tako ustvarjen, da svojo sitnost takšnega ali drugačnega kova stresa nad otrokom, nikoli ni in ne bo mogel biti dosleden v vzgoji. Kakor koli je njegova vzgoja tudi dobra, nekje je piškava, ker ni dosledna, dosledna pa ni, ker se da gnati po svojem razpoloženju kakor listič v vetru.

Spominjam se profesorja, ki se je včasih tako razjezil, da je še v isti uri razdelil toliko cvekov kolikor je bilo dijakov v razredu. Res je, bali smo se ga, toda tudi zaničevali smo ga iz dna srca. Spominjam se drugega profesorja, ki se je včasih hudo razjezil nad kakšnim sošolcem, toda ko se je v naslednjem hipu obrnil do drugega dijaka, je bil z njim prijazen, kakor da se ni nič zgodilo. Tega moža smo spoštovali.

Tisti vzgojitelj nekaj velja, ki zna zatajiti svoje osebno razpoloženje, ki svojega tovariškega odnosa, svoje prijaznosti do otroka nikoli ne izgubi, pa naisi ga še tako čevelj žuli ali je bil prepir z ženo še tako oster. Kdor priznava potrebo doslednosti v vzgoji, bo moral tudi priznati, da je taka dosednost nemogoča, če se vzgojitelj da voditi od svojega razpoloženja. Če zatajiš svoje slabo razpoloženje, zaradi tega ni hinavec, ampak močan človek, ki ni zatajil spoštovanja do sočloveka. To spoštovanje se kaže tudi v tem, da nikogar (in najmanj otroka) ne posiljuje s svojo nasršenostjo in sitnostjo. Kdor tega ne zmore, ima »slabe živce«, je sebičen in bolan.

Zakaj pa naj bi bila vzgoja dosledna? Ker je nedoslednost bolj krivična in bolj ž kot še tako ostra, toda dosledna strogost. Ker nedoslednost otroka zmede, razbija zaupanje in spoštovanje do vzgojiteljev, oblikuje nestalna, tipajoča bitja ali svojeglave trmoglavce.

Malčka smo učili resnicoljubnosti. Ko je s petim letom šel na vlak, smo ga učili, naj pove, da še nima štirih let. — Srednješolčku smo dali veliko prostosti, prinesel je cvek domov, zdaj pa zapik: sédi v kotu in uči se! — Pri dekletu nismo opazili, kako grdo se vede pri jedi. Pridejo gostje in takrat ne najde oče dovolj ostrih besed za pojem: »Lepo jej!«. — Otroka pustimo divjati. Naenkrat nas piči sršen in že je krik: »Tiho! Mir!« — Otrok si že tri dni ni umil zob. Nihče ni rekel nič. Četrti dan je oče slučajno slabe volje in otroka oklofuta, »ker si ne umiva zob«.

Najlepši primer o prekrasni nedoslednosti bom imenoval »ofenzivo na vsej črti«. Otrok je otrok in sto in eno razvado ima. Starši se proti njim bore, popuščajo v borbi, jo spet zaostrijo. Naenkrat se spotaknejo ob otroka (prinesel je, recimo, iz šole ukor). Zdaj v izproženi jezi staršev, nastopi »ofenziva na vsej črti«. — »Milan, kako si si spet zapel suknjič?« — »Kako si si očistil čevlje?« — »Nikamor ne greš, doma ostaneš!« — »Knjige? Ti bom že dal knjige! Šolske knjige vzemi!« — »Kakšne nohte imaš že spet? Kaj ne pomaga nobena beseda?!« — »Mulc, kako držiš vilice?«

In nič ne pomaga. Doslej je smel popoldne med tovariše, zdaj mora ostati doma. Doslej je smel ob devetih v posteljo, zdaj mora ob osmih. Doslej so spregledali črne nohte, zdaj jih vidijo. Doslej je smel brati mladinske knjige, zdaj sme le šolske. Doslej se je le zjutraj umival, zdaj se mora pred vsakim kosilom. Doslej se je udeleževal razgovorov odraslih, zdaj sliši svoj: »Tiho!«, kadar odpre usta. Ko razmota čokolado, ki si jo je prištedil, mu jo iztrgajo iz rok. Ko poškili v časopis, ga nahrulijo. Ko pusti vrata odprta, se derejo, ko jih zaloputne, mu obsedi zaušnica na licu. Skratka: na vsej dolgi fronti vojne z otrokom divja strahovit napad: nerganje deluje kot strojnica, brce ko težko topništvo, zaušnice ko bombe iz zraka, vrh vsega še plinski napad: ne sme iz stanovanja na sveži zrak.

Fant stiska pesti, škrta z zobmi, na tihem izgovarja vse kletvice, si želi smrti svojih staršev ali pa svoje. Ofenzive ne zdrži prav, nehote mu uidejo še posebne nerodnosti: pri mizi prevrne kozarec, kos mesa se mu izmuzne s krožnika, na pragu se spotakne, v zvezek mu kane madež, knjige mu zgrmijo po tleh, — skratka: vse je narobe.

Starši pa se utrudijo v ofenzivi, vreme se menja in naenkrat je spet vse pri starem. Le nekaj je ostalo iz tega uničujočega napada: odpor otroka, črepinje zaupanja, razbito spoštovanje, gnev zaradi prizadejanih krivic (kaiti je kot krivico občuti otrok vsak izpad staršev). In še nekaj je ostalo: lov za ugodiem, hinavščina, zatajevanje resnice. Napad je bil premočan. Drugemu napadu se bo otrok poskušal umakniti s tem, da jih bo hotel »okoli prinesti«, kakor temu pravi pristen ljubljanski otrok.

Vse skupaj je ko tragikomedija: ime ji je nedoslednost.

Tako je z nedoslednostjo, ki jo zagreše starši in drugi vzgojitelji. Na njeno mesto mora stopiti dosednost: kakršno je naše zadržanje danes, naj bo tudi jutri. Če smo spoznali, da je bilo napak, bomo popravili z vednostjo otroka, resno, mirno in stvarno, ne pa kakor v histeričnem krču.

Še druge vrste nedoslednost poznamo, ki jo kot tako občutijo otroci, v resnici pa jo terja prostor in čas. Otroku na primer pustimo, da je nad vse živahen. Te iste živahnosti ne moremo dopustiti, kadar smo v družbi, na prometni cesti, zvečer itd. Otrok bo to občutil kot nedoslednost in bo včasih celo vprašal: »Prej sem pa smel, zakaj pa zdaj ne?« Dolžnost vzgojitelja je, da mu to pojasni, mu pokaže, zakaj je v enem primeru nekaj prav, kar v drugem ni. Res je hudo za otroka, če enkrat sme vse, kar mu srce zaželi, drugič pa nič. Pametna dosednost, ki ne posiljuje otroka z nevoljo vzgojiteljev, je vsekakor pravilna. Kdor pa nima dovolj zavesti odgovornosti do otroka, bo še naprej stresal vso svojo sitnost nanj.

—ano

Pred stoletnico znamke

Poštni voz pred 100 leti

Poštna znamka bo praznovala prihodnje leto dne 8. majnika svojo 100 letnico. Gotovo je tudi med našimi čitatelji mnogo ljubiteljev znamk. Zato nemara ne bo odveč par besed o njeni zgodovini.

Poštna znamka je na videz sicer prav malenkostna, vendar pa le važna stvar. Ona je nekaka vez, ki veže človeka s človekom, ljudstvo z ljudstvom; ona veže narode med seboj. Za majhen denar gre pismo v najbolj oddaljene kraje in čeravno je njegova vsebina večkrat tudi neprijetna, vendar ljudje z veseljem pričakujemo posredovalca – poštarja. Osivela mamica težko pričakuje poročil od svojega daleč v tujini živečega otroka in ko ga dobi, se ji namah razvedri čelo in z velikim veseljem čita besede, katere je pisal njen ljubljenec. Svojo samoto še potem neštetokrat prežene s tem da poišče drago pisemce, ga ponovno prečita, in je življenje znosnejše. — Koliko podobnih slučajev se zgodi sleherni trenutek na naši zemlji, ne moremo si predstavljati pravega življenja brez poštnega prometa. Pošta je resnično človekoljubna in dobrodelna ustanova.

Pred kakimi sto leti se je ustanovila družba, ki si je nadela nalogo razširjati koristne znanosti. Ta družba je tudi skrbela, da po možnosti olajša bedo na Angleškem. Duša te družbe je bil nekdanji šolnik Row land Hill. Leta 1837. je izdal letak z naslovom: »Poštna reforma, njena važnost in izvedljivost«. Seveda je ta spis v 30.000 izvodih povzročil pri državni oblasti, splošen odpor, nasprotno pa pri poštnih strankah veliko odobravanje. Hill je zahteval ne samo temeljito preureditev pošte v javno in dobrodelno ustanovo, marveč predvsem uvedbo enotnega porta za pisma v notranjem prometu. Do tedaj je stalo pismo iz Londona v Edinburg 1 šiling 4½ penca, po tej reformi bi pa zadostovalo za pismo v težini do ½ unce za celo državo 1 penny, torej samo sedemnajsti del prejšnje cene. Ker bi po Hillovem mnenju s to pocenitvijo promet zelo narastel, je predlagal, da se plačevanje poštnine kolikor mogoče poenostavi. Dostikrat je moral uradnik sleherno pismo pri linici prevzeti, ga vpisati v seznam in zabeležiti na zadnji strani pisma plačano poštnino. »Iz tega razloga«, pravi Hill v svoji spomenici »se morebiti dajo težkoče, ki bodo nastale vsled ogromnega prometa, olajšati s tem, da se komadič papirja žigosa, zadnja stran namaže s kako lepljivo tvarino in po namočenju nalepi na zadnjo stran pisma«. To je rojstvo poštne znamke. Angleški parlament je po hudih bojih odobril to spomenico in v avgustu leta 1839. je bil sprejet zakon o uvedbi enotne poštnine. Kraljica Viktorija je vse tudi potrdila. Že 26. decembra 1839 je bila odrejena izdelava frankovnih znakov in sicer žigosanih papirjev, žigosanih omotov in lepljivih znamk.

Neki londonski bakrorezec je dobil nalog, naj izdela znamke s sliko kraljice Viktorije. Ta znamka z napisom »Postage« (porto) in vrednost »one Penny« odnosno »two Pence« je najstarejša. Izdelali so jo bili 6. maja leta 1840. in bo torej prihodnje leto njena 100 letnica. Z znamkami so obenem napravili tudi omote z natisnjeno znamko, katerih se je pa občinstvo manj posluževalo in so jih zato tudi kmalu vzeli iz prometa. Pač pa je bilo za znamke toliko zanimanja, da so jih v začetku tiskali noč in dan. Filatelistov takrat še ni bilo. Dohodki angleške poštne uprave so zaradi znižanja poštnine precej nazadovali. Hill je namreč domneval, da se bo promet posedmoril, vendar je bilo na Angleškem predanih namesto 82 in pol milijona pisem pred znižanjem samo 205 milijonov letno. Vendar se je vsa reč s povzdigom notranjega prometa in z dovoljenjem, da se poštne pravice lahko poslužuje ves angleški narod, kmalu izboljšala. Država je Hillu prav dobro plačala njegove zasluge. Leta 1844., torej komaj po štirih letih njegovih reform, je prejel po javni zbirki od hvaležnih strank, ki so se posluževali pošte, častno darilo 331.250 fr. Leta 1846. je postal tajnik generalnega ravnatelja, leta 1854. pa vrhovni vodja poštne uprave. Ob izstopu iz službe je postal vitez ter prejemal še nadalje plačo v znesku 1000 frankov. Parlament mu je razen tega določil še darilo v znesku 510.000 frankov. Umrl je leta 1879. in počiva med veličinami angleškega naroda.

Ko so ga po njegovi smrti slavili ne samo kot ustanovitelja enotne poštnine marveč tudi kot izumitelja poštne znamke, je nastopil škot Patrik Chalmers in zatrjeval v raznih listih, da je poštno znamko izumil njegov oče, to je knjigarnar James Chalmers, ki je že leta 1834. predaval trgovcem o ideji poštnih znamk. Ta spor je trajal do leta 1891. in ga je le smrt Patrika Chalmersa končala.

Končno sta pa oba le predlagala nalepljati na pismo. Prav za prav je ideja znamke s sliko, s številko ali s kako glavo nastala v angleški zakladnici. Tako ni ne prvi ne drugi pravi izumitelj pisemske znamke v sedanji obliki, dasi sta zanjo dala pobudo oba.

Posnemalce je dobila angleška znamka šele 29. novembra 1842. V Braziliji so vpeljali na pobudo braziljanskega konzula na Pruskem, poštne znamke, nakar je sledil kanton Zürich in sicer dne 21. januarja 1843. z dne 21. novembra leta 1849. pa Bavarska.

Začetkom leta 1860. so začeli tudi zbiralci, ki so do takrat zbirali le novce, žige, grbe in avtograme zbirati znamke. Danes je samo v Nemčiji kakih 600 000 filatelistov. Priljubljenost znamke pri zbirateljih je v tem, da je znamka prav za prav majhno umetniško delo, ki gre dnevno skozi toliko rok in je primeroma tudi po ceni. V resnici pa najdragocenejše znamke, ki so vredne lepega premoženja, niso vedno najlepše, marveč najredkejše.

Kakor kaže, znamko počasi izpodriva plačevanje poštnine v gotovini in tudi razni stroji, ki žigosajo pošiljke s P. P. (porto payé, poštnina plačana), katerih žig nadomešča znamko ter velja obenem kot predajni žig. Stroji za frankiranje so aparati slični registrirnim blagajnam. Z njimi se natiska poštnina na posamezne pošiljke. Poslužujejo se jih v Švici, v Nemčiji, pa tudi pri nas. O kakšnem izumiranju znamk pa še dolgo ne more biti govora, posebno v sedanjih gospodarskih razmerah ki mnogim ne dovoljujejo nakupe omenjenih strojev, ker so zaenkrat predragi.

M. K. Bernárd

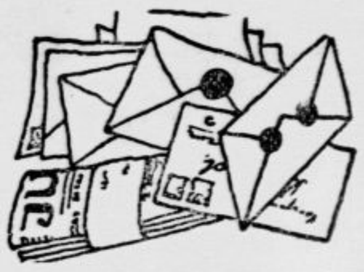

Rože - zdravilo

Žajbelj (lat. salvia officinalis) ali vrtna kadulja je 30—60 cm visoka, listi so nasprotni, suličasti, narezani, klobučinasti ter sivobeli, cveti so ustnati. Sadi se po vrtovih in cvete od junija do julija — vijoličasto. Nabira se (listje in mladičje) v maju in juniju pred cvetenjem. Čaj se pije iz listov (8 gr na pol l vode in to hladen, štirikrat na dan po eno jedilno žlico) proti nočnemu potenju sušičnih ljudi in proti znojenju pri drugih pljučnih boleznih. Kaduljin čaj (10 gr na 1 l vode) trikrat na dan po eno skodelico deluje prav dobro tudi proti driski, kašlju, katarju ter proti zasluzenju v želodcu in v vratu. Zunanje se uporablja zavrelica še kot obkladek (mora pa biti sveže kuhana) na gnojne rane in tvore. Vročo jo uporabljamo kot vodo za grgranje proti kašlju, težkemu požiranju, proti vnetju mandljev, bolečinam in oteklinam v vratu in v ustih, proti skorbutu, ustni gnilobi, ranjenemu jezičku in cedenju slin.

Komarček (lat. foeniculum officinale) ali koprič se nahaja v južni Evropi, pri nas je posajen samo po vrtovih in vinogradih. Je visok okrog 1.50 m, gladek, okrogel, drikast ali temnordeč, ima vejasta stebla z modrikastozelenimi, dvojno pernatimi, v preluknjanih nožnicah stoječimi listi. Cvete od julija do oktobra in to veliki zlatorumeni kobuli. Nabira se (semena) po dozoritvi. Okus in vonj semena sta slična janežu (Pimpinella anisum) prvi je sladak, drugi pa blagodišeč. Čaj se pije (10 gr na 150 cm³ vode) po eno jedilno žličko komarčka na eno čašo mleka (kuhati 5—10 minut) proti boleznim v prsih in prehlajenju. Zelo vroč in posladkan z ribezljevim sokom proti napihovanju in koliki, krčem, oslabelosti trebušnih organov, lenobi prebavil in opistnim boleznim. Zunanje se uporablja kot voda za oči (pol jedilne žličke praška na četrt l vode, prašek hitro popariti, precediti in ohladiti. S to tekočino si nato večkrat na dan izmivamo oči.) Še boljši učinek se doseže, če držimo oči nad paro koprične vode. Koprič, pomešan z rabarbaro, je dober čaj za želodčne bolezni.

Kupon za brezplačno „Minuto pomenka" štev. 15

PRI ČEVLJARJU

K čevljarju je prišla gospodična Mira, da ji umeri čevlje. Mojster jo je vljudno postregel, pri čemer ga je vajenec radovedno opazoval.

— Kakšne čevlje pa ste umerili? ga je vprašal radovedno.

— Navadne, cenec! se je zadrl mojster.

— Hm, pa ste ji merili tako visoko pod kolenom...

USODNA POMOTA

Potnik v brzovlaku zaprosi sprevodnika, naj ga v Kranju zbudi, če pa le ne bi hotel vstati, naj ga kar vrže iz vagona.

Ko se je potnik prebudil in presenečen opazil, da se je že davno peljal mimo Kranja, se je jezen zadrl na sprevodnika: »Ali sem vam zastonj dal napitnino, da me zbudite?«

»Zdaj šele razumem, zakaj je možak, ki sem ga v Kranju vrgel iz vagona, tako preklinjal«, odvrne sprevodnik.

Poljub na Silvestrov večer

Ura je odbila polnoč — deset, enajst, dvanajst .. Pri zadnjem udarcu so se odprla železna pokopališka vratca, vstopila je črna postava, počasi je šla po peščeni poti proti grobovom in obstala pred gomilo s preprostim križem. Mesečina je obsevala napis: Pedro Batres, umrl v 27. letu starosti...

»Umrl?« je zašepetala Maria, »ne, nisi umrl, Pedro, umorjen si bil, ustreljen po moji krivdi!« Zgrudila se je na kolena. »Ubogi moj Pedro, zakaj ne miruješ v svojem grobu? Zakaj me vsako leto na ta dan znova kličeš k sebi? Ali me boš vedno preganjal? O, Santa Madonna, ali nisem že zadosti trpela? Dragi, čuješ me? Odpusti mi poljub, s katerim sem te umorila, nikoli se ne bodo tuje ustnice dotaknile mojih. Do smrti me mora spremljati tvoj poslednji poljub...

S suhimi očmi je strmela Maria v križ, pred njo je vstajal spomin na srečno ljubezen, ki se je v Silvestrovi noči tako strašno končala.

•

Bilo je med državljansko vojno, ki je razsajala po vsej Španiji. Maria je bila vneta pristašinja stranke. Vsako noč so se člani na skrivaj zbirali pri Juanu Vallarosi, bili so tovariško povezani med seboj, zunanja nevarnost jih je še tesneje združila. A nekega dne so nasprotniki izvedeli za zborovanja. Ponoči so vdrli v hišo in postrelili vsakogar, komur se ni posrečilo zbežati, med njimi tudi Marijinega brata, ki ga je nadvse ljubila. Prisegla je krvavo maščevanje izdajalcu, ni hotela mirovati, dokler ga ne najde, pa če tudi bi mogla iti do konca sveta. A vsa njena poizvedovanja so ostala zaman, podli denuciant se je še dalje skrival med njimi.

Nekega večera je Pedro spremil Mario domov. Ko sta se ustavila pred hišo, je vzel njene roke v svoje in dejal:

»Maria, ali ne bi bilo bolje, da vse to opustiš?«

Vprašujoče ga je pogledala.

»Da, Maria, prosim te za to. Saj ne boš nikoli prišla do cilja...«

»Pedro!« je rekla trdno. »Prisegla sem maščevanje pred podobo Madonne. Ta prisega mi je sveta in ne moreš mi prisoditi, da jo opustim iz strahu pred nevarnostjo.« Njene oči so fanatično žarele. Pedra je mrzlo spreletelo. »S kakšno pravico me moreš pregovarjati,« je nadaljevala. »Ali ne vem, da vselej storim, kar sklenem?«

Nekaj časa sta oba molčala, potem se je Pedro počasi okrenil.

»Vem, da se ne bojiš nevarnosti,« je tiho dejal,« a jaz se bojim zate, ker te imam rad —« je še tiše pristavil. »Lahko noč Maria!«

S težkimi koraki je odšel. Za trenutek je stala Maria kakor ukopana. Ni mogla verjeti, kar je pravkar slišala. Že dolgo je nosila v srcu skrito ljubezen do Pedra — ali tudi on vidi v njej več kakor dobrega tovariša?

»Pedro!« planila je za njim. »Počakaj, nekaj ti moram povedati!«

Obstal je. Vsa zasopla se mu je vrgla okoli vratu.

»Poljubi me, dragi! Še, še!«

Dolgo sta stala objeta v mračni ulici.

»Zdaj je življenje spet lepše,« je zašepetala Maria. »Ko bom izpolnila svojo nalogo, se bova popolnoma posvetila drug drugemu. Poročila se bova, dragi, in otroke bova imela, veš, take črnolase debeluharčke. O, kako bo lepo, Pedro!

Zresnil se je. »Da, lepo bo —. Toda, Maria, ali res ne gre brez one stvari? Predaj meni svojo nalogo, jaz bom maščeval tvojega brata Navarra.«

Odkimala je.

»Ne. Prosim, ne skušaj me pregovoriti, brezuspešno bi bilo, Pedro... Povedi me zdaj domov, dragi, zebe me!

Pri slovesu jo je nežno poljubil.

»Želim ti vso srečo, hrabra mala Maria!«

Po dolgih tednih je našla sled, majhno sicer, in kmalu je z gotovostjo vedela, da je Pepito Concharaz krivec onega strašnega pokola in smrti ubogega Navarra. Pepito! Kdo bi si to mislil! Tako prepričevalno je znal govoriti, nihče ga ne bi mogel osumiti izdajstva. Maria je skrbno čuvala svojo skrivnost in čakala priložnosti, da ugonobi odpadnika. Nekega dne je prišel ves obupan k nji Fernandez Salazar.

»Maria, pomagati nam moraš! Vsi iščemo podleža, pa še nismo mogli najti najmanjšega sledu. Mislim, da se že od vsega začetka nismo pravilno lotili zasledovanja. Ti si ženska in imaš finejši instinkt gotovo si že kaj odkrila. Vsi slutimo, da nekaj veš, ker si se v zadnjem času tako spremenila. Iz oči ti berem, da nekaj prikrivaš. Maria, mi spoštujemo tvojo zaobljubo, vendar te prosimo, da nam izdaš, kaj si dognala.«

Trenutek je pomišljala, potem je odgovorila:

»Da, Fernan uganil si! Našla sem ga!«

Fernandez je skočil pokonci.

»Kdo je? Povej!«

Zamahnila je z roko: »Ne pričakuj od mene, da ti povem ime! Hočem ga imeti čisto za sebe. Sama ga bom ubila, le da se mi ponudi prilika!«

Strmela je nekam v daljavo, mahoma je

Žena bodi možu pokorna?

Zgodba izpred sodišča, ki priča, da imajo kdaj pa kdaj tudi žene prav

Splošno velja pravilo, da bodi žena možu pokorna. Premnogokrat se je pokazalo, da je to pravilo slabo, celo pogubno. In na njegovo mesto je stopilo pravilo, da žena nisi tri ogle podpira. Človek si v nerodnih razmerah pomaga kakor ve in zna. Ana, že nekaj desetletij zakonska žena kovača in trdnega posestnika Andreja, si je pomagala po svoje. Kakor so nanesle razmere in sredstva. Mož Andrej jo je zato pritiral pred sodnika. Tu sta pokazala in povedala vse, kar sta znala o sebi in svojih razmerah.

»Ana, ali ste ga res tako pretepli, da ste mu vsa rebra polomili?« jo je vprašal sodnik.

»Ni res, gospod! Sam si jih je, pa že pred desetimi leti, ko je ponoči tako pijan kolovratil proti domu, da sam ni vedel, kako!«

»Kaj boš lagala, baba lažniva!« se je zadrl naglo Andrej. »Pošteno me je s kolom po rebrih, še zdaj me vse boli od udarcev, gospod sodnik!«

Vihar družinskega prepira se je razvnel.

»Kaj ga ne bi, gospod sodnik! Takšno škodo nam dela! Večen strah imamo pred njim, saj nam zmerom vse razseka!« se je vtaknila Ana. »Vedno moramo paziti, da ne dela škode, pa kje moremo zmerom stati za njim?! Nič drugega ni od njega kot sama škoda. Jaz se pa mučim in garam da ohranimo, kar še imamo! Svojega sina sem pošteno izučila, da nekaj zna!«

»Kaj boš pravila, da si ga izučila? Pojdi, pojdi!«

»Seveda sem ga, pa še pošteno! Kaj si pa ti z njim naredil, ali ga nisi nekam sunil, kaj, dedec nemarni?!«

»O, ja, sem ga. Seveda sem ga! Pa še kako! In zakaj?! Ker mi je ves denar pokradel, da veš!«

»Kaj bi ti ga kradel, saj denar je bil naš in našega ti je vzel, zapravljivec nemarni!«

Sodnik ju je nekaj časa pustil, da sta si olajšala duši, potem ju je ustavil, rekoč: »Čakajta čakajta, doma se bosta zmenila, tukaj pa ni semenj! Ana, povejte mi, koliko ste stari?«

»Tega ne vem, gospod sodnik! Sem že vse pozabila, ko ima človek čisto druge, hujše skrbi!«

»Ste poročeni?«

»Ja, seveda, s temle dedcem nemarnim! Kar poglejte ga!«

»In kje živite, pri njem?«

»O, ne! Sam bog me obvaruj, tega pa ne! Svojo bajto sem si postavila tam na našem posestvu. Saj sem bila vedno v strahu, da me bo s sekiro ubil! Zdaj teče pravda za ločitev.«

»Ste bili kaznovani?«

»Ja, tudi. Pa vse zavoljo tega dedca. Pet ur aresta sem nekoč dobila, vse zato, ker je on taka baraba!«

»Kako je prav za prav pri vaši hiši? Ali je mož gospodar ali ste vi?«

»Ne, gospodar nisem, samo tisto bajto imam, ki je vredna pet jurjev. Ampak za drugo posestvo so mi dali začasno varuštvo, da ga ne bodo vsega raznesli, ko tako zapravljajo. On«, pokaže Ana na moža, »je pa najhujši! Vse skraja vse razseka, če mu ni kaj po volji. Napije se ga, potem je pa joj! Na vsak način se mora pri naši hiši napraviti red, pa amen! Naj stane, kar hoče!«

»Tako, tako! Pa ne s polenom!« je menil sodnik. »No, pa k stvari sami! Povejte mi zdaj najprej vi, Ana, kako je bilo takrat, ko ste ga s polenom, kolom ali kaj, kakor pravi v ovadbi? Kakšno pa je bilo tisto poleno, ki mu je, kakor pravi, polomilo vsa rebra?«

»Kakšen kol neki, gospod sodnik! Majhno polence sem pograbila na dvorišču in ga zagnala za njim. Kaj sem pa hotela, če ne bi pa on mene ubil. V bajti sem bila tisto nedeljo popoldne, pa je naenkrat prihrumel in začel s sekiro udrihati po vratih, ki sem jih naglo zapahnila. Ali naj bi bila spet pustila, da mi ves pod razseka?! Saj ga je sin komaj na novo popravil od zadnjič, ko ga je vsega razsekal!«

»Nikar ne laži tako nemarno!« se je vmešal mož. »Prvič ni bilo polence tisto, kar si zagnala vame, ampak pošteno feist rajkelc je bil! In drugič ga nisi zagnala vame, ampak si z njim udrihala po mojih rebrih. Prav po vsej orngi!«

»Ana, zakaj je vaš mož takrat prihrumel pred hišo?« je vprašal sodnik.

»Veste, gospod sodnik, prišel je na zato: on in še en dedec, ki ga ima pri sebi, stanujeta doli v stari hiši. Jaz kot varuhinja moram iti od časa do časa malo pogledat, kaj v hiši dela. Saj notri me itak ni[illegible] pusti. Vedno me je še grobo nagnal! No, in takrat sem dopoldne, kakor sem sicer imela navado, šla okrog vogla malo pogledat, kako in kaj. To ga je pa tako zjezilo, da je pridrvel s sekiro k bajti in razbijal po vratih.«

»Kako je bilo potem s tistim polenčkom ali rajkelcem?«

»Samo enkrat sem ga zagnala za njim, samo enkrat! Vse po pravici povem, kakor je bilo. Če sem ga pa tudi zadela, niti ne vem, gospod sodnik. A toliko že vem, da mu niti enega rebra ni zlomilo od tega! Pravim vam, da si jih je sam polomil v pijanosti, ko ni vedel, kaj poč[illegible]«

»Čujte, Andrej, zakaj bi se ne spametovali in dali ženi in sinu mir?« se je sodnik obrnil k možu. »Delno so vas že preklicali zaradi zapravljivosti. Nič ne zanikajte, tu imam v roki sodni odlok! Tako je in nič drugače, pod kuratelo ste.«

»O, saj sem se že spametoval, gospod sodnik!« je odgovarjal Andrej bolj vase kot k drugim.

»No, no, spametoval! Pa kako!« je zaničljivo zagodla Ana.

»Povejte, Andrej, zakaj ste prirogovilili k ženi? Ali je bilo tega treba?«

»Kajpak je bilo treba, gospod sodnik. Ves prideiek, vse, kar je le količkaj zraslo, mi je pobrala. In sosedje so me spraševali: Andrej, povej, od česa boš pa živel?! Pojdi in pogiej, kam je spravila! Sem pa šel, seveda! Saj mi itak že dva mesca ni nič skuhala!«

»Kaj bi takemu možu, ki vse razseka!« je ušlo sodniku. »No, pa pripovedujte naprej!«

»Vi me ne poznate, gospod sodnik! Pri meni bi vsak lahko in lepo živel! Samo ona ne, ker je taka. Pravim vam, da mi je vse pobrala. Saj baba živi že od same tatvine!«

Ani je bilo tega le preveč in se je vmešala:

»No, le počakaj, ti, zapravljivec, če boš še tako govoril! Ti mene danes prijemaš, ker sem te po zasluženju nabila, bomo pa zdaj mi tebe prijeli za tistih deset vreč žita, ki si jih odpeljal! Boš že videl!«

»Kakšnega žita, babnica grda, a?«

»Ali mar ne veš, koliko ljudi te je videlo, ko si ga odpeljal? Vsa vas je videla, ali boš mogel potem utajiti, kaj?! Ne bo se ti posrečilo, da veš!«

»Koliko pa zahtevate odškodnine, ker ste bili tepeni?« je sodnik vprašal Andreja.

»Štirinajst dni nisem mogel nič delati, torej 400 dinarjev za izgubo zaslužka«, je našteval Andrej, »pa 400 še za bolečine, ki sem jih pretrpel!«

»Čakaj, čakaj Andrej, ti bom pa še jaz pokazala! Tudi ti boš plačal, če bom morala jaz. Za tisto, ko si me podil okrog s sekiro, saj se še spominjaš?«

»Oproščeni ste, Ana, ker ste ga v silobranu nabili, nasilneža!« je modro razsodil sodnik in s sodbo prekinil družinske očitke.

Ana se je oddahnila in rekla Andreju. »Pa ne misli, da ti zato kaj odpuščam. Za žito se bomo le še zmenili!«

Hvaležno je pozdravila sodnika in se napotila k vratom: »Oh-oh! Jezus in Marija! Pri nas menda nikoli ne bo miru!« ji je ušel glasen vzdih. Potem je tesneje pritegnila volneno ruto, ki ji je pokrivala ramena, in odšla. Za njo je brez besede odhajal Andrej, kakor da mu ni prav jasno, kaj se je zgodilo pred sodnikom.

Morda pa se mu je vsaj počasi zasvitalo, da so Ani dali prav? Saj Ana, čeprav ima hud jezik, je v bistvu preprosta kmetica, ki pred očetom varuje lastnino svojim sinovom, pa je zato v dno duše prepričana, da ne velja vedno spoštovano pravilo, naj bo žena možu pokorna.

Nina

Golobi-brezimni junaki vojne

Golob, ta najplemenitejša izmed ptic, je v resnici vsega sposoben: pismonoša, vojak, fotograf, vohun

Pismonoše gredo na pot

V vojne svrhe zastavlja človeštvo ves svoj razum, svojo moč, vse svoje sile. Ne ustraši se nobenega, še tako velikega napora. To dokazuje današnji način vojevanja, moderno orožje najstrašnejšega učinka. Ne pomislja se uporabiti tudi najplemenitejših nagonov domačih živali. Tako vidimo v službi človeka na bojnih poljanah konje, pse, ki padajo na frontah, kakor pravi vojaki.

Med vsemi živalmi je najzvestejši golob. On prekaša v zvestobi celo psa, ljubi svoje gnezdo in je globoko veren svoji golobici. Njega ne more premotit nobena stvar, da bi se spet ne vrnil k njej. Ljudje izrabljajo to zvestobo in iz goloba delajo pismonošo, vojnega tovariša in vohuna. V zadnjem času pa celo izkoriščajo golobe-pismonoše kot zvidnice, da morejo fotografirati postojanke na sovražnikovi strani.

Malo zgodovine

V davni preteklosti, ko se ljudem ni niti sanjalo o telefonu, brzojavu ali celo radiu, je bilo poročanje s la počasno. Grška zgodovina pripoveduje da so to delo opravljali tekači. To pa je bilo precej negotovo in tudi sel na konju je moral v vojnem času večkrat skozi sovražnikove vrste. Že stari Egipčani so opazili izredne sposobnosti goloba. Spoznali so, da bi mogel golob hitro in varno prenašati pošto. Odtod so prve vesti o golobih pismonoših.

V novejšem času pa segajo podatki o golobih v tej službi precej nad 100 let nazaj. V Belgiji je bilo takrat ustanovljeno društvo z namenom, da bi golobe zdresirali za prenašanje pošte. Neverjetne sposobnosti goloba v poklicu pismonoše so omenjeno družbo kakor nekoč Egipčani gnale, da ga je uporabila v ta namen. Opazili so, da se more vedno nepogrešljivo orientirati proti svojemu gnezdu, ne glede na daljavo, ki ga loči od njega. To je bil tudi vzrok, da je ta kratka in lepa ptica postala — pismonoša, seveda samo v civilni službi. V vojaške svrhe so začeli uporabljati golobe šele približno pred osemdesetimi leti. S svojim hitrim in zanesljivim prenašanjem poročil iz kraja v kraj je golob-pismonoša izredno veliko pomagal ljudem v vojni, pa naj je to bilo v pozicijskem ali trdnjavskem vojevanju. Ko je bil Pariz leta 1871 obkoljen od sovražnikov, so branilci mesta spustili golobe v balonu na deželo, odkoder je vojaštvo potom njih dostavljalo naredbe in nasvete kako naj se mesto brani.

V svetovni vojni pa je bila naloga goloba-pismonoše mnogo važnejša. Plemenita ptica se ni izneverila, svojo »dolžnost« je odlično izpolnila. Posebno pred francosko trdnjavo Verdun so leta 1916 napravili golobi-pismonoše največje usluge vojaštvu.

Spomenik padlim golobom

Edino golobi so imeli možnost, da varno prenašajo važna poročila skozi topniški ogenj posameznim poveljstvom. V štirih letih vojne ni niti enkrat zgrešil instinkt goloba-pismonoše. Pred Verdunom in trdnjavo Vaux so golobi napravili največja čuda. Golob se je mogel neopažno vtihotapiti tja, kamor ni mogel noben vojak. Letel je ponoči, brez težave je izbegaval strupenim plinom, ki so mu v gostih oblakih večkrat zastavljali pot, mogel je leteti neopazen skozi dim. Celo ranjeni golob ni nikdar pozabil svoje dolžnosti. Večkrat se je v svetovni vojni zgodilo, da je ranjeni golob priletel v svoj golobnjak in tam poginil, ko je do kraja izvršil svoje poslanstvo. Golob je v času svetovne vojne rešil tisoče in tisoče človeških življenj. Zato so danes pri Verdunu, na vznožju trdnjave Vaux, v marmornati plošči zapisane besede:

Spominu golobov-pismonoš, ki so dali svoje življenje za Francijo.

V današnji vojni med Anglijo in Francijo na eni in Nemčijo na drugi strani, so golobi velike važnosti in njihova vrednost je poskočila. Dokaz temu je dejstvo, da je francosko vojno poveljstvo že v septembru t. l. poslalo na zapadno fronto nad 100.000 golobov pismonoš. Tu živijo golobi v posebnih golobnjakih in s svojim gruljenjem zabavajo vojake.

Golob izvidnik

Toda moderni golob pismonoša ne služi samo dostavljanju pošte. On zna celo fotografirati sovražnikove postojanke. To kaj neenostavno delo vrši golob-izvidnik. V to svrho mu pripnejo okrog prsi lahek, izredno majhen fotoaparat, s katerim se lahko vrte 30 x 40 milimetrski filmi. Kako more golob fotografirati? se bo vsakdo vprašal začudeno. Vendar je cela stvar kaj preprosta. Goloba prenesejo z letalom nad sovražnikovo ozemlje in ga tam izpuste. Mali filmski aparat na golobovih prsih pa je tako urejen da se film razvija v določenih razdaljah za časa leta. Kraj, odkoder se golob izpusti, je v odnosu z golobnjakom tako izračunan da leti ptica točno nad objekti, ki jih mora fotografirati. Tudi fotografi ga v že naprej določenem času.

Danes, v času silnega napredka tehnike posebno pa še vojne tehnike si marsikdo misli, da je golob zastarelo sredstvo za dostavljanje pošte. Saj imamo vendar telefon, brzojav in celo radio! Res je to. Ne smeš pa tega reči vojakom ki golobe skrbno negujejo in vežbajo. To bi bila zanje žalitev in ogorčeno zna vsak odgovoriti da nobeden, še tako popoln in moderen izum še tako dober radioaparat ne more nadomestiti goloba pismonoše. Vsak radioaparat se lahko pokvari, oddajo lahko moti sovražnik. Golob pa je v svoji »službi« neviden, on more povsod.

S tem se v celoti strinjajo tudi vrhovna vojna poveljstva vojskujočih se držav, kar dokazuje dejstvo, da so že takoj v začetku današnje vojne v Angliji, Franciji in Nemčiji mobilizirali vse golobe.

Vohunsko službo opravljajo — golobice

Zanimivo je, da pomeni za golobe mobilizacija v resnici imobilizacijo, ker za časa vojne ne sme noben golob-pismonoša zapustiti golobnjaka. Na to se mora strogo paziti, ker bi drugače ne bilo mogoče zaslediti golobov vohunov, katere spuščajo tuji agenti v sovražnikovo ozemlje. Kakor igrajo pri ljudeh v špijonažni službi glavno vlogo lepe ženske, ki znajo izkoristiti moške slabosti, tako tudi med golobi vršijo vohunsko službo izključno samice. Od časa do časa spusti sovražnik lepo golobico v nad, da bo samca — ki ima pri sebi gotovo važno poročilo! — premotila in ga privedla v svoj golobnjak. To je edina golobova slabost! Ta nakana se posreči in na ta način pride sovražnik do nasprotnikovih skrivnosti.

2000 km v treh dneh

Odkod imajo golobi tak instinkt? Odgovor je kaj enostaven. Nekateri golobi so od narave obdarovani z izredno veliko občutljivostjo, s katero morejo vedno najti polje valov ki jih izžareva zemlja tam, kjer se nahaja njihov golobnjak. Čim se mu ugotovi ta dar, se more golobu s potrpežljivim vežbanjem pojačiti smisel za orientacijo. Istočasno se pri njih poveča tudi brzina in odpor. Golob je zelo hvaležen učenec. Doseženi so bili neverjetni uspehi. Tako se je zgodilo lansko leto, da je od Maroka do Pariza kljub nevihtam preletel golob v manj kakor treh dneh — 2000 km razdalje. Dosegli so tudi, da so izvežbani golobi leteli do 800 km brez prestanka, z brzino 70 km na uro. Pri krajših razdaljah pa so razvijali celo 110 km brzine na uro.

Na poseben način moremo tem lepim in nežnim pticam, ki so mnogim mestom v okras, tako izvežbati instinkt, da se lahko orientirajo proti svojim golobnjakom tudi v primeru, da so slednji premaknjeni na drugo mesto kar se za časa vojne vedno dogaja. To nalogo izvršujejo specialisti, ki golobe vežbajo za vojaško službo.

Golobi na „naboru“

Ko je civilni golob mobiliziran, mora čim pride v vojno središče na »nabor«, od tod pa na drugi, višji pregled! Tam zadržijo samo tiste golobe, ki so res sposobni za vojaško službo, ker drugače ne more[illegible] iti front. Takoj za tem jih začnejo vežbati, da se naučijo spremljati svoj premični golobnjak da ga morejo vedno najti, pa naj bi bil premeščen tudi nekaj kilometrov od prejšnjega mesta.

Čim so golobi v tem izvežbani, lahko na fronti vse pričakujemo od njih. Svojo »diplomo« so si brez dvoma zaslužili v svetovni vojni.

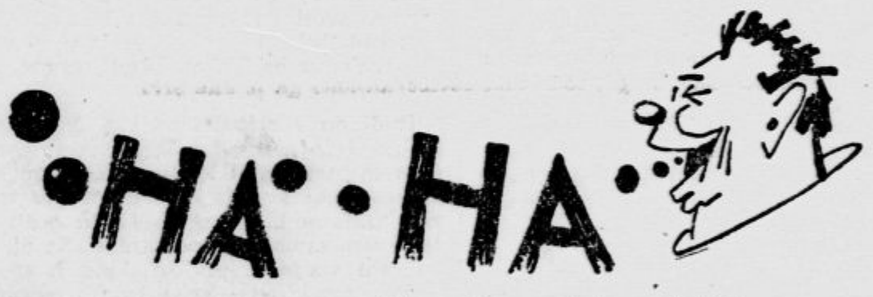

Gospod tajnik

Ni mala reč, dobiti službo. V teh časih. Še težje je dobiti boljše mesto, ko je tisto malo, kar izprazni smrt, že naprej oddano za žlahto, svaštvo in stebre stranke. Zato poskočim in zavriskam, ko se ustanovi Nova stranka in išče pisarniškega tajnika. Prosim, dobim. Nastop takoj. Že v mladih letih želim postati spovednik ali pa politik. Kaj je lepšega? Ljudje prihajajo sami. Obtožujejo se, iščejo utehe in pomoči. Ti pa poslušaš, presojaš in končno odločiš. Česa vsega ne slišiš in izveš?! Obzorje se širi, modrost raste in nazadnje nič ne ostane neznano.

Nastanejo majhne nezgode: voditelji se spro. Če bo ta, ne bo oni; če bo oni, ne bom jaz. Porodne bolečine! Napoleon pravi, da je želja tisto, kar spočne hrepenenje po oblasti, in če je ni za vse dovolj, pa renja. To pa je že borba in borba — tako beremo — je plemenitost. V tej borbi ostanem na strani močnejših. Tam je tudi vselej bog. Tajništvo razdelimo. Na oni strani mostovža ostane Nova stranka, mi pa se vselimo tostran v večje prostore. Na vrata obesimo tablo: »Najnovejša stranka. Člane sprejemamo vsak dan od 8. zjutraj do 6. zvečer. Dajemo informacije, vršimo intervencije z garantiranim uspehom«. Na one preko mostovža gledamo malo hladno. Ni strela! Saj še bog nima rad konkurence; le berite prvo božjo zapoved! Toda mostovža ne podiramo, morda se zmodré, pa bomo spet skupaj. Politika je potrpljenje!

Publike od ure do ure več. Večina išče služb, zaposlenja ali vsaj podpore. Potem položaje, napredovanje, premestitve, reparacije po prejšnjih režimih. Brisanje dolgov, oproščenje davkov, spregled kazni in glob, olajšanje draginje in pa preganjanje tistih, ki so še pri drugih strankah. Vmes pa so nosilci originalnih idej, ki naj rešijo ubogo človeštvo. Interesi se močno križajo, zato mora biti pisarniški tajnik mož na mestu. Skozi njegove besede diha cela stranka. Naj je vrvež še tako pisan, odbiti ne sme nikogar. Stranka je vse in zato vsemogočna. S to vero mora oditi vsak, ki se prijavi, tako se glase navodila voditeljev. Delo je utrudljivo. Za vzgled včerajšnji dan!

Sprejemi se začno točno ob osmih. Sluga in strojepiska instruirana in na mestu.

— Prvi, prosim!

Skozi vrata se prikotali majhen, suhljat možič v ogoljeni suknji; omot božičnih kart razvije že po poti: Lepe karte imam z roko risane! Praznike boste gotovo voščili svojim mnogoštevilnim članom! — Po navodilih voditeljev ne smem biti nikoli v zadregi, zato odgovarjam malomarno: Škoda! Prepozni ste. Smo jih že kupili nekaj tisoč pri družbi sv. Cirila in Metoda. — Možiček odgovarja v istem tonu: Saj sem jaz tudi Ciril, pa še prevež na tem svetu; onadva pa sta že v nebesih! — Kam je še odprto? Kupim deset kart, pa rečem: Pa le pridno agitirajte za našo stranko! — Bom, pravi, pa hvala lepa! — Spravi kovača in zadrži roko v žepu. Pomislim: Kaj pa če kujon drži figo v žepu?

— Naprej, prosim!

Prišumi dama srednjih let: v krznu in živahnih gest: Kaj pa bo z bencinom? — Z bencinom? — ponavljam in razvoglavam situacijo. Aha, že vem, si mislim, krzno, srednja leta, šumeče geste: po bedrih se tolče, da odmeva kakor klofute v cirkusu. Aha, to že imam.

— Milostiva, to je strašno! Vse vem in zaradi nevzdržnega stanja so naši voditelji že storili potrebne korake. Lahko rečem: v kratkem se boste spet vozili po mili volji, podnevi in ponoči, v nedeljo ko v delavnik!

— Kaj, kako? O, je že prav, da so ustavili tisto večno tuljenje. Sem mislila, da je to zasluga naše stranke!

Zatrobim na umik.

— Seveda je. Kaj bi se trošil bencin za tisto babaško prepeljavanje buržujev, ko

---

kakor v ekstazi razprla oči. »S temi rokami ga bom ubila, Fernandez Salazar. Poglej, te lepe bele roke bodo krvave.«

»Maria!« je zaklical, »groza me je pred tabo. Spametuj se, ne smeš tako govoriti! Izpolnila si svojo prisego s tem, da si zasledila izdajalca, a ubiti ga ne smeš! To prepusti nam.«

Vzravnala se je.

»Ne veš, kaj govoriš. Umoril mi je brata, pa ga ne bi smela maščevati? O, malo me poznaš!«

Fernandez je stopil pred njo. S tihim, a odločnim glasom je govoril:

»Ti praviš, da hočeš maščevati brata. Kaj pa naj porečemo mi? Vsak izmed nas je izgubil sorodnika ali prijatelja. Rodrigu sta bila ustreljena oče in brat, Pérezu najboljši prijatelj, Ines Manchia je danes vdova s tremi otroki, preveč bi bilo naštevanja.. Ali nimajo vsi iste pravice ko ti? Zato pusti maščevanje nam moškim. Kako boš mogla še kdaj moliti k Madonni z rokami, ki jih je oskrunila kri? Kako boš mogla na teh rokah nositi svojega otroka? Kako ga boš mogla uspavati z nežno uspavanko, če boš videla pred seboj krvav, mrtev obraz, ki si ga razpraskala s svojimi nohti?«

»Nehaj!« Maria se je zrušila na stol in zakrila obraz z dlanmi. Trepetala je po vsem telesu

»Povej mi njegovo ime!« je dejal Fernandez.

Maria ni mogla spregovoriti. Stopil je k vratom.

»Jutri se spet oglasim. Verjemi, da je bolje tako, Maria. Pomiri se. Adios!«

Drugi dan je oklevaje dejala: »Fernan, ne morem ti še danes povedati njegovega imena. Prehitro je prišel ves ta preobrat, nisem se še čisto sprijaznila z njim. Prosim, pridi čez nekaj dni in nikomur o vsem tem ne govori.«

Pedro ni vedel za boje v Mariini notranjosti.

»Leto se bliža svojemu koncu,« je dejal nekega dne: Novo leto bomo slavili pri Pérezu. Laavedri, vsi člani bodo zbrani in takrat, Maria, bova objavila najino zaroko. To bodo gledali! Lepo presenečenje jim pripravljamo za vstop v novo leto. Do takrat... pst!«

Položil je prst na njena usta. Maria pa je nenadoma postala zamišljena. V njeni glavi se je rodil načrt.

»Pedro, to bo najlepši dan mojega življenja,« je počasi dejala. »Pred svetom si bova prisegla zvestobo in najina ljubezen mi bo edini cilj in smoter življenja. Ne bom mislila na nič drugega več, kajti na ta dan bo moja naloga dovršena in moj brat Navarro bo maščevan. Ne izprašuj dragi, ne smem ti povedati, kako in kaj.« — O, da bi mu vsaj povedala takrat, da bi mu vsaj razodela svoj načrt! Vse bi bilo drugače danes.

Ko je Fernandez spet prišel, mu je rekla:

»Odločila sem se, da vam prepustim izdajalca. Prav si imel, Fernan, bolje bo, da ga ubijete vi! Poslušaj, kako sem si vso stvar zamislila: v Silvestrovi noči se bodo vsi zbrali pri Pérezu. Ko bo ura odbila polnoč, se bomo vsi med seboj objeli in poljubili v znamenje trajnega prijateljstva in skupnosti v Novem letu, kakor je to navada po vsej Evropi. Dobro pazi, koga bom poljubila, on je izdajalec in morilec naših tovarišev!«

»Kakor Judov poljub!« se je nasmehnil Fernandez. »Toda zakaj odlašaš do konca tega leta? Še štirinajst dni naj ta lopov živi, Santa Madonna!«

»Ker bo ta dan najlepši v mojem življenju. Moj brat Navarro bo našel mir in tudi jaz ga bom našla. Srečna in prerojena bom stopila v novo leto in pustila staro daleč za seboj. Živela bom le še za svojo ljubezen — toda tega ti še ne smem povedati, zvedel boš ono noč... Pojdi zdaj Fernan, in zapomni si, kar sem ti prej povedala!«

•

Prišel je zadnji december. Zvečer so se zbrali vsi člani stranke pri Perezu. Maria je bila na zunaj mirna, a srce ji je burno utripalo. Fernandez je njen načrt razkril še Pérazu. V hlačnem žepu sta imela oba nabit samokres, nameravala sta izdajalca na mestu ubiti, čeprav je Maria prosila, da počakata do jutra.

Kazalec na uri je kazal deset minut na dvanajst. Maria je šla počasi proti kotu, kjer je stal Pepito Concharaz. Pedro je na drugem koncu napijal Rositi in Manuelu, dvema zaljubljencema, in ves čas z očmi zasledoval Mario. Ko je manjkalo še pet minut do polnoči, je Fernandez stopil na mizo in zaklical:

»Prijatelji! Bliža se rojstvo novega leta. Želim za nas vse, da bo to leto srečnejše, pa da nam bo uspelo maščevati zločin nad našimi brati. Slutim, da je ta trenutek blizu in vem, da ga boste vsi z zadoščenjem pozdravili. Prijatelji, v častno slovo starega in pozdrav novega leta bom točno opolnoči ugasil luč, da nam bo tem lepše zažarela. Ko bo napočil svečani trenutek, se objamite, voščite si srečo in senorite naj poljubijo svoje izvoljence. Novoletni poljub naj poravna prepire, odkriva nove ljubezni, zapečati zvestobo...«

Vesel odmev je zaoril po sobi. Maria je očievoljna pogledala Fernandeza. Zakaj je drugače govoril, kot so se bili zmenili? Zdaj bo Pedro gotovo užaljen, če ne gre takoj k njemu — toda — stresla je z glavo — pozneje bo že razumel in ji odpustil...

Prvi udarec ure: luč je ugasnila. Maria je tiho vprašala:

»Pepito?«

Oglasil se je: »Maria, si ti?«

»Da, jaz sem« je odgovorila. Tedaj jo je zgrabilo dvoje močnih rok, dolg in strastni poljub. Objela ga je, da je ne bi spet izpustil in kakor iskra jo je spreletelo, ko je pomislila, da bo v tem poljubu izdajalec našel smrt.

Ura je odbila zadnji udarec polnoči, luč je vzplamtela. Maria je od groze vzkriknila, ko je zagledala pred seboj Pedrov obraz. Smrtnobleda se je iztrgala iz njegovega objema. Slišala je še dva strela, potem je kakor iz daljave videla ljubljeno, s krvjo oblito glavo in te obupno proseče oči... Onesveščena je padla na njegovo trupelo.

Usodna pomota se je kmalu razjasnila. Pedro se je v temi prikradel k Marii. Svojo ljubosumnost je moral plačati z življenjem. Ko se je Maria zavedela, je iztrgala Fernandezu samokres iz roke in ustrelila Pepita.

•

Oblak je zakril mesec in zabrisal napis na križu. Na zvoniku je odbilo eno, po ulicah so vriskali ljudje in nazdravljali novemu letu.

»Amigo, zakaj me zapuščaš?« je pel nekdo ob spremljevanju kitare.

»Amigo, ne veš, da te ljubim?
Zakaj greš od mene, moj dragi,
in puščaš mi strto srce...?

Jerca

Na ogledih po Finskem

Tla Finskega sta izobličili voda in led davne ledne dobe ter je po njunih učinkih nastala dežela, ki ima več jezer ko vsaka druga dežela Evrope. Na jugu in zahodu oplakuje Finsko Vzhodno ali Baltsko morje, na severu pa Ledno morje. In še danes se borita kopno in voda, kdo bo močnejši. Nekdaj, pred tisoči let, je bil svet današnjega Finskega prekrit z vodo in ledom. Potem se je začelo prav polagoma dvigati kopno in še dandanašnji je morje leto za letom prisiljeno opustiti po kak kos svojega dna. Finska obala se neprestano dviga zlasti na vzhodu, počasi, a stalno pa se ji umika voda. Na ta način si pridobiva Finsko brez vojne in brez mirovnih pogodb slednje leto po kako progo deviških tal.

Finsko je prostrana dežela, velika za poldrugo Jugoslavijo in še skoraj dve Sloveniji povrhu. Spričo tega, zlasti, ker je od severa proti jugu, namreč od Lednega morja do Finskega zaliva Baltskega morja, tako daleč raztegnjeno, ni čudno, da so v podnebju kakor tudi licu dežele tako velike razlike. Na jugu in na severnem zahodu se temperatura od srednjeevropske dosti ne razlikuje, na daljnem severu, tam na Laponskem, pa vlada včasih po cele tedne mraz od 50, 60 in 70 stopinj. Pristanišča na južnem Finskem so pozimi nekaj tednov zaradi ledu, ki se namreži po morski gladini, nepristopna, a tudi te daj led ni nikoli tako debel, da ga ne bi mogli prerezati mogočni ledolomni parniki in tako omogočiti reden plovni promet celo v najhujših zimah.

Drugače je to v Severnem delu Botnijskega zaliva. Tod je morje prekrito z močnim ledom včasih kar po pet mesecev skupaj, dočim ležijo laponska jezera skozi največji del leta trda in mrtva v obliki snežnih in lednih planjav. Da, od časa do časa se morajo temu neizprosnemu gospodstvu severne zime ukloniti celo deroče brzice in slapi rek, da stojijo zamrznjene, oslabele in ovirane v svoji deročnosti. Kadar se prične zimska odeja tajiti, pa imamo na teh rekah pojave brezprimernih obsegov. Tedaj se utrgajo ogromne ledne klade ter jih reka kotali naprej in jih s silno močjo razbija ob skalah.

Še večje, kakor v temperaturah, so razlike med svetlobo in temo. Neizčrpna, prozorna svetlost polarnih noči nam kaže veličino prirode, polno skrivnosti, ki bi ostale v manj fantastični svetlosti človeškim očem zmirom neznane. Skozi dolge tedne ostaja na severu neutrudno sonce trajno nad obzorjem, in v takšnih nočeh pridejo trenotki, ko se ti zazdi, kakor da je čas z zlatim žebljem, ki ga imenja Lopez de Vega, zaustavil vitenje svojega drdrajočega kolesja. To ni svetloba, to ni senca, obe sta se umaknili povsod pričujočemu in vse objemajočemu mističnemu somraku, na pol svetlobi, na pol senci, ki sta zliti v nerazdružno enoto, podobo večnega dualizma. Tod počiva priroda v pobožnem miru, kakor zatopljena v razmišljanje o globinah vsemirja, polnega ugank, a tudi polnega tolažilnosti. Te poletne bele noči nudijo za temo zime popolno odškodnino. Po njih bolj ko po vsem ostalem hrepeni Finec, kadar živi daleč od svoje domovine.

Ameriška država Minessotta s svojimi jezerskimi planjavami je dala finskemu izseljencu pokrajino, ki je njegovi domovini precej slična. V njej si pridelujejo v vzorni, da ne rečem, bratski slogi vsakdanji kruh zlasti Finci, Irci in Slovenci. In kakor se na teh daljnjih planjavah našemu slovenskemu človeku tolikokrat potoži po visokem gorskem svetu starega kraja, prav tako si je ohranil izseljeni finski kmet celo po desetletjih v svežem spominu bele noči nordijskega poletja ter ostane poln hrepenenja in sanj, da bi jih mogel gledati vsaj še enkrat, preden mu bo umrla luč trudnih oči. Ob tej priliki moramo prašati, ali res ni med ameriškimi Slovenci nikogar, ki bi nam mogel o dobrem sosedstvu Slovencev in Fincev tam onkraj luže nekaj več povedati.

Laponska družina

Ali priroda hoče, da se svetla poletja menjavajo z dolgimi, temnimi zimami, ko sonce v visokem severu Finskega po cele tedne sploh ne vzide. Tudi na južnem morskem bregu so sredi zime dnevi le kratki. Vse obvladujoča sila v teh severnih zemljepisnih širinah pa le ni tema, ampak svetloba, saj prav v sredi neskončne zimske noči zažari na nebu le tamkajšnjim krajem svojska luč — aurora borealis — polarna luč. Včasih nepremična ko pisana mavrica, včasih slična žarečemu, a valovečemu pajčolanu, se prižge na severnem obzorju in vrže zdaj pa zdaj proti zenitu svetlikajoče pramene. Laponec, ki drči v svoji »pulkki« z vpreženim severnim jelenom skozi snežno puščavo, občuduje čudno luč na nebu in misli, da bivajo v tistih sferah junaške duše njegovih prednikov ter navdušujejo svoje vojne čete k boju do zmage... Drugikrat je temno nočno nebo posuto s tisoči migljajočih svetlih zvezd ali pa razsvetljeno od hladne, tihe lunine svečave, ki se ob zrcaljenju na lesketajočem se snegu le stopnjuje in podvoji.

Hudi mraz pritiska na vse. Negibno stojijo beli gozdovi. Ta primrznjena nepremičnost bi delovala kakor smrt, da je ne bi križala redka pota tu in tam in da ne bi te enolične slike poživljale sani samotnega popotnika. Na ojesu sani visijo kreguljčki, katerih srebrno zvončkljanje se ujema s pojočo tišino zimske noči in nosi čez dremajočo samočo dokaze življenja in človeškega dela.

Na popotnika, ki pride na Finsko iz neke evropske dežele stare kulture, napravijo široke planjave, ki so čisto prekrite z gozdom, silen vtis. To gozdovje predstavlja obilen del finskega narodnega imetja. Zastavni, lahko prigodljivi bor je tod daleč v prevladi. Bor uspeva po vsej Evropi in Aziji, ali nikjer ne zraste tako visok, ne doseže tako lepih oblik in tudi ne toliko trdoto, kakor na severnih tleh. Čim dalje pridemo na sever in najdemo še bor, tem višje je njegovo drevo in tem dragocenejši je les, ki ga nudi človeškemu gospodarstvu. Naj si ga je slučaj postavil na sipka, peščena tla ali pa v skalno peč, ki se zdi, da drevesa nikakor ne bi mogla prehraniti, povsod bo drezal pod oblake s svojim veličastnim rdečerujavim stebrovjem. Dostikrat zraste do višine blizu petdeset metrov in dočaka, kakor kažejo letine v njegovem deblu, več ko petstoletno starost.

Drugo najbolj nazširjeno drevo na Finskem je smreka. Ravna ko sveča in lepo enakomerno raztegnjenih temnozelenih vej kakor kakšna piramida, je v svoji globoko zamišljeni resnobi pač eno najlepših dreves Finskega. Bernardin de Saint Pierre, veliki prijatelj in opisovalec prirode, ki je Finsko obiskal l. 1763., lepoto smreke posebno naglaša. Prav originalno je, kar navaja za vzrok, zakaj to drevo pozimi ne izgubi svojih iglic. Smreka, pravi, obdrži iglice zaradi tega, da more divjemu živalstvu sredi visokega snega nuditi vsaj malo zaklonišča. Francoski popotnik je sicer pripisal smreki prezavesten altruizem, vendar se zdi, da so Finci od pamtiveka stavili svoja stanja najrajši v nieno senco. Star pregovor jim svetuje: »Prisluškuj šelestenju smreke, v katere varstvu si si postavil hišo!«

Bor in smreka sta drevesi, ki finsko pokrajino posebno označata. Ali poleg njiju vlada še breza, v fantaziji pesnikov bajeslovna kraljica med drevjem. Njena pohlevna pritlikava sorodnica uspeva bliže trajnega snega kakor vse ostalo drevje lapskih hribov. Drugi čez Finsko razširjeni drevesi sta jerebika in čremsa, hrast pa se najde le posamezno na južnem vzhodu in zahodu dežele.

Nemško južno obrežje Baltskega morja je vseskozi nizko, odprto in peščeno, finska obala pa je od granita in drugih trdih hribin iz najstarejše geološke dobe ter proti butanju valov zelo odporna. Kljub temu prihaja odprto morje v neposredne stike s kopnim na prav malo mestih. Finska obala ima okoli sebe skoraj nepretrgan venec majhno otokov, ki jim pravijo »šere«. Na nekaterih krajih je to otočje bolj redko, drugod, kakor pri Alandskem otočju in v Kvarkah, pa dela gosto zmedeno mrežo. Daleč zunaj na odprtem morju so ti otočki po večini golo skalovje, brez višjega rastlinstva, bliže obale so pa večji, rodovitnejši in obrasli z gozdom. Med večjimi otoki ležijo kleči in plitvine. Zato pa, kdor vodi skozi to vodovje večje ladje, mora kraje dobro poznati in biti silno previden in oprezen, ker vsi številni svetilniki in znamenja vožnje tod skozi ne morejo nikoli napraviti dovolj varne.

Jezero Tolvajarvi

Če hočeš odkriti dušo neke pokrajine, te zemljepisje in njegove sorodne vede s svojimi podatki o značilnih posameznostih, o hribinah, rastju, podnebju in vodah ne morejo zadostiti. Vsak obiskovalec mora dušo občutiti iz notranjosti in se prepustiti doživljanju, ki mu zbudi pokrajina. Finec, ki želi da bi tujec v dušo finske pokrajine čisto prodrl, bi v ta namen gosta najrajši nesel v zgodnjem junijskem jutru na začaranih perotih na enega izmed značilnih peščenih višinskih hribov v notranjost dežele, na »harjut«. Tam bi ga pustil, da se poglobi v sliko, ki se odkriva pred njegovimi očmi: širok, ozek hrbet s strmima ježama na obeh straneh, ki sta poraščeni z visokim, veličastnim smrekovjem in se spuščata do dveh jezer safirno modre barve.

Na drugi strani teh jezer ležijo še druga, naprej zopet nadaljnja v brezmejni vrsti, kakor daleč ti sega oko. In vsepovsod se modrina vode menjava s temnim zelenilom gozdov. Sonce vzhaja počasi nad robom gozda. Najprej so ožarjeni vrhovi najvišjih dreves. Ptiči so se že zbudili iz kratkega nočnega počitka in po gozdovih že odmeva njihovo petje. Veverica skače z drevesa na drevo; zdaj pa zdaj sproži po kak češarek, da pade lahno na tla. Zgodnje jutro je polno prijetnih vonjav, od katerih je duh smole najmočnejši. Le dalina vasica, sem in tja begajočim očem komaj vidna, te bo s svojim rdečimi hišami in sivimi skednji, morda klicala nazaj v resničnost kot edini znak človekove prisotnosti.

Ti hrbti držijo pogosto kilometre daleč, posebno na vzhodu in v notranjosti in delijo navadno dve skupini jezer ali dvoje različnih poročij. Najslavnejši je Punkaharju, ki drži 7 km daleč skozi jezera Saimaa in privablja v poletjih reke gostov, ki se tu vdajajo tihim lepotam in melanholiji pokrajine.

Kdor pa je teh miru polnih slik sit in si želi večje razgibanosti, jo najde ne daleč od jezer in gozdovja. Treba mu je iti le tja, kjer teče reka Vuoski iz jezera Saimaa, da se vali v mogočnih brzicah skozi Salpausselkä in skalne tesni do Ladoškega jezera. Tu je Imatra, najvodnateiša brzica vseh finskih, da vseh evropskih brzic. Vsak popotnik jo mora videti in slišati! Nešteti, neutrudni beli konji divje razmršenih griv dirjajo tu, pod njihovimi kopiti se tresejo tla in daleč je slišati njihovo hrzanje. Visoko grmijo neprestano v divjem, nebrzdanem veličastju ogromne vodne množine Imatre, ali današnji človek je umel te bele konje vpreči v svojo službo in se ž njimi okoristiti.

Po reki Vuoksi šumije vode v Ladoško jezero (Laatokka), največje jezero Evrope, čigar polovica spada na finsko, južnovzhodni del pa na rusko stran. To morju podobno jezero obsega po svojih prirodnih lepotah slavno skupino otokov Valamo. Na največjem med njimi stoji stari grškokatoliški samostan Valamo. Na severnovzhodnih in vzhodnih bregovih jezera se prično veliki karelski gozdovi s svojimi od vsega sveta zapuščenimi, med močvirja in griče zasejanimi vasmi. Tukaj so se ohranile kalevalske rune, narodni epos, ki šteje 22795 vrstic, tukaj imaš priliko čuti ob ognjišču ali na paši stare finske narodne pesmi.

Vrsta lepotnih pokrajin finske dežele pa še vedno ni pri kraju. Poleg svojih mirno se smehljajočih jezer, poleg temačnih, divjih gozdov ter oglušujočih slapov in brzic nudi Finska svojim gostom tudi bivanje ob morju bodi si v Petsami na dalinem bregu Lednega morja ali na otočkih Finskega ali pa Botnijskega zaliva Baltskega morja. Venec otokov, ki krasi južno in zahodno obalo nudi lepote in dražesti od sanjave sladkosti do stroge trpkosti tistih skrajnih, daleč v morje pomnjenih otočkov, okoli katerih se skala in morski val borita prav kakor na rečnih brzicah notranjosti. Vendar, dočim se rečna voda po svoji vztrajnosti čedalje bolj zajeda v hribine, so si pa šere daleč na morju sveste končne svoje zmage: saj so predstraže vztrajno napredujoče finske obalne črte, ki sili morje k umikanju.

Veliko nasprotje s pokrajino v notranjosti in na vzhodu delajo ravnine na zahodnem Finskem, posebno v Österbottenu. Cvetoče vasi sredi rodnih žitnih polj in travnikov se kopičijo tod ob bregovih rek. Nekoliko trpko enoličnost te pokrajine poživljajo številne reke, ki tečejo tod skozi skoraj sporedno in nosijo vode iz močvirnega gozdovja in gričevja finske edinice. Mestoma bučijo v šumečih brzicah in slapih, mestoma se ustavljajo v skoraj nepomične gladine. Bregovi so visoki in strmi, porasli z drevesi, ki zrcalijo svojo dražest v tihi reki. Pogosto odmeva med ježami neskončno grmenje brzic. Plovne te brzice niso vse, večina njih pa ima izsekane plovne kanale. Tako je mogoče preveslati veličastno Oulujärvi, jezernico velikega jezera Oulujärvi. Najbolj sta znani Sveta brzica in Merikoski. Nikjer ne stojimo tako močno pod vtiski človekove vlade nad elementi, kakor, če opazujemo mirne, gotovosti polne kretnje starega čolnarja sredi teh durih brzic.

Smrekovi gozdovi, bogastvo Finske

Na Finskem je pa še kraj, kjer se deviška priroda bližanju civilizacije prav krepko upira: Laponsko, daleč tam na severu od ubogega ljudstva redko naseljen svet, kjer molijo v svečanem veličastju snežniki svoje bele glave do 1353 m nadmorske višine. Tukaj so poletni dnevi, a tudi zimske noči najdaljši. Za ostrim mrazom dolge zime pride kratko, izdatno poletje. Kadar nastopi odjuga, tedaj razbije vsaka reka svoj oklep. Pod vplivom trajne svetlobe uspeva bohotno vse rastlinstvo in se hiti okrasiti z zeleno obleko, ki jo sme nositi le tako skopo odmerjen čas.

Kogar je pripeljala pot na Laponsko, je bil zavzet na veličastno, tiho lepoto. Kot redek iz vrste Slovencev je prišel tja pokojni Radivoj Peterlin-Petruška. Povzpel se je tudi na grič Avasaksa, ki je visok le 222 m nad morjem, je pa zanimiv zaradi tega, ker stoji skoraj točno pod severnim tečajnikom in kaže vsakega 21. junija poseben pojav. Vsako leto tega dne je namreč tukaj dan dolg 24 ur, tako da noč docela izgine. Sonce ta dan ne zaide ter ga imaš na obzorju kar 24 ur skupaj.

Dalje na severu postajajo poletni dnevi čedalje daljši, a tudi zimske noči. Tam leži svet, velik ko Kranjsko, svet, ki so ga dobili Finci od Rusije v mirovni pogodbi v Jurjevu l. 1920. Tam stoji mestece Petsamo, edino finsko pri-

---

je toliko revščine. O, naši voditelji že vedo! Kaj pa vas prav za prav zanima bencin?

— Modni salon imam, pa ga nujno potrebujem vsaj pol litra za čiščenje madežev in strojev!

— Tako, tako! Glavno je, da se razumemo. Še danes vam ga pošljemo na dom! Z bogom! Naslednji!

Privali se debeluhar in široko sede na stol.

— Zaradi masti prihajam, zaradi te proklete masti! Z robcem si briše znoj. Vzdihi se mi zde verjetni: mast mu dela težave. Toda stranka ni ambulanta. Pa če je, naj pa bo in prijazno vprašam:

— Kako pa je z mastjo?

— Kako, kako je? me oponaša dedec, zdaj šele sprašujete; saj je bila že moja žena tu!? Obljubili ste ji sigurno pomoč!

Iščem po spominu; ne, žene z mastjo še ni bilo doslej.

— Ne zamerite, pri tolikem številu članov in ljudje smo pozabljivi!

On v naglici:

— Morda je bila pa na oni strani mostovža, kajti ji je že vse obljubljeno. Ali vam nič ne povedo? Kaj niste vsi eno?

— O, kajpada smo! Samo trenutno ne občujemo, škrlatinko imajo, pa je zdravnik prepovedal.

— No, bom pa od kraja povedal. Človeštvo živi večinoma od zavisti. Če zaslužim kak dinarček, pa sosedje vrte oči kar navzkriž. Tožijo me davkarji. Ta nima drugega dela, kakor koliko bo kdo plačal. Pisanje sem pisanje tja. Davki večji in večji: rastejo ponoči in podnevi, v suši in moči. — Obriše si pot. — Ali ne misli vaša stranka odpraviti davkov? Če tega ne stori, kar zaprite! Zato zapuščamo stare stranke. Davki, davki! Potem pa asfaltirajo, plačujejo penzije, dele podpore. Prokleta mast! Kaj je treba davkov? Država naj sama gradi ceste, uradniki naj delajo do smrti! Ali ne mislite odpraviti penzijonov?

— O, seveda! mu padem v živahno besedo, penzijone in davke in še marsikaj!

Dedec nadaljuje s pogumom.

— No, glejte, in nekega dne ne plačam, več davkov. Pa zvohajo, da imam dve sto kilogramov skrite masti. Zarubijo. Pravim: Nikarte, mast ni za to; pokvari se! Vse zastonj! In da se ne bi pokvarila jo skrivaj prodam. Zdaj pa najlepše: za mojo skrb, da se mast ne bi pokvarila, dobim mesec dni zapora in pet tisoč dinarjev globe. Če odpravite to stvar z mastjo in pa davke, pa se vpišem v stranko!

Seveda obljubim vse gladko; obveze pa prevalim na voditelje.

— Naslednji!

Suhljata, slabo oblečena ženica: — Gospod, da bi bila sama! Težko je pred ljudmi vse po pravici povedati! — O, prosim, pravim radovedno in stopiva v drugo sobo.

— Kako bi že ,da bi me popolnoma razumeli? Služila sem pri oficijalovih; gospa bolehni, gospod pa hrust od nog do glave. Dvanajst let je ležala v postelji. Pa se mi smilita oba. Kako da jih pustim? No, in nazadnje gospa le umre. Tako ostaneva sama. Nekoč pravi gospod: Spomladi se poročiva, da boš imela penzijon, če umrem. Pride pomlad, pa pravi: Jeseni se bova. Tako naprej. In zdaj jih je strla pljučnica v treh dneh. Ježeš, ježeš! — Žena v jok. — Osemnajst let sva živela kakor mož in žena, zdaj pa brez penzijona! Pomagajte! O vaši stranki se govori, da je za revne ljudi! Skomandirajte penzijon!

— Seveda je stranka za pokojnine. Tisti, ki kaj imajo, naj plačujejo. Le pridno agitirajte, penzijon je siguren!

— Naslednji!

Starejši gospod, z lepo plešo in sivo brado, poosebljena modrost.

— Jaz pa ničesar ne prosim. Ker vse naše stranke bolehajo za pomanjkanjem idej in ker vam želim velik uspeh, vam nosim novo veliko misel. Zdaj še nimate tiskanega programa; jo lahko uvrstite!... Glejte: Slovenci ne pridemo nikamor! Vedno čitamo: Gledališče nima denarja. Le kaj bi ustvarili, če bi bil denar. Univerzi brisani ali pa prenizko votirani krediti. Kje bi že bila naša znanost, če bi bil denar? Muzejsko društvo, kaj more brez denarja? Kaj galerija? Kaj umetniki? Kaj društva in dobrodelnost? Kaj časopisi in stranka? Denarja pa ni! Kapitalisti ga imajo, kako pak! Toda je sramota, jemati v ten časih denar od teh ljudi. Zaslužiti denar v časih draginje bi bilo sramotno oderuštvo, o, in sila nevarno! Uredbe preže na svoj plen kakor mine na morskem dnu. Kje je izhod? — Čisto preprost. Najnovejša stranka naj vrže v program in naj uzakoni, da smejo vse naše koristne institucije kar same tiskati denar za svoje potrebe. Boste videli uspeh! Časti vam ne uidejo in stranka bo rasla.

Moža objamem. Bodi blagoslovljena siva brada, bodi češčena presvetla pleša! Končno imamo genija, ki edini more rešiti Slovence! In to iz naše stranke! Hura!

— Naprej!

Prikobaca rdečelas, brkat možakar v usnjenem kožuhu:

— Zaradi tistih knjig prihajam.

— Zaradi knjig? Ali ste knjigarnar ali morda pisatelj?

— Ta bi bila pa še lepša! Trgovec sem v spodnjem delu mesta. Pa na sejme hodim. In žena in hčerka. Delamo. Tiščimo. Pa si mislim: Bog ve, kaj pride? Ljudje žive od fovšije. Konkurenca strašna. Hišo prepišem na ženo, vilo na hčerko, trgovino zadržim na svoje ime. In ko me le prevoč stiskajo za davke, nesem ključe na sodnijo in napovem konkurz. Zdaj pa advokati kakor mravlje nad mrtvega krta! Položim trgovske knjige in prisežem. Zdaj so sitnosti. Knjige piše časih tudi žena časih hčerka, babe so babe in radirajo. Zdaj pa zagrabijo mene. Šest mesecev zapora! In zdaj naj grem v ječo, jaz, ugleden lastnik hiše in vile? To naj stori stranka, da se izbriše zapor ali pa da se vsaj akti izgubijo!

Obljubim. Seveda, zato sem tu. Kdo pa naj deli obljube, če ne pisarniški tajnik?

Neslišno vstopi mladenič. Gleda plašno po stenah in vije roke.

— Kaj bi radi?

— K letalcem! Pišem se France Brkan, čevljarski pomočnik sem pri očetu! Že tri leta prosim, pa se ne gane nikamor!

Za njim vstopi sluga in riše za hrbtom na čelo s prstom kolesčke. Tudi meni vzbuja čudne vitje rok misel, da z živci ni v redu. Na vprašanja odgovarja zamotano, raztrgano. Premišljam.

— Pa se ne bojite na aeroplan? Kaj pa, če bi doli padli?

Fant pride v element. Razprostre roke v krila dlani v pahljače, in skače po sobi ter brbra.

— Frr, frr, frr! Vidite tako gre to. Vse mora biti v glavi, pa je dobro!

Res je! Vidim da ima fant v glavi svoj fr fr, zato ga lepo pomirim, da bo stranka storila več nego je v njeni moči, toda je stvar težavna, ker v zraku še nimajo politiki odločilne besede in je tam še dosti prostora za nove stranke. Potem sprejemljem še do pol dveh, pa se napotim h kosilu. Komaj smo z juho gotovi, potrka nekdo na vrata.

— Oprostite, jaz sem oče mladega Brkana. Iskal sem vas v tajništvu, pa ste že odšli, zato sem prišel sem. Fantu ste dali novo upanje.

— Fantu ni pomoči, trpi od fiksnih idej!

— To pravijo nasprotniki. Pri občini mu nagajajo. Zato prošnja že tri leta ni rešena. Fantu je silno hudo, zato časih res malo fantazira. Toda če bi bil sprejet, v momentu je zdrav. Zato prav lepo prosim zanj. Saj prošnja samo iz političnega sovraštva ni ugodno rešena!

Obljubim; saj bi se drugače kosilo ohladilo. Ko je možakar skozi vrata, pravim ženi:

— Poglej no, saj stari bolj boleha od fiksnih idej nego sin!

Žena pa:

— Kaj pa če se motiš? Jaz tudi mislim, da bi fantu odleglo, če bi bil sprejet. Le pomagaj mu!

— Za božjo voljo, potem pa tudi ti bolehaš za fiksno idejo. Le nikar se ne mešaj v politiko!

Ženi je preveč. Vrže pribor z jezo po krožniku in zaloputne vrata. Čez nekaj časa poseže sin pomirjevalno vmes:

— Veš, papa, jaz tudi tako mislim kakor mama. Zakaj fantu ne bi odleglo, če bi bil sprejet? Kolikim je že!

Zdaj sem pa resnično v zadregi. Vprašat grem zdravnika, ali niso morda fiksne ideje nalezljive. In če so, da me pravočasno rešuži. Kajti, kaj bi bilo jutri z Najnovejšo stranko?

F. F.

ZMOTILA SE JE

K zdravniku prihiti ves upehan kmetič in ga prosi, naj gre k njemu v hlev, ker krava ne more povreči.

— Saj nisem živinozdravnik, mu odvrne.

— Vem, vem, gospod doktor, toda živinozdravnika ni doma.

Ko se je dal vendarle preprositi, da je odšel s kmetičem v hlev, ga vpraša: »No, zdaj pa povejte, kako je bilo!«

— Veste, gospod zdravnik, mu pravi kmetič, krava stalno obrača glavo nazaj in gleda.

— Seveda, seveda, ne more povreči! Ker ste vi stali zadaj je krava mislila, da je tele že zunaj!«

Letos ne bo olimpijskih iger

Olimpijske igre nekoč

Podrobnosti o početku in propadu, pa tudi o poteku posameznih sportnih prireditev na klasičnih olimpiadah, ki so služile za vzor modernim...

Z današnjim dnem vstopamo v olimpijsko leto XII modernih olimpijskih iger, ki bi se morala prvotno izvesti v Tokiju na Japonskem Ker pa se je Japonska zapletla v vojno s Kitajsko, je morala organizacijo iger odpovedati. V tem času je v Evropi vladal še mir in zato je bila ta naloga poverjena Finski, deželi mnogih olimpijskih zmagovalcev, ki jo je z navdušenjem tudi sprejela in določila svoje glavno mesto Helsinke za prizorišče največjih svetovnih sportnih svečanosti. Sredi priprav pa je postala žrtev oboroženega napada in bila tako tudi ona prisiljena odpovedati olimpijske igre, ki se letos s precejšnjo gotovostjo ne bodo dale organizirati. S tem so prišli sportniki vsega sveta ob svojo največjo svečanost, ki je služila zlasti ideji miru in plemenite borbe med narodi. Da pa se vsaj nekoliko oddolžimo olimpijski ideji, se povrnimo za približno 2500 let nazaj v ono dobo, ko je bila ta ideja tako spoštovana, da je že sama napoved olimpijskih svečanosti prinesla mir med vsemi narodi.

•

Od leta 776 pr. Kr. dalje je vsako četrto leto oživela sicer dokaj prazna Olimpija in postala središče zanimanja vsega grškega naroda. Že v začetku olimpijskega leta so se začeli zbirati v Olimpiji najmočnejši možje iz vse Grčije, spremljani na vsakem koraku od svojih trenerjev, da opravijo zadnji trening, kajti na olimpijskih igrah so smeli tekmovati samo oni, ki so se lahko izkazali, da so se za tekmovanje vestno pripravljali najmanj deset mesecev. Palestra in Gimnasioni, takratna sportna vežbališča, so bili od jutra do večera napolnjeni s kandidati za naslov olimpijskega prvaka Polno pa je bilo tudi Zevsovo svetišče, kjer so atleti pred ogromni kip Zevsa, zaščitnika olimpijskih iger, polagali darove in prosili visokega zaščitnika, naj bo milosten in jim nakloni zmago. Za tekmovalce je bila to doba najmarljivejših treningov, pa tudi doba najzmernejšega življenja.

Kakor vsak kraj, tako je bila tudi Olimpija spočetka samo majhna, neslavna naselbina s *svetim gajem*, prostorom, na katerem so se vršila manj važna sportna tekmovanja. Razen tega je bilo tamkaj tudi *proročišče*, kar je napravilo Olimpijo tako slavno, da so jo Grki izbrali za mesto svojih največjih svečanosti.

Po pripovedovanju Grkov je olimpijske igre ustanovil slavni junak Heraklej. On je bil baje tisti, ki je svetoval Grkom, naj se vršijo take svečanosti, on je določil, da naj se igre vrše vsako četrto leto, on je s svojimi koraki izmeril dolžino svetega prostora na katerem se je vršilo tekmovanje, in zasadil oljko, iz katere so bili spleteni venci za glave zmagovalcev.

Že v dobi, ko so se vršile prve olimpijske igre, je Olimpija slovela po svoji lepoti in bogastvu. Vse to pa se je z leti zaradi številnih bogatih darov, ki so jih prinašali najbogatejši Grki na Zevsov oltar, še povečalo, tako da je postala Olimpija eno najsijajnejših mest stare Grčije, znana po svojih krasnih zgradbah in ostalih umetninah, ki so jih ustvarili najslavnejši grški umetniki.

Središče Olimpije

je bil tako zvani altis, sveti prostor, na katerem so bila razmejčena svetišča. Najvažnejše in najlepše svetišče je bilo Zevsovo, katerega ostanki so ostali ohranjeni do danes. Zgradil ga je med 77. in 78. olimpiado slavni arhitekt in kipar Libon. Svetišče je dolgo 64 in široko 27 m. Streho nosi 78 stebrov, ki so postavljeni v šestih vrstah in visoki 10.5 m. V svetišču je bil kip Zevsa iz zlata in slonove kosti, delo kiparja Fidije, ki predstavlja najveličastnejše kiparsko delo sploh. Kip sam sicer ni ohranjen, ohranjeni pa so točni popisi ter slike. Poleg Zevsovega svetišča je bilo v altisu še dvanajst drugih svetišč, od katerih sta bili najznamenitejši Heraion, ki je bil celo starejši od Zevsovega in pa okrogli Filipeion, ki ga je dal zgraditi Aleksander Veliki je v čast očetu Filipu. Izven altisa sta, kjer je bil glavni del svečanosti, to je tekmovanja. Olimpijski stadion se je v marsičem razlikoval od današnjih stadionov, na katerih se vrše moderne olimpijske igre. Imel je obliko pravokotnika in je bil izkopan 3 m globoko v zemljo. Dolg je bil 210 m in širok 30 m. Prostor za gledalce se je dvigal v stopnicah, toda samo na eni strani stadiona, in je lahko sprejel do 40 tisoč ljudi, kar je bilo za one čase ogromno število. Tekališče je bilo dolgo

Na dirki s konjsko vprego

600 olimp. stopal ali 192.27 m in posuto s peskom, tako da so se pri teku noge precej globoko vdirale vanj, kar je seveda tekače močno oviralo Ni pa bilo tekališče kakor danes izpeljano v elipsi, temveč je bilo brez ovinkov, tako da so se morali tekači, kadar so tekli več kakor za dolžino enega stadiona obračati kakor n. pr. danes plavači. Zanimivo pa je, da so imeli tekači pri tekih na krajše proge vsak svojo lastno točno označeno progo, ki je bila, kakor po današnjih pravilih, široka 120 cm.

Poleg stadiona je stal hipodrom kjer so bile dirke s konji in na vozovih.

Otvoritev iger

je bila nadvse svečana z verskim obredom in veliko žrtvijo bogu Zevsu. Po tem otvoritvenem aktu so tekmovalci in sodniki odšli v buleuterion kjer je upravitelj iger spregovoril tekmovalcem preden so opravili olimpijsko prisego, nasiednje:

»Če ste se potrudili kakor se je treba onemu, ki hoče tekmovati v Olimpiji, če niste zagrešili ničesar lahkomiselnega in neplemenitega, pridite in prisezite! Tisti pa, ki se ni tako pripravil, naj gre, kamor ga je volja!«

Sledila je prisega tekmovalcev pred Zevsovim kipom, da so se pripravljali tako kakor je prav in se bodo borili pošteno in plemenito. Medtem so sodniki, imenovani »helanodiki«, razdelili tekmovalce na več skupin, ker zaradi velikega števila niso mogli tekmovati vsi naenkrat. Zmagovalci posameznih skupin pa so se med seboj pomerili za končno zmago.

Nato se je začelo tekmovanje v pentatlonu ali peteroboju, ki je obsegal tek, skok v daljino, met kopja, met diska in kot zadnjo disciplino rokoborbo. Izven pentatlona pa so tekmovali še v boksu in pankrationu ali vseboju.

Kako so tekmovali

Čeprav so današnje lahko in težkoatletske discipline posnete po antičnih grških vzorcih, se njihovo izvajanje kljub temu v marsičem razlikuje.

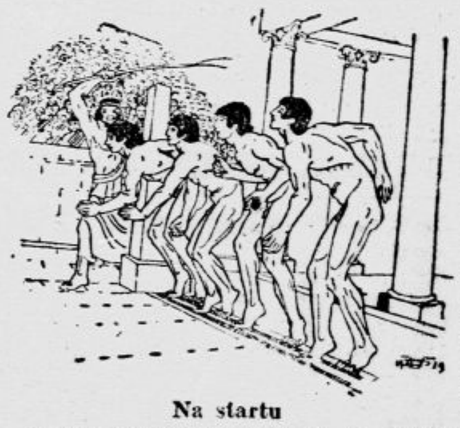

Na startu

Prva točka tekmovanja starih olimpijskih iger je bil — tek. Ko je sodnik pozval tekmovalce, naj se pripravijo za tek, so se najprej do golega slekli, nato pa stopili na startno črto, ki je bila iz kamenja in vtaknili prste na nogi v dva vzporedno tekoča, v startno črto vklesana žlebička, ki jih danes nadomestujejo »startne luknje«. Tekmovalci so nato nekoliko upognili kolena, nagnili telo naprej in čakali znamenja za start. Na dani znak so se pognali kar najhitreje proti cilju, kakor to delajo tekači danes, obenem pa začeli na vse grlo kričati Zakaj so med tekom kričali, do danes še ni pojasnjeno. Rezultatov v sekundah ali minutah takrat niso poznali, ker niso imeli ur. Prvotno so tekli samo v daljino enega stadija (192.27 m), kateri tek so imenovali dromos. Pozneje pa, ko so tekmovali v vsaki disciplini samostojno (prvotno je bil tek le sestavina pentatlona), so tekli še dve dolžini stadiona, kar se je imenovalo aulos, poleg tega pa še sedem, dvanajst, dvajset in štirindvajset stadionov. Teka na 7 (1346 m) in na 12 (2307 m) stadionov sta ustreza la današnjim tekom na srednje proge, teka na 20 (3845) in na 24 (4614 m) stadionov pa tekom na dolge proge.

Drugi dan se je nato vršilo tekmovanje v metu diska. Disk je bil po obliki podoben današnjemu, razlikoval pa se je od današnjega po velikosti in po teži. Od 15 najdenih starih diskov je tehtal najlažji 2 kg, najtežji pa celo 6 kg, dočim je znašal premer najmanjšega 16.5 cm, največjega pa 34 cm. Ko je sodnik zaklical tekmovalčevo ime, je atlet posul disk, potem pa še roko s katero je metal z drobnim peskom, da mu disk ne bi zdrsnil iz roke, ker bi bil sicer izključen pri nadaljnjem tekmovanju. Nato je metalec stopil z diskom v roki na tako zvani »balbis«, 15 cm visoko pručico, ki se v smeri meta znižuje (glej sliko metalca diska). Desno nogo je pomaknil nekoliko naprej, levo pa nekoliko nazaj in jo upognil. Nato je stopil na prste in obenem dvignil roko z diskom nad glavo. Sledil je hiter zamah roke nazaj, pri čemer je atlet nagnil nazaj tudi telo, takoj nato pa zamah roke in vsega telesa naprej in že je zletel disk po zraku. Ni pa letel kakor danes v vodoravni, ampak v pokončni legi.

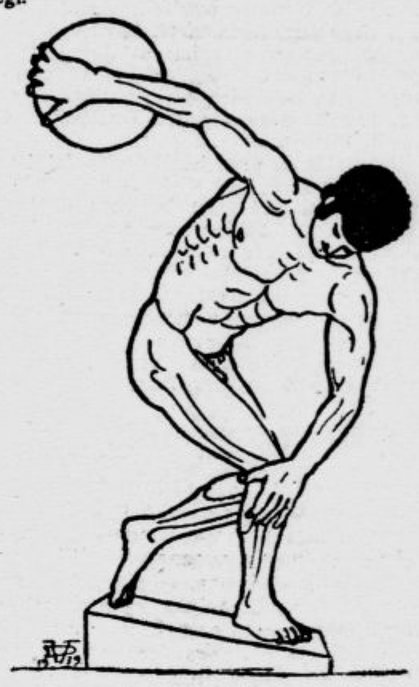

Metalec diska

Neki Phailos je baje vrgel disk 195 olimpijskih stopal daleč, kar znaša 62.40 m. Metanje diska v zgoraj omenjenem stilu gojijo dandanes samo še balkanski narodi in ga imenujejo »helenski stil«.

Skakalca v daljino

Kot tretja disciplina pentatlona se je vršil skok v daljino. Tehnika skoka je bila načeloma enaka kakor je danes, samo da še niso poznali tako zvanih »škarij«. Tam, kjer se je skakalec odrinil, je bila zemlja trdo steptana, doskočišče pa je bilo razmočeno. Skakali so z zaletom in v rokah držali ročke iz železa ali svinca ki naj bi jim pomagale doseči čim daljši skok. Vprašanje je seveda, če jih niso ročke pri izvajanju skoka bolj ovirale kakor pa koristile. Zanimivo je tudi, da so se morali vsi tekmovalci posluževati enakega stila, ker so bili sicer izključeni pri nadaljnjem tekmovanju.

Četrti dan iger se je vršilo tekmovanje v metu kopja. Dolžina kopja je znašala samo 2 m, ne vemo pa, koliko je bilo težko. Namestu železne konice je imelo spredaj kovinast valj, torej je bilo topo. V težišču je bila okoli kopja ovita vrvica, ki je imela na koncu dve zanki, v kateri je metalec vtaknil kazalec in sredinec. Ko je atlet kopje vrgel, je potegnil za vrvico, ki se je odvila in pri tem spravila kopje v vrtenje. Dognano je, da so metali kopje preko 100 metrov, kar je zelo velika daljina, če upoštevamo, da so metali kopje z mesta.

Dva rokoborca

Peti in zadnji dan iger je bilo tekmovanje v — *rokoborbi*, ki je odločilo, kdo bo zmagovalec. Čeprav se današnja rokoborba imenuje grško-rimska, se od Grške v marsičem razlikuje. Grški rokoborci so namreč imeli popolno prostost v prijemih od glave do peta.« Bila je torej svobodna, ameriškemu »catch as catch can-u« podobna tehnika.

Poleg rokoborbe, kot dela pentatlona, pa sta bila na olimpijske igre uvedeni še dve disciplini težke atletike. To sta bila *boks* in *pankration* ali vseboj.

Boks je bil starodavna, visoko razvita umetnost starih Grkov. Bolj pa se je cenila spretnost umikanja pred udarci kakor pa surova udarna moč. Tudi se niso borili v »ringu« ampak na odprtem mestu in to tako dolgo, da je eden od borilcev padel in ostal nezavesten ali do predaje, ki se je naznačila z dvigom obeh rok. Namesto rokavic so imeli za varnost pesti po vzorcu današnjih bandaž ovito okoli spodnjega dela rok jermenje. Kosi kovine, ki so jih vtikali boksarji v starem veku med členke in jermenje, so prišli v rabo šele v poznejši dobi.

Pankration ali vseboj, zveza rokoborbe in boksa, je bil najbrutalnejši sport v oni dobi, čeprav se vsi viri v tem ne strinjajo, ker ga imenujejo »fair in umetniško izpolnjeno sportno panogo.« Pri pankrationu niso uporabljali na rokah nobenih jermenov.

Po petih dneh napetih borb je bil končno znan zmagovalec, ki ni postal samo središče zanimanja in občudovanja v Olimpiji, kjer so se še nekaj dni po zaključku tekmovanj vršile zabave in gostije, ampak je postal do prihodnje olimpiade najslavnejši Grk, ki so ga opevali v pesmih in upodabljali najboljši umetniki.

Že nekaj dni po zaključku svečanosti je bila Olimpija zopet kot izumrla. Množice so se vračale na svoje domove, kjer so jih z veliko nestrpnostjo pričakovali, ker so hoteli čimprej izvedeti o velikih borbah v stadionu in za novega zmagovalca.

Propad olimpijskih iger

Tako približno so se vršile olimpijske igre približno 300 let in tako si jih predstavljamo, kadar govorimo o njih. Žal pa so začele igre, tako sportno kakor idejno, v petem stoletju pr. Kr., vzporedno z vsem grškim sportom, propadati. Vzrok temu je začetek profesionalizma in iz tega izvirajoča specializacija atletov V tej dobi so namreč atleti začeli opuščati urjenje v vseh petih disciplinah pentatlona in se začeli specializirati na posamezne sportne discipline. Atleti niso trenirali več iz ljubezni do sporta in z namenom, da s tem služijo svoji domovini, ampak se je v njih pojavljalo stremljenje, da bi razen slave, s svojimi sportnimi sposobnostmi tudi — *zaslužili*. Zaradi prekomernih vaj in prekomerne hrane so se atleti razvili do ogromnih dimenzij; bili so naravnost preobloženi z mišicami ter zaradi tega nesposobni za kakršnokoli delo in celo za vojaško službo Vzporedno s tem pojavom pa opazimo propadanje smisla za pravi sport tudi v splošnem Nastalo je sicer pravo navdušenje za sportna tekmovanja vsake vrste, posebno pa za ona, pri katerih je bilo v nevarnosti življenje tekmovalcev. Na prvo mesto so zato stopili namesto opuščenega pentatlona boks, rokoborba, pankration in tekme na vozovih s konji. Posebno boks je postal eden najnevarnejših sportnih disciplin, ker so tekmovalci vtikali med prste na rokah in jermenje kose kovine, da bi bil učinek udarca čim večji. Pojavila pa se je tudi gonja za rekordi vseh vrst. Gledalcem ni bilo več za pravi sport, ampak so prihajali na sportna igrišča samo takrat, če se jim je obetala senzacija.

Ni torej čudno, če so v takih okolnostih postale tudi olimpijske igre, prvotno največja sportna svečanost starega veka, navaden — *cirkus*. Da so nazadnje postopoma propadle, pa so pripomogli Grkom Rimljani. Pri okupaciji Grčije v 2. stol. pr. Kr. so Rimljani sicer že našli grški sport in olimpijske igre izmaličene, toda oni so jih izmaličili še bolj in popolnoma. Začeli so te svečanosti uporabljati celo v politične namene ter tako odvzeli igram zadnji sportni značaj. Prišlo je celo tako daleč, da je na olimpijskih igrah nastopil tudi rimski tiran Neron, ki so ga morali proglasiti za zmagovalca, čeprav je pri dirki v hipodromu padel dvakrat z voza. Vrhu tega so Rimljani, po vzorcu svojih gladiatorskih prireditev uvedli v olimpijski program tudi borbe z živalmi. Tako je na stadionu prišlo do žalostnih prizorov, da so na mestu, kjer so se nekoč borili krasno razviti atleti za najvišji sportni naslov, zijale na množico gledalcev krvave mase teles ubitih živali ter gladiatorjev Olimpijskih iger ni bilo več, dasi so te krvave predstave po krivici nosile njih ime.

Smrten udarec tudi temu ostanku nekdanje slave pa je zadala zmaga krščanstva v rimski državi, kajti po posredovanju krščanskih svečenikov je rimski cesar l. 393. prepovedal prirejanje olimpijskih iger. Olimpija, nekoč slavna in bogata, je za približno 1600 let izginila v pozabo. Svetišča in zgradbe, ki jih ni porušil čas, je porušil in zasul s peskom potres ter tako za poldrugo tisočletje zabrisal vse sledove o njih. Ko pa je v preteklem stoletju zopet začelo rasti zanimanje za sport, so se spomnili tudi na Olimpijo in njene svečanosti, ki so bile opisane v mnogih starih grških pesmih. Začeli so z izkopavanjem zasutega mosta Posebno gre v tem pogledu priznanje nemškemu učenjaku Ernestu Curtiusu, ki je l. 1874. začel s temeljitim izkopavanjem in odkril vse dele stare Olimpije. Minilo je še nekaj nad 20 let in obnovljene so bile po zaslugi Francoza grofa Pierra de Coubertina l. 1896. tudi olimpijske igre, na katerih pa ne sodelujejo samo tekmovalci iz Grčije, temveč tekmovalci skoraj vseh narodov sveta.

Zdeno Vahtar

---

stanišče na severu, kjer morje nikoli ne zamrzne. To pusto obrežje, ki butajo vanj visoki valovi neprestano, je skrajna točka finskega življenja in gospodarstva.

Kdor pozna samo zunanje lice finskih pokrajin, tega znanje je prav pomanjkljivo. Na svojih lepih, a skopih tleh je Finec s svojo umetnostjo in voljo ustvaril kulturo, ki jo občuduje ves zunanji svet. Ko je popotnik doživel samočo gozdovja in mrzli dih močvirja, mora videti tudi vse, kar je ustvaril finski človek skozi vso dolgo vrsto svojih rodov, rodna polja in mesta, kjer se družita v svatovskem objemu preprosta finska duša in visoka zahodna kultura.

Turku s svojim srednjeveškim gradom in cerkvijo je bogato mesto zgodovinskih spominov. Oulu stoji na šumečih rečnih brzicah Porvoo, slikovito mestece voglatih ulic, je znano kot domovina J. L. Runeberga, največjega finskega pesnika. Tampere smemo imenovati središče industrije, Savonlinna je biser na jezerih Sajmaa, Rauma staro gnezdo pomorščakov. In končno Helsinki, živahno glavno mesto finske države na svojih trdih granitnih tleh. V vseh teh mestih bo tujec zajel iz polnega nad vse tonje vtiske o finskem javnem življenju. V vseki, tudi najbolj odročni vasici bo našel predstražo civilizacije, žarišče izobraženosti, ki pogišlja svoje blagodejne žarke daleč čez snežne poljane mrzlega severa.

J. R.

Mirna praznika v sportu

Pravih zimskih sportnikov te dni še ni bilo na plan

Zadnji dan starega leta in prvi dan novega sta v sportu minila brez pravega sporeda.

Zimska sezona, ki se je tik pred božičem napovedala v prav bogati obliki, se drži zdaj že celih 14 dni, toda sportniki-tekmovalci še zmerom niso prišli na plan, iz razloga pač, ker se njihov koledar začne prav za prav šele s prvo januarsko nedeljo. Res pa je, da so te lepe zimske dni lahko izdatno izkoristili za priprave i na ledu i na snegu, tako da lahko računamo, da se bo že s prvo prihodnjo nedeljo začela smučarska in drsalna sezona v obsegu, kakršne že nekaj let nismo imeli.

Na jugu, kjer so v ostalem prav tako kakor mi dobili snega v izobilju in tudi mraza dovolj, da se lahko smučajo in drsajo kakor v najbolj severnih krajih, so vendarle izpolnili sportni spored z nekaterimi nogometnimi prireditvami, v katerih so večinoma nastopali razni madžarski klubi, ki te dni gostujejo po naših nogometnih središčih v območju srbske nogometne zveze. O teh na kratko:

Nogomet

Hazenska zmaga Gradjanskega za pokal

Zagreb, 1. januarja.

Včeraj je bila tukaj odigrana tekma za hrvatski pokal med Gradjanskim in nižjerazredno enajstorico Zagreba. Slabši nasprotnik je nastopil celo z nekaterimi rezervami, medtem ko je Gradjanski razen dveh ali treh pripeljal na teren kompletno ligaško enajstorico. Vsa tekma se je v glavnem odigrala pred golom Zagreba in se je končala z menda dosedaj nezapisano razliko **20 : 0 (9 : 0)** v korist Gradjanskega Glavni strelec golov je bil Wölfl, ki jih je zabil nič manj kakor 11.

Szeged v Subotici

Subotica, 1. januarja.

Profesionalna enajstorica Szegeda, ki je o božiču igrala v Borovu in Zemunu, je na povratku domov nastopila na starega leta dan proti moštvu **ŽAKa** in zmagala s **4 : 0 (1 : 0)**. Domači železničarji so se do odmora držali prav dobro, in so bili gotovo enakovredni nasprotnik Madžarov. Slika je bila tudi v drugem delu igre še precej časa takšna, toda v zadnjih 15 minutah so gostje deloma tudi z nedovoljenimi sredstvi močno pritisnili in zabili še tri gole. Rezultat vsekakor ne daje prave slike o močeh obeh nasprotnikov.

V petek je Szeged igral v Bački Topoli proti domačemu klubu JAK in, kakor se je moralo računati, zmagal z visokim rezultatom 13 : 2 (7 : 1).

Danes je enajstorica Szegeda nastopila proti reprezentanci Subotice, sestavljene iz najboljših igralcev ŽAKa in Bačke, in zmagala z 2 : 1.

Ujpest v Borovu in Osijeku

Borovo, 1. januarja

Včeraj je tukaj gostovala nogometna enajstorica Ujpesta iz Budimpešte, proti kateri je domači **Bata** dosegel prav lep uspeh. Madžarsko moštvo, ki spada med elitne enajstorice in je imel celo BSK z njim mnogo opravka, se je moralo v borbi z moštvom Bate zadovoljiti z neodločenim rezultatom **2 : 2 (0 : 2)**. Kakor kaže že sam rezultat, so Madžari v prvem polčasu zabili dva gola, po odmoru pa so Batovci to razliko gladko nadoknadili, in sicer v prvi tretjini igre. Proti koncu je postala tekma precej surova, predvsem zaradi tega, ker je kazalo, da bodo gostje izgubili, in sodnik jo je moral pet minut pred koncem zaključiti.

Ujpest je na novoletni dan nastopil v Osijeku proti tamkajšnjemu moštvu Gvoždara, ki mu je pa tudi mogel nuditi toliko odpora, da je igra ostala neodločena 1 : 1.

Italijansko prvenstvo

Rim, 1. januarja

Včerajšnje prvenstvene tekme so se končale z naslednjimi rezultati:

Juventus : Venezia 3:0, Bologna : Napoli 1:1, Novara : Liguria 1:0, Lazio : Ambrosiana 1:1, Milano : Roma 3:0, Genova: Triestina 1:0, Bari : Torino 2:2.

V prvenstvu vodi Bologna z 18 točkami, nato pa sledita Lazio in Ambrosiana s 16 točkami. Triestina je na šestem mestu in ima 14 točk.

•

— *Poraz Ferenczvarosa v Carigradu.* Budimpeštanski Ferenczvaros je iz Novega Sada, kjer je spravil dve visoki zmagi nad Vojvodino in beograjsko Jugoslavijo, odpotoval na daljšo turnejo v Turčijo. V prvem srečanju, ki ga je imel z reprezentanco Carigrada je ostal poražen s 3:5 (2:3). Kritike pravijo, da se je moštvu poznalo dolgo potovanje. — *Včeraj je Ferenczvaros igral proti drugi reprezentanci Carigrada in zmagal s 3 : 1 (3 : 1).* Na povratku iz Turčije se bo Ferenczvaros še za eno tekmo ustavil pri nas, in sicer proti Borcu iz Petrovgrada.

Hokej na ledu

Tekmi v Karlovcu in Varaždinu

V Karlovcu je včeraj gostovala hokejska ekipa ZKD iz Zagreba in zmagala nad domačim moštvom KSU s 5:2.

V Varaždinu je bil v gostih Marathon iz Zagreba, ki se poteguje za sodelovanje v tekmovanju za državno prvenstvo, pa je proti domači ekipi VŠG izgubil igro z 1:4.

— *Nov boksarski prvak Jugoslavije v srednji kategoriji.* V soboto zvečer je bil v Beogradu boksarski dvoboj med Luko Popovićem in Stevanom Jakšićem, dosedanjem prvakom, za naslov prvaka v srednji kategoriji. Po zelo napeti in razburljivi borbi je po 12 kolih po točkah zmagal Luka Popović in si s tem kot drugi v državi sploh osvojil ta naslov državnega prvaka.

DOBRO SE JE ODREZAL

Kralj Friderik Veliki je povabil francoskega filozofa Voltairja na vožnjo s čolnom po jezeru. Jezero je bilo zelo razburkano, zato se je Voltair nekoliko obotavljal, stopiti v čoln.

— Kaj je, gospod? Ali se morda bojite za svoje življenje? ga poroglijivo vpraša kralj.

— Seveda! mu odvrne Voltaire.

— Jaz sem vendar kralj, pa se nič ne bojim!

— Seveda, seveda, mu odvrne Voltaire, kraljev je več, a Voltair je en sam...

Minuta pomenka

Za življenje in za vsak dan

V rubriki pod tem naslovom bomo objavljali odgovore na vsa vprašanja, s katerimi se čitatelji obračajo na naše uredništvo in ki utegnejo zanimati široko javnost. V okrilju te rubrike bomo prinašali vsak ponedeljek tudi »Grafološki kotiček«, ki je že lani vzbudil mnogo vnetega zanimanja.

Irena, Mrb

Premalo si zaupata drug drugemu. Iskrenosti ni ne pri vas ne pri njem. Vsakdo izmed vaju bi rad drugemu utajil stvari, ki so za oba važne — bodisi svoje želje ali težnje — in tako ne more priti do odkritega sporazuma, ki ga oba želita. Vaš značaj se ravna po vašem razpoloženju, vaše razpoloženje se pa večkrat menja. Radi se vdajate sanjarjenju, ki vas odvrača od vsakdanjih potreb in dolžnosti. On je ponosen in zelo občutljiv, čeprav tega na zunaj ne pokaže vedno. Zato ravnajte z njim zelo obzirno. Z dobroto in ljubeznivostjo ga boste spet priklenili nase.

777 Lj.

Vi ste kakor izletnik, ki je prvič v čolnu: tako rad bi prišel preko reke, ali veslati ne zna. V vas kar prekipeva sile in volje, toda ne veste, kam bi jo merili. Pravite, da ne čutite v sebi nobenega glasu, ki bi vas vabil v ta ali oni poklic. Vsak človek ga ima, samo prisluhniti mu je treba. Tega glasu pa ni mogoče slišati vsak dan ali kjerkoli, ampak v trenutkih, ko je človek na življenjskem razpotju. Počakajte nekaj mesecev, morda se boste iz svojega lastnega nagiba odločili za ta ali oni študij. Kakor vse kaže, bi se pri študiju realnih predmetov še najbolje počutili.

Papinianus

Predvsem se naučite smotrnosti pri vsem vašem dejanju in nehanju, kajti vse preveč vaše energije se izgubi v nič. Imate precej razvito fantazijo, ki vas pa večkrat ovira na življenjski poti in zaradi tega ne morete doseči onih uspehov, ki bi jih s svojimi zmožnostmi lahko dosegli. Tudi vaša površnost in neučakanost vam mnogo škodujeta.

Tonček

Vi ste notranje kakor tudi zunanje urejen človek. Nauke, ki vam jih je dajalo življenje v mladosti, s pridom uporabljate v vsakdanjem življenju. Velikih želja niste nikdar gojili in za gradove voblekah se niste pretepali. Najbolje se počutite na trdnih tleh realnosti. Vas značaj odlikujeta skromnost in umerjenost. Hodite po začrtani poti in ni se vam treba bati bodočnosti!

Slovanka

Vaš značaj se nagiba k hinavščini in zahrbtnosti. Zdaj, v dobi zorenja, je še mogoče izruvati ta škodljivi plevel iz duše, pozneje bo pognal take korenine, da bi ga še sam Peter Klepec ne mogel izruvati. Zato glejte, da boste v občevanju s svojo okolico odkritosrčni in da ne boste gojili zahrbtnih misli. Ne dajte se zapeljati svojim strastem, pa čeprav se vam kažejo v še tako lepih barvah.

»Sem vneta Slovank

Vaša skromnost, ponižnost in vaše dobro srce, to so poroki za vaše srečno življenje. Tudi za vas bo prišla pomlad, polna cvetja in sonca. Ali dokler je še ni, ne moremo ničesar drugega, kakor da sanjamo o nji. Kdo bi nam branil te sanje? Zato tudi ljubite glasbo in umetnost sploh, kajti v umetnosti se izraža vse ono, kar je srcu tako blizu in tako razumljivo.

Alpska deklica

Ta želja se vam bo gotovo uresničila, ker ima vaš značaj zato izvrstne pogoje, samo prenagliti se ne smete. Oseba, katere rokopis ste mi poslali v analizo, je sicer zelo čuvstvena in sprejemljiva za vse nasvete, ali sklepov se ne drži dolgo, ker ji manjka trdne volje in vztrajnosti. Življenje si prelahko predstavlja in sploh mu manjka resnosti in možatosti. Zelo je podvržen vplivu drugih in zlahka ga pridobite za to ali ono stvar. Zaradi tega imate lahko upanje, da ga boste lahko s pametjo in potrpežljivostjo vzgojili v takega človeka, kakršnega si želite in s katerim boste lahko živeli v sreči in zadovoljstvu. Seveda, to ne pride kar čez noč in mnogo samozatajevanja je treba.

Tatjana

Vi ste precej zaprte narave. Radi bi marsikaj skrili pred drugimi, ali vedno vam to ne uspe. Muči vas negotovost glede svojih teženj in glede svojih sposobnosti. Večkrat se čutite potrtega in ne verjete, da boste to ali ono zadevo zmogli in speljali do konca. Z mirno vestjo lahko nekoliko več zaupate samemu sebi. Manika vam poleta in fantazije pa tudi topline v občevanju s svojo okolico nimate. Ona je nežna, rahla in krhka. Za kakšne večje stvari se ne more sama odločiti. Zahtev nima velikih. Njeno razpoloženje se večkrat menja, vendar pa zaradi tega njen značaj ne trpi mnogo.

Tiger

Vaš neuspeh je treba v veliki meri iskati v tem, da vedno podčrtujete svojo osebo. Zato recite svojemu jazu, naj se umakne na ljubo vaši delavnosti in zmožnosti. Uspehi ne pridejo čez noč. Z vztrajnostjo in pridnostjo pa boste sčasoma vse dosegli.

Š. T., Ljubljana

Realnost, umerjenost in preračunljivost so odlike vašega značaja. Neprisotopnost in egoizem so pa vaše napake. Čuvstva in strasti vas redkokdaj zapeljejo, vendar pa bi vam priporočal, da jim vajeti nekoliko popustite, ker bi pozneje utegnile, same raztrgati jih. Glede poklica si izberete realne predmete. Mislim, da bo z jusom tudi šlo.

L. Azkuin

Narodno učiteljstvo pred 70 leti

Pred 70 leti je zapihala za tedanje učiteljstvo in za razmah ter napredek šolstva kratko dobo nekam ugodna sapa.

S šolskim avstrijskim zakonom 1869 je prešla šola pod posvetno državno oblast. Seveda je trpelo nekaj let, predno se je to izvršilo v vseh kronovinah, v nekaterih prav hitro, v drugih kasneje.

Kdo se je tega bolj razveselil kot tedanji, svojega težkega in vzvišenega poklica, ter svoje doslej teptane narodnosti zavedni učitelji.

Če tudi je bila njih stanovska izobrazba privabljena po zavodih ali učiteljskih pripravnicah, kaj skromna, vendar si je veliko tedanjih učiteljev s samopomočjo pomagalo in sledilo toku časa. Ne le v svojem učiteljskem poklicu, ampak tudi v narodni zavednosti so bili napredni. Da tem bolj pospešijo napredek šolstva in pridejo do svojih pravic in priznanja za svoje delo in požrtvovalnost, so se jeli združevati v učiteljskih društvih. Ustanavljati so pričeli okrajna in deželna učiteljska društva. Tako deželno učiteljsko društvo je bilo ustanovljeno tudi za Kranjsko, z geslom: »Združujmo se vsi ljudski učitelji na Kranjskem da bomo duševno in materialno napredovali, in da se bodo naše domače šole vsestransko izboljšale!«

Duša in vodja tedanjega slovenskega učiteljstva je bil Andrej Praprotnik. Pod njegovim vodstvom je izdalo to deželno društvo za leto 1871 učiteljski koledar. Je to prvi slovenski koledar, ki je bil v prvi vrsti namenjen učiteljstvu. Poleg koledarja navaja vse važnejše šolske postave in odredbe učiteljske društvene zadeve.

V beležnici pri vsakem mesecu podaja smernice pouka za dotični mesec ter važne dogodke, ki jih je treba pri pouku vpoštevat in mladino nanje opozarjati.

Ker se pa nahajamo v decembru sred božičnih praznikov naj bodo navedene te smernice pouka za ta mesec:

»Prišel je čas, ko je družba sploh bolj v hiši kot zunaj. Tudi to naj učitelj obrača mladini in sebi v prid. Bolj kot vselej naj obdeluje beriilno tvarino in naj priporoča da naj otroci doma pripovedujejo, kar so v šoli slišali. S tem se trdi spomin, se razširja dobra reč in šola si pridobiva vedno več veljave in ljubezni pri posameznih družinah in srenjah. Tudi veselih božičnih praznikov naj učitelj nikoli ne pozabi otrokom poveličevati s kako primerno povestico, pesmico, z jaslicami itd. Mlada srca so široko polja, ker niso nikoli dovolj obdelana in za dober pridelek pripravljena.

Konec leta preglej tudi svoje gospodarstvo! Učitelj ima pičle dohodke, tedaj je treba, da bolj ko marsikdo drugi, čuti, kako ima denar polzek rep. Ako moreš, si za novo leto naroči kak šolski list in plačaj dolžno društvenino.« Taka navodila je dal avtor koledarja za december glede pouka in domačega gospodarstva.

Priporoča koledar otrokom, da naj doma pripovedujejo kaj so slišali v šoli. S tem se je budilo hrepenenje po branju tedanjih slovenskih knjig. Danes pomagajo pri tem še časopisi in kulturne napredne ustanove, naprimer knjige Vodnikove družbe. Število učiteljstva je znašalo takrat po tem izkazu na Kranjskem 302, med temi le 5 učiteljic, če odštejemo učiteljice Uršulink v Ljubljani in Škofji Loki. Razen v mestih so bile vse šole enorazrednice. Kakšni so bili šolski prostori, to ve le še ta ali oni že redki stari učitelj.

Od vseh tedanjih učiteljev, ki jih navaja ta koledar sta živa le dva. Je to stari nadučitelj v 94 letu Fr. Kavčič v Dev. Mar. v Polju, tedaj učitelj-vodja v Dragatašu v Belikrajini. Drugi je Janko Žirovnik, šolski upravitelj v p. v Kranju, star že tudi 84 let. Učiteljišče je imelo le tri letnike, danes jih je pet. Kakšna razlika glede potrebne izobrazbe tedanjega in današnjega učiteljstva!

Tako je bilo v dobi pred 70 leti. A kmalu je nastopila reakcija. Zopet je nemškutarija pokazala svojo moč in poiskusila zatreti vsak narodni pojav med tedanjim učiteljstvom. Bili so med njimi, ki so klonili, a bilo jih je še več, ki so trdno stali in ostali v narodnem taboru. Občutili so to, posebno pri podeljevanju boljših učiteljskih mest.

Bil, so to možje, značaji, a kot vodja vsega narodnega in stanovskega pokreta je stal in ostal Andrej Praprotnik.

Učiteljski koledar ni zagledal več belega dne. In to zaradi gmotnih razmer, premajhnega števila odjemalcev, in nemškutarskih razmer, ki so zavladale v državi in tudi na Kranjskem.

Prisrčna božičnica obmejne dece na Kozjaku

Pri Sv. Treh. kraljih, decembra.

Redki posetniki našega Kozjaka, ki jih vodi pot od prelaza Radia proti zapadu, začudeni obstajajo pred preprosto kmečko hišico z napisom »Šola«. Težko je verjeti napisu, a vendar se zbere v tesni izbi te koče dnevno 50 otrok.

Obmejni deci, ki biva po hribovitih naseljih, kjer so domačije redko posejane, je šola pravi drugi dom. Naloga obmejne šole je posredovati mladini predvsem pravo, doživljeno in občuteno ljubezen do rodne grude, materinega jezika, domovine in države. V posebnih terenskih, narodnostnih in socialnih prilikah je ta naloga večkrat težka, a s podporo slovenske javnosti, posebno še s podporo požrtvovalne Družbe sv. Cirila in Metoda pa je omogočeno uspešno delovanje tudi v tem smislu.

Vsako leto, ko pokrije prirodo debela snežna odeja in ko mrzli sever reže do kosti, zavlada v skromni učilnici pri Sv. Treh kraljih posebno razpoloženje. Smehljajočih se obrazov premaguje slabo oblečena deca zamete in mraz, kajti v drobnih dušicah gori plamenček, ki daje mladini moč in toploto. Prižgal se je ta plamen ob misli na božičnico, ki jo vsako leto priredi tukajšnja podružnica Družbe sv. Cirila in Metoda.

Tudi letos so pred božičnimi počitnicami prihiteli v šolo z deco starši in sorodniki. Primernemu nagovoru šolskega upravitelja so sledile deklamacije in petje, nato pa so bili vsi učenci izdatno obdarovani s perilom, toplo obleko in obutvijo. Podružnica je pogostila navzočne še s toplim čajem in v pravem božičnem razpoloženju so se vsi ginjeni zahvaljevali svojim dobrotnikom. Solze srečne mladine in hvaležnih staršev so vsem tem pač najlepša zahvala.

Zahvala gre predvsem Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, njeni podružnici in Narodni odbrani v Mariboru, Slovenski straži, Rdečemu križu na Lescah, Združenju trgovcev v Ljubljani, banski upravi, občini in hranilnici v Marenbergu ter vsem ostalim zasebnim dobrotnikom, ki so z razumevanjem podprli pomembno in potrebno socialno akcijo na skrajnem predelu severne meje.

Ob tej priliki bodi omenjeno, da gradi Družba sv. Cirila in Metoda z velikimi žrtvami novo, prepotrebno šolsko poslopje pri Sv. Treh kraljih in celotna slovenska javnost bo storila samo svojo narodno dolžnost, če bo plemenito in koristno prizadevanje naše šolske družbe izdatno podprla.

R. I.

Objave

Predavanje Narodnega doma v Zagrebu. Berislavićeva ul. 11. V sredo 3. t. m. ob pol 21. uri bo predaval prof. Josip Mokrović o izvoru in vzrokih potresov (s projekcijami). Vstop prost.

Rezervne oficirje, ki živijo v Ljubljani, vabimo, da se zglasijo 2. januarja ali v petek 5. januarja od 17. do 19. v društveni pisarni pododbora Združenja rezervnih oficirjev v Ljubljani »Zvezda« II. nadstropje, Kongresni trg, da se jim sporoči važna odredba komande dravske divizijske oblasti. Pododbor Ljubljana.

Spričo dejstva, da je črtica »Življenje in smrt Majde Lesarjeve«, ki smo jo objavili zadnjič vzbudila neke tendenciozne komentarje, izjavljamo, da se obravnavana zgodba ne tiče nikoli določenega kraja niti konkretnih oseb, temveč je v celoti plod pisateljeve fantazije. — Uredništvo.

Ponedeljska križanka

Ker pripravljamo v novem letu neko drugo lepo presenečenje našim čitateljem — vse bo polagoma prišlo na dan — smo nagradno križanko preuredili tako, da bodo izžrebani reševalci v bodoče prejemali po nekaj lepih knjižnih daril. Uredništvo upa, da bo križanka tudi poslej vsak ponedeljek naletela na tolikšno množico reševalcev, kakor jih je bila deležna doslej.

BESEDE POMENIJO:

Vodoravno: 1. evropska država, 8. gospodarski strokovnjak (drugi sklon), 10. druga beseda za repinec, 11. oblika osebnega zaimka, 12. oblika glagola oviti, 13. pokrajina v Južni Arabiji (skrajšana oblika), 14. žensko krstno ime, 15. oblika glagola otreti, 16. osebni zaimek, 17. krstno ime, 18. veznik v italijanščini, 19. ime slovenskega pesnika, 20. reka v Jugoslaviji, 21. kratica v naslovih, 22. ljudstvo, 24. kratica za mestno občino, 25. sadež, 26. dialektična oblika za ovako (v srbohrvaščini), 28. bog zemlje in rasti, 29. razpad, konkurz, 30. števnik, 31. stara oblika za volišče, 32. žalosten, 33. opojna pijača.

Navpično: 1. pripadnik izumirajočega romanskega naroda, 2. taksa za pouk, 3. pokol, 4. edinstvo v italijanščini, 5. dialektična oblika za nocoj, 6. oblika glagola imeti, 7. osebni zaimek v srbohrvaščini, 9. starodavno mesto, 11. ročni voziček, 13. kontakt, 15. zlato v francoščini, on v nemščini, 17. moško krstno ime, 19. vbodljaj, 20. država v Aziji, 21. oblika glagola pokositi, 23. turško ime, 24. zdravilno zelišče, 26. majhen vol, 27. čistilno orodje, 28. sočivje, 29. oblika glagola povedati v češčini, 31. kdo v nemščini, 32. nikalnica.

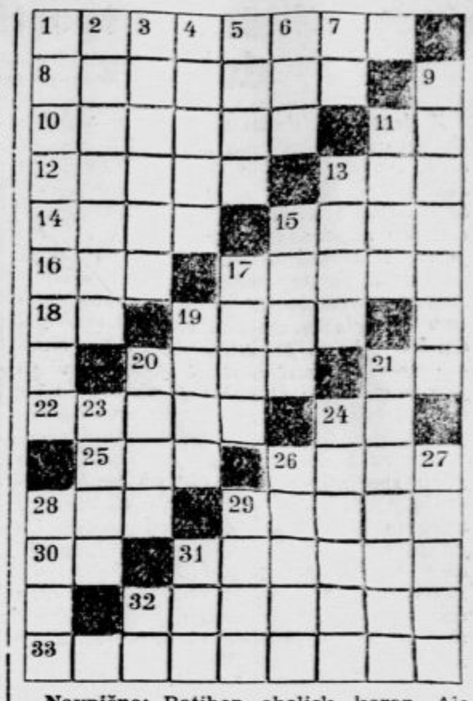

REŠITEV ZADNJE KRIŽANKE:

Vodoravno: ro, kaba, otel, Prilep, Labina, Kanosa, RK, Om, Seta, apel, odaliska, ožina, Lota, tat, dno, ri, enak, ko, pir, Amor, pi, osa, jaz, senat, ataka.

Navpično: Ratibor, obelisk, koran, Alena, plantaža, pa, ime, opal, so, Edo, ali, ak, Lot, Manon, ol, arija, teme, Tara, oko, Irak, li, os, as, AA, za.

Nagrado v znesku 100 din

je žreb naklonil Mariji Babinek v Ljubljani, Cigaletova ulica 3. Troje nagrad v knjigah pa si dele Alojzij Prestor, Št. Vid nad Ljubljano 77, Štefka Tumpej v Mariboru, Smetanova 38a, in Ivo Vadnjal, akademik, Hum pri Ormožu.

Naše gledališče

DRAMA

Torek, 2.: zaprto.
Sreda, 3.: Striček Vanja. Red sreda.
Četrtek, 4.: Kupčija s smrtjo. Red A.

OPERA

Torek, 2.: zaprto.
Sreda, 3.: Sabska kraljica. Red B.
Četrtek, 4.: Nižava. Red četrtek.

Ali sem prispeval za sokolski dom v Trnovem?

Umrla nam je naša dobra mama, babica, prababica, sestra in teta

Rozalija Pezdič

Pogreb drage pokojnice bo v sredo, dne 3. t. m. ob 4. uri popoldne izpred mrliške veže splošne bolnice na pokopališče k Sv. Križu.

Ljubljana, Škofja Loka, New Jersey, 1. januarja 1940.

Globoko žalujoči: KATARINA THUMA, hčerka; rodbine: THUMA, PEZDIČ, MARKELJ, KOSEM

Mestni pogrebni zavod

Umrla nam je danes ob 3. uri zjutraj v 82. letu starosti naša draga, dobra in skrbna mama, gospa

Marija Rakušček

K zadnjemu počitku jo bomo spremili v torek, dne 2. januarju 1940 ob 10. uri dopoldne na pokopališče pri Sv. Miklavžu.

Sv. Miklavž pri Hočah, dne 31. decembra 1939.

ŽALUJOČI SINOVI IN HČI

V prvih urah novega leta nas je zapustil v častitljivi starosti 82 let, previden s tolažili sv. vere, naš dragi tata, tast, nono, brat in stric, gospod

Anton Gomišček

Pogreb bo v torek 2. januarja 1940 ob 2. uri popoldne iz hiše žalosti, Mariborska ulica 21, na pokopališče pri Sv. Križu.

Sv. maša zadušnica bo v sredo, dne 3. t. m. ob 7. uri zj. v cerkvi sv. Cirila in Metoda.

Ljubljana, Zagreb, Solkan pri Gorici, 1. januarja 1940.

Žalujoče družine: GOMIŠČEK, BRELIH, POTOČNIK, DEANKOVIČ

Mestni pogrebni zavod Občina Ljubljana

Dotrpela je, previdena s tolažili sv. vere, naša preljuba, zlata mama, sestra in teta, gospa

MARIJA URH roj. SEMRAJC

Na njeni zadnji poti jo spremimo v torek, dne 2. januarja 1940, ob 4. uri popoldne iz hiše žalosti, Jegličeva c. št. 10, na pokopališče k Sv. Križu.

Maša zadušnica se bo brala v sredo, dne 3. t. m. ob pol 7. zjutraj v cerkvi pri Sv. Petru.

V Ljubljani, dne 1. januarja 1940.

MARIJA in JELKA, hčerki in sorodstvo.

Mestni pogrebni zavod Občina Ljubljana

Dotrpel je naš dobri oče, stari oče, stric, tast, gospod

Petrovčič Jurij

mizarski mojster, častni predsednik Olepševalnega društva v Rožni dolini in zadnji župan občine Vič, odlikovan z redom sv. Save V. stopnje.

Pogreb dragega pokojnika bo v sredo, ob 15. uri popoldne izpred hiše žalosti v Rožni dolini c. II/5a na viško pokopališče.

Maša zadušnica se bo brala v četrtek ob 7. uri zjutraj v farni cerkvi sv. Antona na Viču.

Ljubljana—Rožna dolina, 1. januarja 1940.

FANČI, TONČKA, hčeri; FRANC, KAREL, sinova; snahe, zetje, vnuki in vnukinje ter ostalo sorodstvo.

Na Silvestrovo nas je po kratkem in hudem trpljenju za vedno zapustil naš dobri soprog, brat, svak in stric, gospod

inž. VILJEM BABNIK

višji tehnični svetnik tehn. razdelka v Kranju

Pogreb nepozabnega pokojnika bo v torek, dne 2. t. m. ob 16. uri pop. iz mrtvaške veže splošne bolnice na pokopališče k Sv. Križu.

LJUBLJANA, dne 1. januarja 1940.

BOSILJKA, soproga; ŠTEFANIJA, sestra; VIKTOR, brat in ostalo sorodstvo.

Urejuje Davorin Ravljen. — Izdaja za konzorcij »Jutra« Stanko Virant. — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja Fran Jeran. — Za inseratni del je odgovoren Alojz Novak. — Vsi v Ljubljani.